

SÕDDUR

NR 178
**SÕJAAS-
JANDUSE**
1931A
JAKIRI

Kaitse isamaad ja omakseid!

Isamaa kaitsmine välise vaenlase eest ja omakste kaitsmine nende toitja töövõime kaotamisest tekkivate majanduslikkude raskuste eest on õilsama kohuse täitmine.

Ainult niisugune *elukinnitus*, mis võimaldab omakste kaitse ka invaliidisuse ja kodanliste rahunuste korral, *asendab kaotatud tööjõu sellele samaväärse kapitaliga.*

Sarnaseid elukinnitusi sõlmib odavate preemiatega ja sood-
sate tingimustega

suurem kodumaa eesti kinnitusasutis

Kinnitus Aktsia-Selts Eesti Lloyd.

METALLITÖÖSTUSE AKTSIA-SELTS

„Smarine“

TALLINNAS, (END. VIEGAND)

Asutatud 1859. aastal.

Rannavärava puistee 21. Telef. 12-60 ja 1-39.

J A O S K O N N A D:

Malmi, terase ja vase valamine, sepa ja katelsepa, tisleri, treimise töökojad ja metallide autogeen. ning elektr. kokkukeetmine.

TÖÖKOJAD TEEVAD:

igasuguseid laevamasinate ja mehhanismide parandustöid, katla ja selle osade parandusi, mootorite ja nende osade parandusi ja uuendusi, propellerisi prongsist ja terasest, igasugust teras, malm ja vase valu, völliide õiendamist ja kokkukeetmist ka kõige vastutusrikkamates kohtades ning igasugustes mõötudes kui ka igasuguseid muid töid metallitööstuse alal.

Õseäralist rõfiku pannakse töö headuse ja kiituse peale.

Terminide ja headuse eest täielik vastutus.

KUI VÕSA VARJAB METSA.

Vastuseks meie laskeõpetuse ja laskevõistluste süsteemi arvustajatele. *)

O. Sternbeck.

IV.

Lugupeetud K. L. võib muidugi öelda, et tema lahinguliselt väheväärtuslikkudena eitab ainult aeglast punktilaskmist püsti käelt ja põlvelt, sellevastu aga täiesti toetab lahinglaskmist mitmekesisest asenditest. Tõstab ju K. L. oma artiklis nii mitmel korral esile lahinglaskmise erilist väärtust. Selles lahinglaskmise vastuseadmises punktilaskmisele ei ole K. L. kaugeltki üksinda; selle teema peale on palju kirjutatud juba enne Maailmasõda ja kirjutatakse loodetavasti palju ka tulevikus, nii kaua kui leidub „tegelikke laskeõpetajaid“, kes ise ei ole võtnud vaevaks läbi käia seda vaevarikast teed, mis viib heaks lahinglaskuriks saamisele.

Kuivõrra on aga niisugune vastuseadmine õigustatud?

Mis kõige pealt iseloomustab tõelist laskmist lahingus?

1) Märkideks ei ole mitte punktilaskmise „normaalid“ või muud „väravad“, ka mitte ükskõik mis tüüpi „kujumärgid“, vaid elavad, liikuvad ja ise ka relvaga töötavad inimesed mitmesugustes asendites, mitmesugusel tegevusel ja liikumisel ning kõige mitmekesisematel foonidel.

2) Laskur on terve lasketegevuse ajal surma ähvarduse all.

3) Distantse märkideni pole keegi lindiga mõõtnud käinud. Just neil distantidel, mil küsimusesse võib tulla tappev püssituli, sünnib distantsihindamine pea eranditult silma järel.

4) Aega lasu andmiseks on üldiselt väga vähe. Märgid ilmuvad ootamatult ja kaovad kiiresti, sellega omab suurem osa

lahingulisest lasketegevusest „näpsava“ laskmise ilme. „Näpsata“ tuleb väga sagedasti liikuvaid märke. Vähemal määral on praeguste õredate rivistuste juures, kus tulemassi loojateks on peaaesjalikult masinrelvad, tähtsust lihtsal kiirtulel. Võimalusi aeglaseks töötamiseks, mitmekordseks sihtimise ja päästmise uuesti otsast peale algamiseks jne. ei ole peaaegu olemaski.

5) Põhinõudeks kõige selle juures jääb ikkagi tule tabavus. Püssituli peab olema „tappetuli“.

6) Lõpuks ei ole lahinguväljal kedagi ei näitamas tabamusi ega lugemas väljalöödud punkte.

Seamè nüüd üles järgmised küsimused:

a) Kas on üldse võimalik kokku seada mingisugust laskeharjutuste programmi, milles oleksid teostatud kõik tõelist lahingulist laskmist iseloomustavad olud ja tingimused?

b) Milles seisab laskekunsti tehnika seisukohalt vahe normaalimusta ja mingisuguse lahingharjutustel tarvitatava „kujumärgi“ pihta laskmise vahel?

d) Milles erinevad näpsav laskmine ja kiirlaskmine aeglasest punktilaskmisest? Kas on võimalik asuda näpsava laskmise ja kiirlaskmise harjutamisele enne kui on läbi tehtud põhjalik koolitus aeglases punktilaskmises?

e) Kas on vajalik laskeharjutustes rõhutada laskmist käelt, kui lahingus väga palju laskmisi sooritatakse tugegelt?

g) Mis võiks vähegi usutaval määral tagada seda, et laskur lahingus, olles surma ähvarduse all, alal hoiaks tule mõjuvuse?

Selge on, et esimesele küsimusele võib

vastata ainult eitavalt. Tingimusi 1) ja 2) ei saa ometigi teostada ühelgi harjutusel.

Kas on võimalik luua täiesti tõetruid lahingmärkide pilte ka siis, kui sarnadust nõuda ainult märkide paigunemises, moondamises, ilmumises, kadumises ja liikumises?

Vaevalt küll. Ja meie kitsastes oludes veel eriti. Katsutagu kord läbi mõelda ja läbi arvestada, mis läheks maksma kas või üheainsa, 500—400 m alates hüppeid tegeva ja rünnakule tuleva jao täiesti tõetruu kujutamine. Kui palju tuleks siin ehitada kraavisid märkidevedamise roobastikkude jaoks, kui palju läheks siin vaja mitmesuguseid reljeefmärke (tõsiseid „kujusid“, mitte kontuurlaudu), märkidevedamise vankreid, tõmmamise seadiseid, märkide tõstmise ja langetamise vahendeid, sidevahendeid töötoimkonnaga jne.! Kui keerukaks läheks veel asi, kui nõuda, et tabatud märk otsekohe tabamise järel „langeks“ ja enam edasi ei „sõdiks“! Kui suur peaks olema töötoimkond niisuguse jao märkidena kujutamise läbiviimisel!

K. L. ütleb, et antud riigisummadest ei piisavat isegi õppelaskmise märkide ja laskeradade korraldamiseks kogu aastaks. Kust võtta siis raha niisuguste lahinglaskeväljade korraldamiseks, mis võimaldaksid vähemalt ülalkirjeldatud määral tõetruult kujutada lahingmärke, pealegi kui neid riigisummasid on olemas vaid 7500 krooni aastas kõigi garnisonide ja laskeväljade peale?!

Et aga sel märkide ülesseadmise ja ilmutamise viisil, mida tavaliselt praktiseeritakse n. n. lahinglaskeväljadel, öieti väga vähe ühist on tõeliste lahingmärkide paigunemisega ja „ilmumisega“ lahinguväljal, on silmnähtav. Lahingus ei seisa kuskil terve vöö- või püstkujude rida lagedal mäeharjal poolt tundi aega ühel ja samal kohal, vaevalt saab ka näha 5—6 peakuju 6 meetri pikkusel rindel (harilik tõstevõlli pikkus), vaevalt küll ilmub niisugune „ahelik“ kangekaelselt mitu ja mitu korda just samal kohal nähtavale (igakord ikka õige pikakas ajaks), kui ta juba kord on puruks lastud jne.

Isegi tundmata distantsidest ei saa palju juttu olla laskeväljadel, mis igapäev risti ja rästi läbi käiakse ning kus märkide ülesseadmine enamasti ikka sünnib ühedel ja samadel kohtadel.

Need elemendid, mis tõesti teataval määral eraldavad laskmise lahingus igasugustest märkilaskmise vormidest, mis tõesti veel võimaldavad vastu seada lahingu-

list laskmist märkilaskmisele, nagu võimalik on vastu seada tegelikku jahti igasuguse kunstlikkudes tingimustes korraldatud laskmisele jahirelvadest, seega paratamatalt langevad harjutusprogrammidest välja.

Järele jäävad need elemendid, mis niisugust vastuseadmist enam ei võimalda.

*

Kuuli lendjoon ja antud relva kuulivihu loomulikud hajumismõõdud ei muutu selle läbi karvaväärtki, et normaalmärgi musta asemel lastakse mingisuguse kaitsevärvi laua pihta, mille kontuurid umbkaudu sarnanevad ühes või teises asendis asuva inimese kontuuridele.

Peale selle kujumärgi kindel tabamine ei nõua laskurilt sugugi mitte vähemat töötamistäpsust, kui väga ja väga viisakate silmadesummade väljalöömine normaalmärgil.

Võtame, näiteks, 300 m normaali. Musta südamikü raadius on sel märgil 30 sm, selle südamikü mõõdud on seega ligikaudu võrdsed kolmandikkuju mõõtudele (viimane on isegi natuke väiksem, kui normaali südamik).

Kui kõik kuulid alati kindlasti peavad sattuma kolmandikkujusse, või, mis umbes sama tähendab, normaali musta, siis on maksimaalne lubatav hajumine määratud juhuga, kui tabamispilt oma iseloomult on täiesti normaalne (alalisi vigu ei tohi olla, pilt peab kooskõlas olema hajumiseadusega) ning keskmine tabamispunkt asub märgi keskel. Siis võib olla terve hajumispinna $R=30$ sm ja 50-protsendilise vihusüdamikü maksimaalne $R_{50}=10$ sm. 300 m normaali peaks seega niisuguse hajumisega laskmisel 10 lasuga saama silmi vähemalt:

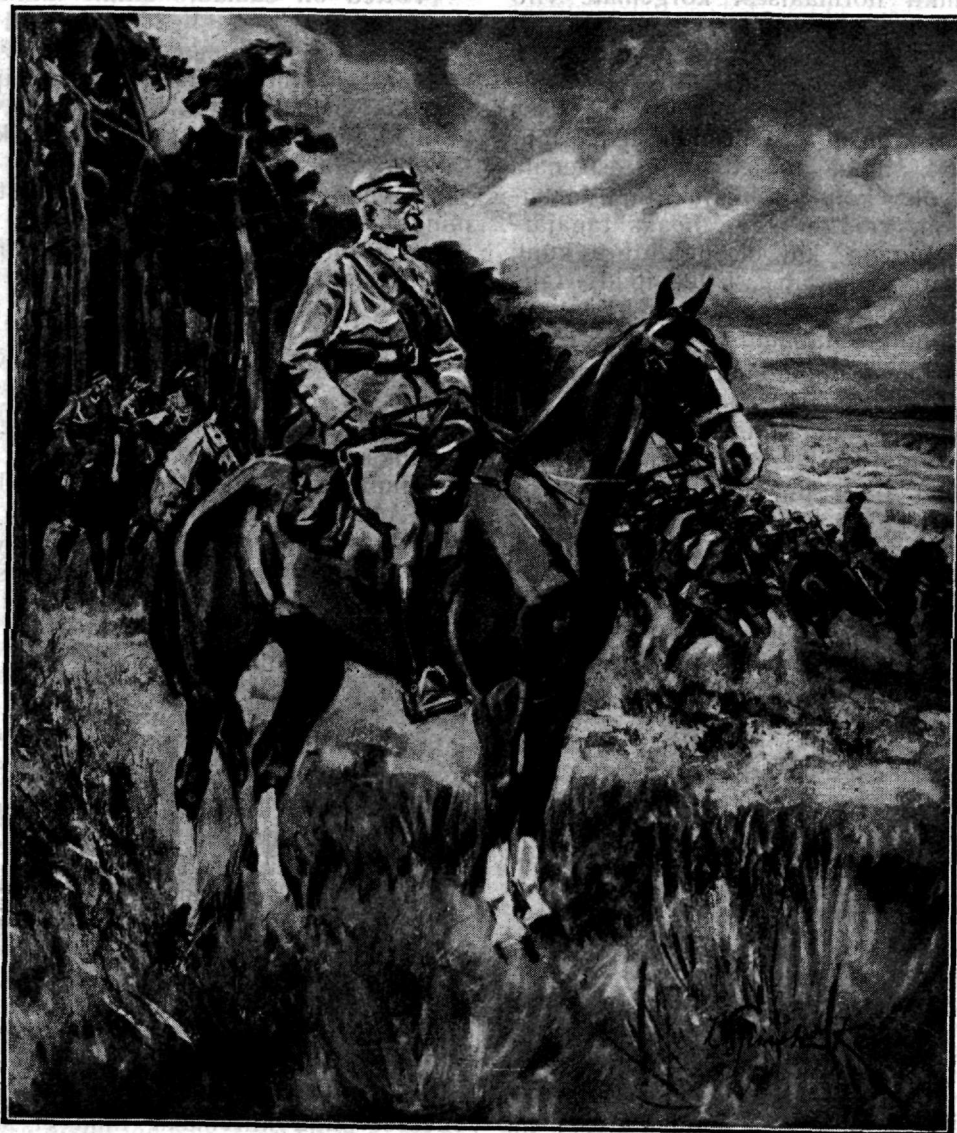
$$P = 105 - 10 \cdot 2,15 = 83,5^*)$$

Teiste sõnadega, alles oskus alati „surmakindlalt“ 10 lasuga välja lüüa 83—84 silma normaali, tagab enam-vähem seda, et ka kolmandikkuju 300 m peal kindlasti iga lasuga tabatakse. „Enam-vähem“ — sest normaalimusta pindala veidi suurem on kolmandikkuju omast.

Siin ei ole arvestatud ei kaitsevärvi märgi halvemat nähtavust, ei märgi paigutust maapinnale ega ka seda, et laskedistants ei pruugi mitte alati täpsalt vastata sihikule, nii et keskmine tabamispunkt sugugi alati ilmtingimata ei paigune märgi keskele.

*) Vaata „Sõdur“ nr. 9/10, 1930. a., lhk. 249.

Poola rahvuspüha – 3. mai – puhul.

Poola kuulsa batalisti V. Kossak'i maali järele.

MARSSAL JOSEPH PILSUDSKI

Poola vabadussõja ülemjuhataja, praegune sõjaminister ja vägede peainspektor.

Oletame, et kujumärk on pagutatud musta maa peale, nii et teda üldse ei saa korralikult kirbule võtta, vaid et kirbuga tuleb veidi märgi sisse minna. Sattugu selle läbi sihtpunkt ainult 5 sm märgi alt-servast kõrgemale. Kui sihiku mittevastavus distantstile või muu põhjus keskmise tabamispunkti normaalsest kõrgemale viib ka ainult 5 sm võrra, siis paiguneb keskmine tabamispunkt normaalsest üldse 10 sm kõrgemale. Lihtsa graafilise arvestusega on võimalik näidata, et laskuril, kes normaali 10 lasuga „surmakindlalt“ annab 83—84 silma, neis tingimustes enam lootust ei ole kolmandikkuju kõigi laskudega tabada, vaid et väga heaks tagajärjeks tuleb lugeda kui ta igakord 9 kuuli kümnendi märki saadab. Etteheiteid talle ka siis veel ei saa teha, kui ta 10 lasuga saavutab ainult 8 tabamust.

Üsna väikeste lahingmärkide tabamisvõimalused muutuvad kirjeldatud tingimustis veel veidi järsumaltki. Võtame, näiteks, 150 m distantsti ja 20 sm peakuju (kaevikust vaatleja, L. E. I. joon. nr. 48) 83—84 silma laskur võib saata sellesse kujusse ümmarguselt 94% väljalastud kuulidest, kui tal keskmine tabamispunkt langeb märgi keskele. Kui aga keskmine tabamispunkt kirbulevõtmise võimatuse ja sihiku distantstile mittevastavuse tõttu nihkub märgi keskelt ära 5 sm võrra, siis on väga hea, kui seesama laskur alati 10-st lasust 7 märki saadab.

Et ka nende täiesti loomulikkude tabamiskeskete kõikumiste juures tabamised jääksid märgi piiridesse, selle eelduseks on muidugi veel suurem töötamistäpsus, teiste sõnadega veel suuremad saavutused punktilaskmisel.

Need „viimased“, üle 85 ulatavad silmad on aga teatavasti eriti raskesti saavutatavad. *)

*

Seni ei ole meie oma oletustes veel sugugi puudutanud laskekiirust.

Lendaval kuulil on ükskõik, kas laskur on kulutanud ta lendusaatmise peale ühe sekundi või kümme minutit. Oma lennul alistub kuul kindlatele looduseseadustele ja läheb märki ainult siis, kui ta on **täpsalt märki suunitud**.

Kuuli õige märkisuunimine on võimalik ainult hea sihtipaneku, täiesti korrektse

laskeasendi ja absoluutselt rebimisvaba päästmise juures.

Sellepärast ei või nõuded sihtipaneku, asendi korrektsuse ja päästmistehnika kohta näpsaval ja kiirlaskmisel kuidagi olla teistsugused, kui tavalisel aeglasel punktilaskmisel.

Võttes on samad, ainult täitmistempo on teine.

Selge on, et inimene, kes teatavaid toiminguid ei suuda täita nõuetava täpsusega siis, kui tal selleks on küllalt aega, ammugi juba toime ei tule sellega siis, kui talle selleks antakse õige vähe aega.

Lõpuks niisugustes mehaanilistes toimingutes, nagu seda on laskmine, kirjutamise kirjutusmasinal, mängimine muusika-instrumentil jne., kunagi pole võimalik saavutada täitmisekiirust lihtsa töötamisega.

Kiiruse saavutamise eelduseks on siin kõigepealt õiged töövõtted. Alles siis, kui antud töö täitmiseks kõige otstarbekohasemate võtete tarvitamine õpilasel on muutunud alateadlikuks refleksiks, võib juttu olla kiiruse taotlemisest.

Ning ka siis ei ole veel kohe võimalik kiirust otsida selles, et lühendatakse aega, mis vajalik on antud töö oluliste, erilist hoolt ja täpsust nõudvate elementide täitmiseks.

Kõige esmalt on vaja hävitada ajakaotused igasuguste ülearuste liigutuste peale ja viia miinimumi peale ajakulud tarvilisteks kõrvaltoiminguteks.

Tarvilikud, kuid kuuli märkisuunimiseks sugugi mitte olulised toimingud on laskmisel relva laadimine ja lastud kesta väljatõmbamine. Kuuli märki suunimiseks tarvilikud, kuid sihtipaneku ja päästmise kõrval siiski teisejärgulised ning täiesti drillipäraselt täidetavad toimingud on sihiku seadmine ja märgi ülesleidmine. Viige nende toimingute täitmise tehnika laitmata kõrgusele, pigistage neile kulutatav aeg miinimumini ja laskmine muutub teil juba isenesest palju kiiremaks, ilma et sihtpaneku ja päästmise tehnikas punktilaskmisega võrreldes midagi pruugiks muuta.

Järgmine aste on kõhklemise ja alatud töö parandamise ärakaotamine põhitoimingutes. Laskur peab suutma korrapaalt asuda just täpsalt niisugusesse asendisse, nagu see temal oli kõige sobivamana välja töötatud aeglastel katsetel punktilaskmise juures. Peab kaduma igasugune kohendamine ja parandamine asendisse asumise järel. Samuti korrapaalt, ilma pärastiste kohendamisteta

*) Vaata „Sõdur“ nr. 50/51/52 — 1929 a., lhk. 1290—1295.

peab püss sattuma oma õigele (jällegi punktilaskmisel aegamööda väljaproovitud) kohale õlas, korrapaalt peavad käed püssi külge sattuma õieti ja võtma õige seis. Hoolikalt ja ilma vähemagi tõttamiseta, kuid otsustavalt, ilma kord alatud tööd katkestamata ja uuesti otsast algamata, peavad sündima sihtipane ja päästmine.

Nagu parimate laskeõpetajate pikaajalised katsed on näidanud, on sel perioodil tähtis õpilaselt nõuda mitte kiirust, vaid just ümberpöörduvat aeglust. See tundub paradoksina, kuid see on nii. Tuleb seada piirid mitte ajakulu maksimumile, vaid ajakulu miinimumile. Tuleb määrata, et kiiremini, kui nii ja nii mitme sekundi jooksul püss õlasse tõusta ei tohi, et varemalt kui nii ja nii mitme sekundi järel pauk kõlada ei tohi. Ainaks nõudeks on põhitoomingute täitmine ühel hool, ilma parandamiseta, relva või käte ümberseadmise, kohendamisteta ja nihutamisteta, ilma alatud tegevust katkestamata. Ei ole karta, et liig aeglaselt töötama hakatakse. Paljas teadmine, et harjutuste lõpueesmärgiks on kiiruse saavutamine, paneb õpilased alati ennem tõttama, kui liig aeglaselt töötama.

Alles siis võib vähehaaval hakata vähendada teatava toimingute täitmiseks lubatud ajamiinimumi, kui ülalkirjeldatud põhinõudeid senise ajamiinimumi juures täidetakse laitmatult. Ning kogu aeg peavad sihtipane ja päästmine olema sama täppis ja sama rebimisvaba, kui kõige aeglasemal punktilaskmisel.

Niipea, kui kiiruse taotlemist otsitakse lihtsas tõttamises või sellega koguni algust tehakse enne, kui üldse on aeglasel töötamisel õpilase iseäralduste kohaselt hoolikalt välja töötatud ja täpsalt ära õpitud õiged töövõtted, võib töö tagajärg olla ainult null.

Tahaksin näha töötagajärgi sel viiuliõpetajal, kes õpilase sunniks mängima etüüdisid $1/64$ nootides, enne kui on aeglastel harjutustel õieti töötama seadud õpilase käed ja sõrmed või koguni enne, kui õpilane üldse viiulist suudab välja meelitada puhtaid ja õigeid helisid!

*

Kardan, et K. L. ja paljud tema mõtteosalised asjasse vähem süvenenud tegelikude laskeõpetajate hulgas eelmise järele veelgi ei veendu, et tee heale lahinglaskmisele viib ainult väga hea punktilaskmise kaudu. Kuna meil tihti välismaa autoriteetisid usutakse rohkem, kui omamaalase se-

letusi, siis lubatagu minule tuua mõned tsitaadid P.-Ameerika Ühendriikide laskeeeskirjadest.

„Meetodid, mis käesolevaga tarvitamiseks ette kirjutatakse, on välja kujunenud aine pikaajalisel uurimisel ja nende väärtus on katsete läbi põhjalikult tõestatud. Organiastisioonid, mis peavad läbi tegema treeningu käsirelvade tarvitamises, on kohustatud kinni pidama kirjeldatud meetoditest üksikasjadeni. Komandeeritavatel ohvitseridel on selle juures laiad võimalused üles näidata isiklikku algatust teede ja abinõude otsimises selleks, et äratada ja alal hoida huvi ning entusiasmi asja vastu oma alluvates.“

„... Õpetamise meetodid peavad sarnanema meetoditele, mida tarvitatakse iga muu mehaanilise toimingute kätteõpetamisel. Üksikud järjed õppuses tulevad läbi võtta õiges järjekorras; õpilase iga tegevuse järel valvatakse ja teda parandatakse ning juhitakse igakord, niipea kui ta hakkab mõnda võtet valesti täitma (whenever he starts to make a mistake).“

„Korrektne laskeasend on üks põhieeldustest täpsale laskmisele.“

„Kui ükski aine käsirelvade tarvitamise õpetuses nõuab rohkem tähelepanu, kui kõik teised, siis on see päästmine.“

„Kiirtule kohta maksavad needsamad põhimõtted, mis aeglase tule kohta. Olulise vahe moodustab täitmistempe. Sellepärast on mõeldavapääsemata, et mehed oleksid põhjalikult trennitud aeglasel laskmises, enne kui nendega üle minnaks kiirtule harjutustele. See maksab eriti päästmise kohta. Kui mehed liig vara viiakse kiirtule harjutustele, omavad nad halvad harjumused. Ei jõua küllalt rõhutada kiirtule korrektse õpetamise tähtsust, siiski tehakse just selles väljaõppejärgus tihti hooletusvigu. Kiirtuli ei tähendata mitte, et siin täpsus ohverdatakse kiirusele. Palju enne, kui kiirtuli täpsuse ja kiiruse kombinatsioon. Kõiki nõudeid, mida tuleb täita aeglasel laskmisel, tuleb täita ka kiirlaskmisel; lisaks selle juurde on nõuetavad väledus magasinis laadimises ja lukuga töötamises.“

„Väljaõpe üksuste kollektiivtule tehnikas (musketry) on üks lüli progressiivses sõjalises treeningus. Selle väljaõppe eel käivad teatavad treeninguelemendid, mis kollektiivtule õppuse juures alati kasutamist leiavad. Kord omandatud teadmisi ja oskusi arendatakse edasi ja kasutatakse järgneva treeningu juures. See maksab eriti püssilaskmise üksikõppuse kohta. Kollektiivtule harjutustel sõdur peab just samuti hoolitsemata oma asendi, püssi sihtipane ja päästmise eest, kui klassikatsetel. Mees, kes on hooletu kollektiivtule harjutustel, laseb vähem täpsalt ka lahingus, ning terve töö, mis temaga on tehtud üksik- ja kollektiivtule harjutustel, on olnud tühi. Ainult nende mõlema aine kohta maksvate põhimõtete ühendamise läbi võib omada maksimaalse mõjuvuse.“

„Mõjuv püssituli on olulise tähtsusega eeldus võidule ning on see element, mis kõige sagedamini otsustab lahingu tagajärje.“

„Kollektiivtule tehnilise õppusega tuleb algust teha niipea kui võimalik peale üksiklaskuri täpsusharjutuste lõppu.“

„Kollektiivtule tehnilisele õppusele on soovitatav pühendada 35—70 tundi. See võrdub

1—2-nädalalisele pidevale kollektiivtule harjutamisele. Harjutused võidakse läbi võtta ühes blokis, ka võidakse neile pühendada ainult teatavat osa igast päevast.“

„Väljaõpe üksuste kollektiivtule tehnikas (musketry) on aluseks lahingtreeningule (combat training), kus kollektiivtule tehnika põhimõtted ühendatakse teiste võitluspõhimõtetega, mis kirjeldatud on võitluspõhimõtteid käsitlevates eeskirjades „laskurjagu“ ja „laskurühm“. Lahingtreeningus leiavad kollektiivtule tehnika põhimõtted kõige väärtuslikuma ja huvitavama rakenduse. Ilma selleta ei või väeosade väljaõpet laskeasjanduses lugeda täielikuks.“

„Parimate tagajärgede saavutamiseks peab lahingtreening vahetult järgnema väljaõppele kollektiivtule tehnikas.“

Siin leiame reglamenteerituna kõik ülaltoodud põhimõtted. Ja muidki K. L.-ile mittemeeldivaid asju on siin reglamenteeritud. „Tsentralisatsioon“ on äärmine, reglamenteeritud õppemeetoditest ning töö järjekorrast on kästetud kinni pidada üksikasjadeni, kohalikkude juhtide algatusele on „laiad võimalused“ antud ainult „huvi ja entusiasmiga äratamises ning alalhoidmises“. Isegi meil mitmelt poolt hurjutatud ja karrikeeritud „sesoonid“ on siin päris eeskirjaliselt tunnustatud eluõiguslikkudeks...

*

Eelmisele võib juurde lisada, et ka meil see töövõtete puhtuse, täpsuse taotlemise ja ilma tõttamata kiiruse saavutamise põhimõtte kõige paremat vilja on kandnud igalpool, kus seda on kasutatud. Ainult selle põhimõtte järel töötades oleme suutnud r. k. ohvitseride kursusel üksikuteks tegevusteks kulutatava aja ning tegeliku tulekiiruse normid viia niisugusele tasapinnale, millest mõni aasta tagasi ei võidud unistadagi. Ainult nende põhimõtete kasutamiseega on k. k. lasketehnikale teatavates üksustes alla saadud kindel põhi. Ainult nende põhimõtete järel töötades võis kol. ltn. Siir oma õpilastega juba 1929. a. suvel mitmel korral näidata, kuidas seljaga märkide poole seisv ja püsse rihmal kandev jagu võib 4—5 sekundi jooksul pöörde teha, püssi rihmalt võtta, asendisse (püsti) asuda, püssi kaitsevinnast vabastada, palge panna ja järjekindlalt oma 90% väljalastud kuulidest 300 m peal asuvatesse püstikujudesse kihutada, ilma et selle juures meeste töötamises oleks märgata olnud vähematki tõttamise ja „rabelemise“ kalduvust.

Ning igalpool, kus on katsutud talitada vastupidiselt, on tagajärjed olnud väga kurvad...

*

Iseenesest on selge, et punktilaskmist tuleb harutada kõigist asenditest, kui lahingus töötamisel ka kõiki asendeid tuleb tarvitada. Mõne sõnaga olgu siin veel puudutatud põhiasendi moiste ja tugeid laskmise küsimus.

Ulaipool tulme otsusele, et lahingulist põhiasendit olemaski ei ole. Mis on siis need asendid, mida mere harilikult nimetame põhiasenditeks?

Põhiasendid on nad sellepärast, et neis esinevad kõik need töötamise ja püssi tasakaalustamise elemendid, mis vajalikud on laskmiseks ükskõik missugusest eriasendist. Püssi ja keha tasakaalustamise viisid, käte asetus jne. olenevad tegelikult ainult sellest, kas laskuril mõlemad küünarnukid on toetatud, üksainus küünarnukk on toetatud või mõlemad küünarnukid on toetatud. Ka selle juures laskmine sünnib puu või aia najalt, kaevikust või lahtiselt maastikult, kükitades või mõlemil põlvel põlvitades, istudes või lamades, see ei muuda asjas oluliselt enam midagi. Töötamise olulised ja igas ettekujutatavas asendis korduvad elemendid on kõik antud põhiasenditega.

Tugeid tarvitamisel on viimasel ajal täiesti selgusele jõutud, et püssi vibratsioonist olenev viskeviga ja ühes sellega ka püssi jooks väga tunduvalt võivad muududa selle järele, missuguse kohaga püss asetatakse toele või missuguse kohaga ta küljelt surutakse vastu tuge, missugune on tugi oma mõõtude ja materjali poolest (pikalt või lühikeselt püssi all, kõva, pehme) jne. Sellest tekkivad jooksuvahed võivad 300 m peal tihti ulatuda kümnetesse sentimeetritesse. Selle pahe ärahoidmiseks on olemas ainukene võimalus: toele asetada mitte püss, vaid käsi või toele nõjatada käevars. Püssi kättegaaramine, käte asetus püssi küljes jne. jäävad selle juures täpsalt samasugusteks, kui käelt töötamisel. Ameerika uuemates laske-eeskirjades leiame selle põhimõtte juba täiel ulatusel läbiviiduna.

Toelt laskmine ei too seega lasketehnikasse juurde mingisuguseid uusi võtteid. Ja kuna kõiki mõeldavaid toetamisevõimalusi tegelikult laskmisel ikkagi läbi proovida ei jõua, siis tuleb ka toetatud relvaga laskmisele kindel alus müürluua põhiasendite hoolsa äraõppimisega.

Peale selle on tugeid laskmisel üks paha omadus: ta arendab algajas

laskur is kalduvust hooletule, lohakale püssi paigalhoidmisele ja veel lohakamale päästmisele. Ainult juba arenenud laskur, kes kõiki töötamisvõtteid oskab täita nõutava täpsusega ja kel jätkub meelegindlust selle täpsuse alahoidmiseks igasugustes tingimustes, võib tugevalt laskmist kasutada kas erilise täpsuse tagamiseks või relva jooksu ning hajumismõõtude esialgseks kindlakstegemiseks. Peab aga tähendada, et kauaaegne „kotilt“ laskmine isegi väga vilunud laskuritele vahest kipub kahju tegema, neis kasvatades kalduvust hooletusele.

Niisuguse kõigi mõeldavate asendite alusmüürina mõistab põhiasendeid ka meie laske-eeskiri. Kuskil ei ole poole sõnagagi öeldud, et nad oleksid lahingulised põhiasendid. Kuid ilma nende põhiasendite hoolsa tundmaõppimiseta, ilma nende läbi esitatud oluliste tööelementide täieliku omandamiseta ei saa kunagi välja koolitada laskurit, kes oskaks korralikult relva käsitada igal antud hetkel ja igas antud olukorras sobivas asendis, nagu võimalik ei ole ilma punktilaskmiseta välja koolitada lahingukindlat kiir- ja näpslaskurit.

*

Mis võiks vähegi usutaval määral tagada seda, et laskur lahingus, olles surma ähvarduse all, hoiaks alal tule mõjuvuse?

Kõrge moraal?

Paljal õhutusel ja suurtel hüüdsõnadel põhjendatult moraal hahntub kiiresti, kui võitleja hakkab tundma oma võimetust, kui ta hakkab nägema, et ta vastasele ei jaksa teha kuigi palju kahju. Ümberpöörduvalt, kindel usk oma võimetesse on moraali kindlamaid tegesid.

Teiselt poolt täidetakse peaaesjalikult ainult alateadlikkude refleksideni väljaarendatud võtteid ka lahingumõllus rahuldava täpsusega. Püssilaskmisele soveldatult tähendab see järgmist: Laskur, kes harjunud on püssi alati toetama millimeetri pealt ühest ja samast kohast, käsa alati ühte viisi asetama, püssi alati täpsalt ühte viisi õlasse tõmbama jne., teeb seda ka lahingus puht masinlikult niisamuti. Kui selle juures ta tuli mõnikord ka peaks kaotama kindla tabavuse üksikute kindlate märkide suhtes, siis jääb ikkagi alale selle tule niitvus, maashoidmisvõime, see tuli ei roni kunagi puulatvadesse.

Sellele täiesti kindlale, alaliseks refleksiks väljakujunevale töötamisstiilile saab aga aluse panna järele ainult punktilask-

mine. Kümneliste jaht ei ole kuidagi mõeldav ilma selle töötamisühtlusega asendis, käte asetuses ja päästmisettehnikas. Liigvarajane üleminek laskmisele lahingtingimuses hävitab aga igasuguse võteteühtluse, kasvatab hooletusele ja lohakusele.

Lõpuks ei sünni ka sõduri kui võitleja kasvatus ju kaugeltki ainult kasvatusliste kõnede pidamise kaudu. Palju enne peab kasvatusliselt mõjuma iga tegelik samm sõduri elus ja toimingutes, iga harjutus, iga õppus. Kui teatavas harjutuses puudub kasvatuslik element, võib ta lahinguline väärtus tihti olla null, kuigi ta muide teataval määral kasulik võib olla.

Laskeasjanduslistel harjutustel võivad tahtejõudu ja enesevalitsemist välja arendada ning sel teel kasvatavalt mõjuda ainult täpsuse taotlemine ja võidutahet äratav võistlus. (Seda täpsuslaskmise ja laskevõistluste erilist kasvatavat, tahtejõudu ja enesevalitsemist väljaarendavat külge kriipsutavad alla, muu seas, väga paljude laskespordi liitude põhikirjad.) Järele on just punktilaskmine see haru laskeasjanduses, kus neid elemente saab esile tõsta kõige reljeefsemalt. Ning teistel märgilaskmise aladel võib olla kasvatuslikku väärtust ainult niivõrra, kuivõrra neis on alal hoitud samasugune täpsusetaotlemine, kui punktilaskmisel ning kuivõrra vastavatesse harjutustesse suudetakse viia selget võistluselementi.

Iga harjutus, mis kuidagiviisi võimaldab lohakat tegevust ning selle lohakuse ilmsikstulemata jäämist, toob kasu asemel kahju, istutades õpilasesse tahtejõulise, enese üle valitseva ja sitke sõjamehe iseloomujoonte asemel kalduvusi ükskõiksuusele, lodevusele ja antud ülesannete täitmisest kõrvalepõiklemisele.

K. L. leiab, et siis, kui punktilaskmisest püsti ja põlvelt asendi välja viskame, „kaoks laskeõpetajal ka see kartus, nagu oli seni, et punktilaskmise kõrval on hädahohtlik teha lahing- ja kiirlaskmise õppusi, sest siin võib õpilane kergesti hakata „rebima“ ja selle vea võõrutamiseks kuluta jälle hulk aega.“

Kas puuduliku eelkooliga laskur siis kiirlaskmisel üldse „rebima“ ei hakka, kui ta püsti ja põlvelt ei lase? Selleks ei näi küll ühtegi mõistlikku põhjust olevat. Kui ta aga ikkagi rebima hakkab, miks pruugib siis laskeõpetaja seda K. L. programmi juures vähem karta? Järele puudub selleks igasugune alus. Nähtavasti peitub

K. L. väite mõistatuse lahendus lihtsalt lootuses, et lamades laskmise juures „rebimine“ ennast nii teravalt tunda ei anna ja ilmsiks tulemata võib jääda.

Kui see nii on, siis on säärase lootuse hellitamine kahevõrra kardetav. Esiteks jääb rebimine alati rebimiseks ja hävitab tule tagajärjed isegi toelt laskmisel. Teiseks avaneks lai tee just sellele lodevusele ja lohakusele, millest rääkisime ülemalpool, ja laskeharjutustest kaoks täielikult kasvatulik element.

Laskeõpetuses ei vii mitte kõik teed Rooma, kui õpetuse resultaadina tahetakse näha seda mõjuvat tappetuld, mis „kõige sagedamini otsustab lahingu tagajärje“, ja kui laskeõpetus peab aitama kasvatada kindlat lahingumeest. Überpöörduvalt, ainult üks tee viib kõigi nõuetavate tagajärgede juurde, ning see tee läheb sinna täpsa ja mitmekülge punktilaskmise kaudu.

*

Nüüd veel paar märkust püstilaskmise ja „kallite väravate“ kohta.

K. L. ehk mäletab veel vene 1916. a. laske-eeskirja. Et see eeskiri oleks kuidagi kaldunud sportlikkesse harrastustesse, ei hakka vist keegi väitma.

Esimene õppelaskmise harjutus selle eeskirja järel sündis püsti, 300 sammu peale, vöökujusse. Teine harjutus lasti lamades toelt 400 sammu peale, rinnakujusse. Mõlemil juhul olid kujud paigutatud võrdlemisi suurtele kilpidele.

Ameerika eeskirjad ei tunne 200 yardi distantsil ühtegi harjutust, mis lastaks lamades. Isegi 7,9 kg kaaluvast automaadist lastakse õppeharjutustel distantsidel kuni 200 yardi ainult põlvelt või istudes, ilma vähemagi toeta. Vintpüssist sünnib õppelaskmine neil distantsidel ainult püsti, ja peaasjalikult ilma toeta.

Võtke prantsuse laske-eeskiri tema õige tibatillukeste nõudmistega. Ka seal leiata niihästi ettevalmistavate harjutuste kui ka lahingtehniliste harjutuste hulgast terve rea püsti ja põlvelt ilma toeta lastavaid harjutusi — jällegi just lähedate distantside jaoks (kuni 200 m).

Ja ka meie pole ajateenijalt kunagi muud nõudnud, kui korrektset kõigis toetamata asendites töötamist distantsidel kuni 200 m. Väljaspool seda distantsi pruugib ajateenija ainult toelt lasta.

„Väravate“ kohta olgu tähendatud järgmist.

Ei ole mõeldav mingisugune õppelaskmine, kui ei ole võimalik üles leida iga tabamust, kui ei ole võimalik arvutada iga tabamust. Selle võimaldamiseks peab aga märk kõigepealt niisugune olema, et ta igal juhul püüaks kinni kõik kuulid. Ka siis, kui püss veel ei ole kohandatud laskuri silmale. Peale selle peab märk võimaldama kiiret ja hõlpsat tabamuste väärtuse hindamist ja peab võimaldama kiirelt teha kõiki püssi väärvõrkuse ja laskuri silma iseäralduste kindlakstelemiseks tarvilikke arvestusi.

Selleks kõlbab ainult suur ringmärk. Näidaku lugupeetud K. L. minule üksainukene riik, üksainukene laskealal tegutsev ühing jne., kus õppelaskmist ei toimetataks ühe või teisekujulistel „ringväravatel“?

Normaalmärk on kõigist neist ringmärkidest minimaalse pinnaga.

Ja kas on nende „väravate“ hinnad siis nii kohtuvad?

100 m normaali paber maksab veidi alla ühe senti tükk (85 senti sada), parajale kartongile tõmmatult umbes 2 senti tükk. 300 m normaalil maksab paber 6½ senti, kartongile tõmmatult umbes 12 senti. Teised normaaliid — vastavalt pindalale selle vahepeal. Kui märgil kuuliaugud korralikult kinni kleebitakse ja rohkem läbilastud kohte aegajalt põhjalikumalt paigatakse, teenib niisugune kartong väga ja väga kaua. Milline on see lauatuük või raam, millele väeosa sisemistel harjutustel kinnitatakse see kartong, on täiesti ükskõik.

Kui aga väeosade majandusmehed ja relvurid need artiklid oma ärilise saamatusega või lihtsalt oskamatuse tõttu ajavad võimata kalliks — kas on siis selles süüdi süsteem?

(Järgneb.)

Ülevaade Poolast ja ta ohvitserkonnast.

Kolonel Jakobseni loengute kokkuvõte.

Riigivanema vanem käskudetaija ohvitser kolonel Jakobson, kes olnud ligi 7 aastat Poolamaal ja Rumeenias meie kaitseväe esindajaks, on pidanud kaitsevõtte staabi ülesandel rea loenguid nii Tallinna kui ka teistes garnisonides Poola riigi, tema sõjaväe ja ohvitserkonna üle. Mitte üksi pikaajaline viibimine Poolas, vaid ka poola sõjaväeliste ringkondade üli-sõbralik suhtumine meie kaitseväe esinda-

ohvitserkond tutvuneda suudab, kuidas mujal maailmas ohvitseride olukord välja kujunenud, on neis ettekannetes palju aktuaalsust.

Oma loengu oli kol. Jakobson jaotanud kahte ossa. Esimeses osas käsitas ta väga osavalt igasuguseid riigi pindalasse, piiridesse, rahvastikku, riigi administratiivorganisatsiooni, Poola tänapäeva kaitseväe organisatsiooni puutuvaid andmeid, pakkudes

Poola sõjaväe minevikust. Kindral Sowincki surm.

V. Kossaki maali järele.

jasse ja asjaolu, et kol. Jakobson Poola Kõrgema Sõjakooli on lõpetanud, ongi peamiselt kol. Jakobson'ile võimaldanud igakülgset tutvuda ja süveneda Poola riigi ja elu kõikidesse aladesse.

Kuna meie ohvitserkond raskete majandusliste olude tõttu üldiselt väga vähe välismaal reisida saab, siis tunneb ta ka liig pealiskaudselt meie teiste naaberriikide sõjavägedes valitsevat olukorda, eriti aga üksikutes riikides ohvitserkonnas valitsevat meeoleolu, ohvitseridesse suhtumist mujal, ühesõnaga nende ametalal töötavate kolleegide muresid ja hädasid... ja selles mõttes pakkusid kol. Jakobseni loengud suurt huvi meie ohvitserkonnale ja suhtumine nendes oli väga sõbralik — võiks ehk ütelda, et sellelaadiliste loengute järele meie kaitseväe rahuaegsete juhtide peres üldse on tarvidus küllalt suur ja nende vastu on elav huvi. Kuna peale shabiooniliste ja üldiselt kuivade traktaatide sarnastes ettekannetes elu meie vastu peegeldub ja

kuulajatele täielise ülevaate Poola riigist, rahvast ja kaitseväest. Mis eriliselt siin silma torkas oli Poola jalaväes tehtavad katsed uue jalaväe algrakukese loomise, kuna kogemuste järele senine 13 võitlejast koosnev lahinggrupp poolakaid ei rahuldavat ja Poola sõjaväe juhtivates ringkondades arvamisele olevat jõutud, et senisel lahinggrupil löögijõud küllalt suur pole ja uue kontseptsiooni järele see 19 sõjaväelasest peaks koosnema. Sarnane 2 löögi ja 1 k.-k. (Browning) grupist koosnev lahinggrupp omaks selle paremuse, et temas löögielement rohkem on leidnud alla kriipsutamist, kui senises grupis ja nimelt endisest vahekorraest löögi ja tuleelemendi vahel 1:1 vastu on see muutunud 3,5:1 löögi elemendi kasuks. Poolakate arvates omaks sarnane jalaväe algrakukene märksa tugevama löögijõu, oleks märksa aktiivsem. Juba rahuajal koosneks üks rühm rivikompaniis 3 sarnasest lahinggrupist ja temas oleks veel

1 grupp V. B. püssigranaadi meeskonda (6 sõjav.) ning 4 sidemeest — seega 67 sõjaväelast. Kuigi Poola sõjaväes jalavägi moodustab 51% tema üldarvust, on jõutud arusaamisele, et mõnedes tehnilistes väeliikides rahuajal liig suuri kaadreid üleval peetakse ja neid vähendades selle arvel jalaväe koosseisusid suurendada tuleks. Poola rahuage sõjaväe iseäraldusteks, tema kõrgemaks väärtuseks tuleb pidada: eeskätt stabiilsust tema rahuage ses organisatsioonis (1921. a. alates, s. o. rahuageste koosseisude maksmapanemise silmapilgust saadik, ei ole jalaväe ega suurtükiväe organisatsioonis suuremaid ega põhjanevaid muudatusi ette võetud); teiseks rivi teenistuse eelistamist staabi teenistusele ja sellega ühes käiva staažide korraldamist. Kõrgema Sõjakooli lõpetanute ohvitseride kohta on selle tõttu maksev printsiip: alaliseks teenistuse kohaks on rivi ja ainult staažile läheb kindralstabler kuskile staapi. Rivi staažide küsimuse on sõmin, maršal Pilsudski, raudse käega läbi viinud ja korraldus on eranditult kõikide ohvitseride (ka kindralite) kohta maksev. Ülendused aukraadis sünnivad peamiselt ravis; kolmandaks — on ohvitseride teenistuse reguleerimine vastavalt asukohale ja nimelt võib vastavalt asukohale, Sõmini käsikirja järele, iga idaprovintside garnisonis 5 a. vahetpidamata teeninud ohvitser ülemust paluda, et teda kuskile lääne garnisoni (kus elamistingimused ja korteriolud märksa lähedamad) ümber paigutataks. Ja iga aasta kevadel ja sügisel sünnib ka siis riigi kulul sarnaste ohvitseride teenistusasukohtade ümberpaigutus. Sarnane õiglane mõõdupuu ohvitseride teenistuse hindamises, kus kõiki ohvitseri vaatamata aukraadile ja ametkohale, ühesuguselt seaduste ja seadluste nõuete kohaselt koheldakse plus sõjaväe stabiilne organisatsioon on kaasa aidanud terve vaimu ja meelega loomiseks poola ohvitserkonnas.

Ettekande teise osa pühendas kol. Jakobsen poola ohvitseridele, oma tähelepanekuid nende elust-olust kuulajatega jagades ja analüüsides poola ohvitseride majanduslist, teenistuslist ja seltskondlist seisundit.

Poola ohvitseride majandusline seisund on kindlasti juba selle tõttu parem, et tema seadlustega rohkem kindlustatud on ja teiste riigiametnikkudega võrreldes ohvitserid, nende teenistuse iseäraldusi arvesse

võttes, palga, varustuse ja lisatasude mõttes eesõigustatud seisukorda on asetatud (saades erilist ametkoha kuu lisatasu, mis rühmaülema Kr. 25.— ja rügulil ligi Kr. 110.— kuus). Mis erilisel tähelepanu väärib, on Poola Valitsuse ja Sõjaministri hool ohvitseride elukorteritega varustamises ja sel alal on Poolas väga ja väga palju suudetud teha.

Vanematele väejuhtidele (kuni diviiside ülemani) on riigi poolt kasutada erilised esituskorterid. Et ka teisi ohvitseri korteritega varustada, selleks on eeskätt eriline korterifond moodustatud, kuhu 10 aasta kestel (1925. a. alates) suurtes linnades üle 3 toa korteriomanikud erakorralist tasu maksavad, mis küll kuigi suur pole, kuid mis üldkokkuvõttes nii ja nii mitmed miljardid sendid peab andma. Sellest fondist ehitatakse siis ka ohvitseride ja allohvitseride elumaju, ja seda eeskätt seal, kus korteriolud eriti viletsad (nagu idaprovintsi garnisonides).

Mis aga eriti korterikriisi on aidanud lahendada, on pikaajalise odava-protsendilise (35—40 aasta peale à 2%) riikliku ehituslaenu saamise võimaldamine ohvitseridele. Seda laenu on antud pea kõikides garnisonides asuvatele ohvitseridele elumajade ehitusühingutele; nii on selle laenu abil Varssavis üles ehitatud erilised linna-jaod („Zoliborż“, „Sadyba“ jne.), kus sajad ohvitserid omale iseseisvaid elumaju saanud — need elumajad lähevad peale nende lõpulikku väljamaksmist ohvitseride eraomanduseks.

Peale selle tuleks ära tähendada, et üldiselt nii ühel kui teisel alal Poola ohvitserid majandusliselt eesõigustatud seisukorda on asetatud igasuguste eesõiguste ehk privileegide näol, saades alandatud hinnaga küttematerjali, oma des riigi poolt teenija käskjala näol (käib diskussioon selle likvideerimise vajadusest ja selle asemel rahalise ekvivalendi — Kr. 20—25 suuruses iga kuu — maksmisest ohvitseridele). Arstiabi on ohvitseridele tasuta, perekonnaliikmete eest maksab ohvitser 25% arstirohtude hinnast. Mis erilisel hästi korraldatud — on sanatoorne ravi, milleks kõige pealt üle riigi rida igasuguseid sanatooriume kasutada. Ka välisriiki sanatooriumides vastavalt Sõmini poolt saavutatud kokkulepete alusel on poola ohvitseridele võimalus antud end ravida ja välja puhata. Sarnased sanatooriumid on:

Rumeenias, Tšehhoslovakkias, Jugoslaavias jne., kus ohvitseride viibimine minimaalsete kuludega seotud. Sel teel juba saavad iga aasta sajad ohvitserid välisriikides viibida. Ohvitseride eneste poolt on nii ütelda kollektiivasutisena ellu kutsutud erilised puhkekodud, kus oma puhkeaega headel tingimustel minimaalsete kuludega saavad mööda saata ka need ohvitserid ja nende perekonnad, kellel suveks kuskile pole sõita. Sarnaseid puhkekodusid asutatakse igasse sõjaväe korpuse ringkonda; nende puhkekodude asutamist toetab aineliselt ka sõjaministerium.

Läinud aastal tekkis ka allohvitseride peres samasugune mõte oma puhkekodude asutamiseks ja juba ongi asutud selle realiseerimisele.

Puhkuse mõttes on Poolas asutud erilisel huvitavale seisukohale: iga ohvitser peab oma tervise eest hoolt kandes puhkuse ära kasutama. Selleks seatakse juba vara kevadel iga aasta väeosades ohvitseride nimekirjad kokku millal keegi puhkust soovib saada. Kui see nimekiri väeosa ja järgneva ülema poolt kinnitatud, omab ta pea seadusliku jõu ja temas keegi enam muudatusi ette võtta ei saa. (Tšehhoslovakkia sõjaväes olevat sel alal veel kaugeemale mindud: iga ohvitser, kes oma tervise eest hoolekandele, seega ka puhkuse kasutamisele rõhku ei pane — attesteeritakse mitterahuldavaks.) Ka omavad poola ohvitserid puhkusel viibides raudteel sõiduks 6 priipiletit (2 otsa), millist eesõigust ka perekondadele laiendada kavatakse. Tuleks veel mainida, et peale selle omavad poola ohvitserid rea vähemaid eesõigusi, nagu hinnata ja alandatud hindadega piletite näol teatrites. Ratsaväes ja suurtükiväes lähevad ratsahobused peale 10-aastast kasutamist ohvitseride omandusse jne.

Mis puutub ohvitseri vahekorrasse sõduriga, siis on see igatpidi korrektne ja ohvitseri suhtumine sõdurile väga isalik. Vaim sõjaväes on üldiselt väga demokraatne. Allakriipsutamiseväärilised on väeosades aastapäevade pühitsemisel traditsiooniks saanud komme, et korraldatakse ühine lõunasöök, millest kõik väeosa ohvitserid ja

sõdurid osa võtavad (tihtipeale ka Poola President ja valitsuse liikmed).

Ohvitseri vahekorras seltskonnaga võiks lihtsalt nimetada ideaalseks, liialdamata võiks ütelda, et Poolas on sõjaväelane üldiselt armastatud, ta on rahva pailapseks — ta on lihtsalt populaarne. Poolas loeb iga aus kodanik oma ideaaliks ohvitseriks saada, ja kui ta ka sõjaväkke teenima ei mõtle jääda, siis ometigi seab ta enese eesmärgiks kas või reserv-ohvitseri kutse omandada. Selle tõttu ka kõige tihedam kontakt aktiiv- ja reserv-ohvitseride vahel, kõige sõbralikum läbisaamine ohvitseridel seltskonnaga.

Sellest osalt ka tingitud, et Poolas üldse erariiete kandmist ohvitserkonnas ei pooldata ja tegelikult ka suuremat vajadust selle järele pole. Poola sõjaväes püsib juba 1921. a. üks ja sama omapärane vorm, milles pea mingisuguseid muudatusi ette pole võetud.

Punase joonena läbib igat sõjaväe elu avaldust sügav traditsioonide austamine ja nende harrastamine, saades aru, missugune tähtsus just rahuajal on kaadri kasvatamises traditsioonidest kinnipidamise faktil iseenesest juba. Eriliselt väärivad siin tähelepanu Poola vabadussõjast päritolevad traditsioonid, traditsioonid kaugest minevikust — enne Poola kuningriigi jaotust maksvuselt olnud traditsioonid ja traditsioonid poola rahva väeosades endistes vabadusvõitlustes.

Mis veel Poola ohvitserkonnas eriti allakriipsutamiseväärne, see on temas valitsev terve rahvuslik vaim, mille tõttu sarnased nähted, nagu võõra keele demonstratiivne tarvitamine oma kasiinodes kas või ohvitseride oma perekonnaliikmete poolt, ehk jällegi ohvitseride abiellumine riigikeelt mittetundvate naisterahvastega, üldse mitte mõeldavad pole ega aset leida ei saa. Auküsimustes esinetakse alati gentleman'ina: auküsimustes asuks poola ohvitserkond veel nagu rüütlilikkuse piedestalil. Pole siis ka imestada, et poola väeosade lippude ühel pooltel on kuldtähtedega sümboolne loosung: „Honor i oje-zyzna“ („Au ja isamaa“).

Kaitseprobleem

vaadatuna Maailmasõja lahingute kogemustel.

I. Vaated kaitsele enne Maailmasõda ja nende arenemine kuni 1918. aasta kevadeni.

19. sajandi lühikese kestvusega sõjad olid näidanud, et sõja puhkemisel saavutatud edu otsustavalt mõjutab tervet sõjakäiku ja tihti ka selle lõppu. Selle sajandi sõdade kogemustest ja teiste sõdade uurimisest väljudes Lääne-Euroopa suurriigid pea eranditult Maailmasõja aluks olid loonud oma sõjavägedes n. n. pealetungi doktriini, otsides pealetungis abinõu vastase kiireks hävitamiseks ja oma tahte pealesurumiseks temale.

Selle ainuõiguslise pealetungi doktriini kõrval kaitse küsimuste käsitlemine nagu iseendast oli jäänud kõrvale ja kujunenud kui just mitte taktika, siis aga küll strateegia vaeslapseks.

Sellele vaatamata enne-sõjaaegsetes lahingu-eeskirjades, kuigi pealiskaudselt, olid käsitletud kaitseküsimused. Nii prantslaste vaatel kaitse-süsteem omas järgmise kuju: ees eelpositsioon, mille ülesandeks vastase liikumise aeglustamine selleks, et peajõududele anda aega peavastupanu positsioonil lahingukorda asumiseks. Selle vastupanupositsiooni taga kolmas positsioon, mille ülesandeks eelmisest läbimurdnud vastase edasiliikumise tõkestamine. Sakslased seevastu kaitselahingu läbiviimist otsisid ühe tihedalt okupeeritud ja toetuspunktide süsteemis korraldatud positsioonil. Selle taga asuvad tugevad üldvarud pidid tagama seda, et valitud positsioon lahingu lõppedes ikkagi oleks kaitseja käes. Arvates, et pealetungiks hästi ettevalmistatud jalavägi ka kaitsele osutub küllalt osavaks, sakslased rahuaegses väljaõppes kaitsele olid pühendanud võrdlemisi väikese tähelepanu.

Kui peale piirilahingute prantslaste ja peale Marne lahingut sakslaste esimene tormijooks võidule oli lõppenud edutult, juba kohe segi lüües mõlemi sõdiva poole eelkalkulatsioonid modernsõja kiire lõpuleviimise kohta, hakati uute pealetungide korraldamisega otsima väljapääsu sellest ummikust, millesse oli satunud. Algas uus pealetungide ajajärk „jooks merele“. Kuid ka see ei pidanud andma otsustavat tagajärge ja 1914. aasta sügisel ühes esimeste külmade tulekuga näeme tarduvat tervet Lääne-rinnet Šveitsi piirist kuni mereni. Mõlemad sõdivad pooled kaevuvad

seal, kus nende laskurahelikud olid peatunud selleks, et tõmmata hinge viimaseks rünnakuks. Kujunevad positsioonid, mille üldkuju äramäärajaks on pealetungi formatatsioonid. On unustatud, eriti prantslaste juures, kõik määrustikulised soovitused positsioonide sügavuse kohta. Algab üle kolme aasta kestnud positsioonsõda, tegevus, mida ükski sõdiv pool ei olnud ettenäinud ei tema õiges ulatuses ega ta õigel kujul. Kuid see aeg on ühtlasi küllalt pikk selleks, et selle kestel luua põhimõtteid selle sõjapidamise viisi kohta, et neid ümberhinnata ja kohandada kiirestiareneva tehnika nõuetele ja üldisele olukorrale.

Juba 1915. aasta kevadeks mõlemad Lääne-rindel sõdivad pooled on suutnud organiseerida omad, esialgu väga primitiivsed positsioonid: varude maasse kaevumise positsioonid olid omanud juba teatava sügavuse, kaevikud süvendatud ja varustatud peidikutega, kuigi esialgu väga primitiivsetega. Rinde aktiivsemates osades tekkivad vahetpidamata kaevikute jooned, liikumiskraavid. Kuid sellele vaatamata, et kaitseehituste arv suureneb ja nad ešeloneeruvad sügavusse, kaitse endiselt viiakse läbi põhimõttel:

„võitlus esimese kaevikujoone pärast ja esimeses kaevikus“.

Sakslasi selle põhimõtte vastuvõtmisele viib usk oma kaitsejoone tugevusse, prantslasi — tahe enam mitte kaotada sammugi omast nii kui nii rohkesti äraantud territooriumist.

See asjaolu ühtlasi tingib esimeste kaevikute tihedat okupeerimist. Kuid selle lahingukorra paheks on see, et siin normaal-aegadel tekivad suured kaotused, suurte pealetungide ajal aga enam jagu kaitsejaid hävitatakse või vangistatakse. Ühtlasi väheneb varus olevate vägede arv ja sellega ka väljavaade kaotatud positsiooni tagasi võtmisele vasturünnakuga.

1915. aasta lahingute kogemustel nii sakslastel kui prantslastel kujunevad järgmised vaated kaitsekorraldamise kohta:

— Esimest kaevikute joont on vaja materjaalselt hästi organiseerida selleks, et säästa inimmaterjali.

— On vaja organiseerida teine positsioon seljataguses, väljaspool vastase keskmise kaliibriga suurtükiväe laskeulatust.

— On vaja ešeloneerida terve kaitse-

süsteem suurele sügavusele. Pidi aga mööduma palju aega enne, kui need juhatused poolt ülesseatud põhimõtted tungisid vägedesse ja nende poolt leidsid täitmist.

1916. aasta suured Verduni ja Somme'i lahingud algasid ilma, et kaitse oleks olnud valmis rikkaliku materjaliga läbiviidud pealetungide tagasitõrjumiseks. Ikka veel peeti kinni esimese kaeviku joone kaitsmisest. Kaitse peamist eesmärki nähti iga meetri maapinna käeshoidmises, mitte aga selles, et vastasele sünnitada suuremaid kaotusi, kui neid ise kanda.

Nende lahingute kogemustel prantslased jõuavad otsusele, et küllaldase materjali olemasolul pealetungijal pea alati on võimalik vallutada esimene kaevikute joon. Tõelik kaitse tõmmatakse seepärast tahapoole, peavastupanu positsioonile, mis igal erijuhul määratakse kindlaks vanema juhi poolt.

Ühtlasi ešeloneeritakse ka sügavusse kaitseabinõud, vähendades esimese kaeviku garnisoni miinimumini, suurendades vastulöökideks vajalikkude varude arvu, moondades kaitseabinõusid jne. Need lahingud ühtlasi toovad esile suurtükiväe vastulöögi tuled tähtsuse ning vastulöökidega saavutatud tagajärgede mõjuvuse.

Sakslaste ebaedu Somme'i lahingus oli peamiselt tingitud prantslaste ülekaalust suurtükiväes, lennuväes kui ka nende oma kaitsesüsteemi vähesest ešeloneerimisest sügavusse ja esimese kaevikjoone liig tihedast okupeerimisest. Selle lahingu kogemustel 1916. aasta lõpul sakslased esitavad järgmised põhimõtted kaitse kohta:

— Kaitse eesmärk ei ole mitte iga tolli maapinna visa käeshoidmine, vaid vastase jõudude kulutamise ja omade kokkuhoidmine.

Järgnevalt kaitse läbiviimine teostub materjaliga, mitte aga inimjõuga. Vanematele juhtidele ühtlasi antakse õigus teatavate positsiooni osade evakueerimiseks, kui nad selle loevad tarviliku olevat.

Kaitse läbiviimine peab teostuma manöövri põhimõttel:

„Kaitsja ei tohi loobuda initsiatiivist.“

Manööver koosneb võitlusest vastase suurtükiväega ja võitlusest esimese kaevikjoone pärast, mitte aga selles joones endas, vaid selle ümbruses. Selles manöövris tähtsat osa mängivad suurele sügavusele ešeloneeritud tugevad varud, kes peavad lahingut tihti puht manööversõja põhimõttel. Kuju-

neb n. n. „painduv kaitse“ (elastische Verteidigung), mis võitluse asemel ainult esimesel kaevikute joonel areneb tervel kindlustatud ribal, mille sügavus tihti 15—20 km.

1917. aasta lõpul prantslased teevad kokkuvõtte selle aasta kaitse-lahingute kogemustest: nad endiselt jäävad kaitsesüsteemi ja kaitsejõudude sügavusse ešeloneerimise juurde ja uudsusena nõuavad, et kaitsesüsteem koosneks vähemalt kahest üksteisest 6—8 km kaugusel olevast positsioonist. Kaitse raskuspunkt aga endiselt jääb esimesele positsioonile.

Niisugused on vaated kaitsele viimase, otsustava sõja-aasta alul, enne otsustava võitluse algust. Mis suunas arenesid need vaated viimase sõja-aasta kestel, millisteks nad kujunesid, mis resultaate nad andsid, need on küsimused, millistele püüame leida vastust, võttes lähemale vaatlusele prantslaste kaitselahingu juulis 1918 Reimsi all.

Selle lahingu kogemuste vaatlusest siis püüame teha järeldusi praegu maksvate vaadete kohta kaitsele ning lühidalt skitseerida üksikuid põhimõtteid, milledele asuda kaitseküsimuste käsitamisel meie oludes.

Kaitselahing Champagne'is juulis 1918.

1. Üldine olukord Läänerindel 1918. a. keskpaiku. Sakslaste ettevalmistused juulikuu lahinguks ja prantslaste poolt tarvitusele võetud vastuabinõud.

Ida-rindel Vene revolutsiooni tagajärjel sõjategevusest vabanenud sakslased 1918. a. alul võisid koondada pea kõik oma jõud läänerindele selleks, et alustada seal otsustavat pealetungi. Liitlased seevastu seadsid endale eesmärgiks pidada kaitselahingut seni, kui jõuavad päralt ameeriklased, et siis omakorda ühes nendega alustada üldist pealetungi.

Pärast seda, kui märtsikuu pealetung Picardie's, aprillikuu pealetung Flandria's ja maikuu pealetung Champagne'is mingit otsustavat resultaati ei andnud, sakslased seisid dilemma ees: kas jätkata pealetunge või asuda kaitsele.

Selle küsimuse lahendamise otsustavaks teguriks olid ameeriklased: oli vaja enne nende suuremate jõudude päraltajõudmist pidada otsustav lahing. Küsimus seisis vaid selles, kus alustada nüüd uut pealetungi? Jäädi peatuma Reimsi ümbrusele. Esiteks seepärast, et oli vaja pa-

randada läänepool Reimsi asuvate vägede seisukorda, mis maikuu pealetungiga moodustatud kottis oli äärmiselt raske juurdeveo raskuste ja seljataguse alalise tulistamise tõttu.

Teiseks oli vaja tõmmata prantslasi eemale Flandria lahingväljadelt, selleks, et seal siis hiljem viia läbi viimane ja otsustav hoop inglaste vastu.

Prantslaste eemalõtmbamine Flandriast õnnestunud, sakslased arvasid sellega ühtlasi oma lõpuliku võidu kindlustatud olevat.

Seepärast ka nende suur pealetung Champagne'is 100 km rindel mõlemal pool Reimsi Château Thierry'ist kuni Argonnideni pidi kandma „Rahurünnaku“ — „Friedenssturm'i“ nime.

Pealetung pidi viidama läbi läänepool Reimsi — VII armee, idapool Reimsi — I ja III armee poolt. Need kolm armeed moodustasid ühe armeede grupi Saksa Kroonprints'i juhatusel.

Pealetung pidi teostuma samadel põhi-

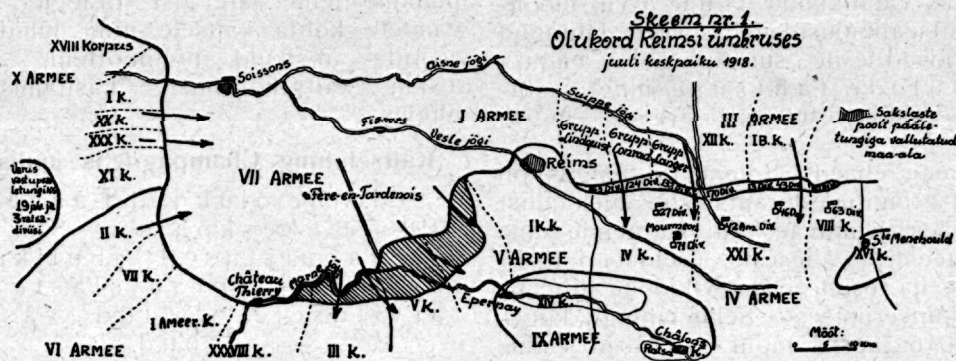
tava lahingu seal, kus nende vastased seda soovivad. Nad koondavad selleks lahinguks kõik käsutuses olevad vabad jõud.

Nende kavatsus on: lasta sakslasi end siduda otsustava võitlusega Château—Thierry ja Argonnide vahel, murda nende pealetung seal ja siis kõikide veel käsutuses olevate jõududega asuda ootamatult vastupealetungile, seda läbi viies äärmise jõu ja hooga.

Vastavalt sellele manöövri ideele kujuneb ka Prantsuse vägede grupeerimine:

IV, V ja VI armee parema tiiva taha, s. o. nende armeede taha, kes peavad viima läbi kaitselahingu ja kellel on rindel 20 diviisi. Kindral Pétain koondab varru 20 jalaväe- ja 3 ratsadiviisi. Seega kokku kaitselahinguks on nähtud ette 44 jalaväe- ja 3 ratsadiviisi, mis peavad murdma 60—70 saksa diviisi pealetungi.

Vastupealetungiks, mille peab viima läbi V armee peale 14. diviisi, mis on rindel, koondatakse veel 19 jalaväe ja 3 ratsadiviisi. (Vt. skeem nr. 1.)

mõtetel kui pealetungid märtsis, aprillis ja mais: ootamata pealetung peale lühikese suurtükiväe ettevalmistust ja vastase suurtükiväe neutraliseerimist gaasiga.

Ettevalmistused nii suureks pealetungiks loomulikult ei võinud jääda teadmatuks liitlastele.

1. juulist alates prantslased hakkavad omama sakslaste kavatsuste kohta ikka selgema ja selgema pildi ning ühtlasi võtavad tarvitusele kõik abinõud selleks, et pareerida nende pihta sihitavat lööki.

Jättes Flandria kaitse täielikult inglaste hooleks, prantslased suurema osa oma varudest koondavad Marne ja Somme'i vahele.

Teadlikud algatava lahingu ulatuse ja tähtsuse kohta, järele kaalunud, et sakslastel ei ole võimalusi teise pealetungi läbiviimiseks teisel samal ajal kui nad atakeerivad mõlemal pool Reimsi, prantslased otsustavad võtta vastu otsus-

Selleks, et terve see kavatsatud kaitsemanööver, mille viimase akordina on nähtud ette ootamatu hoogne pealetung, lõpeks eduga, on vaja, et kaitset teostuvad osad püsiksid nii kaua, kui annab end tunda V armee pealetung Soissons'i ja Fère-en-Tandois'i suunas. Kõigepealt aga on vaja, et püsiks rinde osa idapool Reimsi selleks, et kõige mõjuvamalt võimaldada sakslaste „tangide-vahele-võtmist“ läänepool Reimsi.

2. Prantsuse IV armee kaitselahing 15. juulil 1918.

A. Ettevalmistused lahinguks.

a) Lahingväli. Maa-ala idapool Reimsi kujutab endast suurt künkmaastikku, tuntud „Champagne Pouilleuse“ nime all.

Ainult kohati see künklik maastik tõuseb kõrgemaks, moodustades mäemassi-

vid, eriti lõuna pool Nauroy ja Moronvillers külasid, kus asuvad juba 1917. aasta lahingutest tuntud Mt. Haut, Mt. Blond et Corvillet mäed. Mujal keskmise laenutusega lagendikud vahelduvad orguderikaste kiltmaadega.

Laiade, paljaste lagendikkude kõrval siin leiduvad üksikud suuremad metsad, kuid enamasti kannab Champagne'i jaoks nii iseloomustav valge lubja-pind vaid väikseid, kitsaid männimetsa siile, mis üldiselt lagedale, ainult väheste küladega kaetud veevaesele ja viljavaesele maale, annavad veelgi monotoonsema ja raskema ilme.

Vähesed jõed ja jõekesed, mis läbistavad maad, on veevaesed ja sõjategevuse takistusena ei esine.

Vaid Vesle'i jõgi oma soiste kallastega esineb teatava takistusena.

Eelmiste aastate suured materjal-lahingud olid jätnud ka Champagne'ile oma pitsati: mitme kilomeetri sügavuses mõlemal pool rinnet kõik eluasemed, metsad, põllud olid muudetud üheks lausa trihter-väljaks.

1918. aasta alul prantslased asusid positsioonil, mille nad olid sakslastelt võitnud tagasi osalt 1915. a. osalt 1917. a. lahingutega. Umbes 4—5 km esimesest positsioonist lõunapool, vana Rooma sõjatee joonel asus positsioon, millel prantslased asusid enne eelpool loetletud 1915. ja 1917. a. pealetunge.

Sellest positsioonist veel enam lõunapool asus kolmas kuid vähe kindlustatud positsioon. Nii prantslaste kui sakslaste esimesed positsioonid olid tugevasti kindlustatud ja valmistatud ette nii kaitse- kui pealetungilahinguiks.

b) IV armee II osakonna (luureosakonna) töö. Prantslased nägid ette sakslaste pealetungi võimalust Champagne'is juba 1917. a. detsembrikuust. Sellest alates nad ühtlasi võtsid tarvitusele kõik abinõud, et see pealetung neid ei tabaks ootamatult. Armee staabi II osakond seepärast pidi rakendama tööle terve oma jõu ja oskuse selleks, et armee juhti informeerida sündmustest ja tegevusest vastasel poolel.

Kuid IV armee rinne asus kaugel neutraalsetest rahvastest, rinde taga asuvatest küladest elanikud olid ammugi evakueeritud. Salaluurel seega siin võisid olla kõige minimaalsemad tulemused. Luureosakond siiski pidi tegema oma töö.

Kuidas lahendas ta oma ülesande ja milliste tunnuste järel jõudis ta otsusele sakslaste pealetungi kavatsuse kohta Champagne'is?

Kolm tegurit kergendasid luureosakonna tööd suurel määral:

Kõigepealt asjaolu, et armee staap tundis rinnet, millel teutses armee, 1914. a. saadik. Päevast päeva, kolme aasta kestel ta oli jälginud vastase tegevust samm-sammult. Staabi II osakond elas teataval määral vastase elu.

Teiseks see asjaolu, et sakslaste pealetungi viisid olid prantslastele täielikult tuntud eelmistest märtsi-, aprilli- ja maikuu lahingutest. 9. juulil prantslaste kätte langenud dokumentidest aga nad võisid lugeda välja, et sakslased ka tulevikus kavatsesid viia läbi pealetunge eelmiste pealetungi-viiside kohaselt.

Kolmandaks, IV armee staabi II osakonna tööd kergendavaks teguriks olid ülemjuhataja staabi luurekokkuvõtted, mis lubasid teha eeldusi vastase tegevusvõimaluste kohta IV armee rindel.

Seega luureosakond oli informeeritud peamiselt kolmest tähtsamast tegurist:

- lahingvälja kohta,
- vastase taktika kohta,
- vastase tegevusvõimaluste kohta.

Niimoodi ettevalmistatud luureosakonna peamiseks mureks jäi veel — mitte lasta end üllatada vastase pealetungist. Selleks ta pidi jõudma selgusele:

- pealetungi päeva ja kellaaja kohta, eriti suurtükitle ettevalmistuse kestvuse ja jalaväe rünnaku alguse kohta,
- rinde kohta, millel puhkeb rünnak,
- ja kui võimalik, rünnakust osavõtivate diviiside arvu, nende lahingkorra ja pea-pealetungi suunade kohta.

Neist kolmest punktist kaks esimest omasid esijärgulise tähtsuse, kuna kolmas seepärast oli teisejärgu tähtsusega. Ja seda seepärast, et vastase vastu võitlemine ja terve kaitsemehhanism oli rajatud mitte vaenlase lahingkordade ja pealetungikorra tihedusele, vaid kaitsja oma tulede massilisele ja õigeaegsele kontsentratsioonile. Seepärast aga kõigepealt oli vaja teada rünnaku aeg ja rinne, millel ta puhkeb. Pealegi teadete saamine kolmanda küsimuse kohta peale üksikute erandite on võimalik vaid lahingu arenedes.

Tundes sakslaste pealetungi formatsioonide tihedust (2,5 km diviisi peale) prantslased võisid saada üldised andmed pealetungist osavõtivate diviiside arvu kohta ka sellest, kui neil läks korda teha kindlaks pealetungi rinde laius.

Missugused abinõud olid luureosakonna käsutuses nende küsimuste selgitamiseks?

Peamiseks ja kindlaimaks teadete saamise allikaks olid vangid. Teised allikad, sakslaste poolt tarvitusele võetud äärmise ettevaatuse ja moondamisabinõude tõttu, olid vaid teisejärgu tähtsusega. Nad võisid olla ainult vangidelt saadud teadete kontrolliks, neile ei saanud aga rajada ühtki kindlat hüpoteesi vaenlase tegevuse kohta.

Seepärast 1. juulist peale luureosakond terve oma tähelepanu juhib vangide hankimisele tervel armee rindel, ühtlasi mitte unustades teiste teadetesaaamise allikate kasutamist, nagu õhuluuret, fotot, mäapealset vaatlust jne.

Vangidelt saadud teated. Juunikuul lõpul Prantsuse IV armee vastas 50 km rindel asus 8 saksa diviisi. 30. juuni ja 14. juuli vahel prantslased kõikidest neist diviisidest olid võtnud vange. Sellele vaatamata, et teadete kogumine neilt vangidelt oli eriti raskendatud vangide väga püsivast ja hästi ettevalmistatud vaikimisest, armee staabi II osakonnal siiski läks korra neilt saada kõik vajalikud andmed.

228. diviisist (Saksa 3. armee) 28. juulil saadud vangide ütelusest selgus, et sakslaste kavatsetud pealetung suunitakse Prantsuse IV armee parema tiiva pihta. Kuna aga teise pealetungi päeva märgina tähendatakse Châlons (tervelt 25 km rinde sügavuses), siis tuli oletada, et pealetung puhkeb õige laial rindel, võib olla terves Châmpagne'is.

6. juulil Suippe'ist idapool asuvatest diviisidest võetud vangid, esialgu jonnakalt vaikides või valeandmeid andes ja sakslaste vägede koondamist kui vastuabinõu kavatsetud prantslaste ja ameeriklaste pealetungile tõlgitsedes, lõpuks siiski annavad teateid. Neil teateil sakslaste pealetungi vasakuks pöördepunktiks (linker Drehpunkt) peab kujunema Mont Têtu.

Järgnevatel päevadel kogutud teated pidid andma veelgi selgema pildi sakslaste kavatsetud pealetungist. 8. juulil võetud vangid teatavad, et pealetung puhkeb 14. juuli paiku. Rindel asuvad diviisid asetatavat värsketega ja teostatavat üleminek. Pealetung kandvat „Friedenssturm“i nime ja ta puhkevat 100 km rindel mõlemil pool Reimsi. Reimsi rindelt ei atakeeritavat. Samad vangid annavad teateid mitmete üksikasjade kohta, nagu laskemoona ja suurtükiväe koondamisest, uute, seni rindel tundmata väetüksuste ohvitseride ilmumise positsiooni luurele, toidunormide suurendamisest jne.

Kuna kõik need andmed langevad kokku varemalt vangidelt saadud teadetega ja teisel teel hangitud andmetega, siis juba 8. juulil IV armeel pole enam mingit kahtlust eelseisva pealetungi kohta. Vaid täppis kuupäev ja kellaaeg on tal veel teadmata. Saadud andmeist ühtlasi selgub, et rünnak puhkeb IV armee rindel 35 km laiusest. Eelmiste lahingute kogemuste varal IV armee seega peab arvestama umbes vastase 14 diviisi pealetungi esijoones, millele järgneb rida diviise teises järgus.

11. ja 12. juulil võetud vangid kinnitavad varem saadud andmeid ja annavad teateid mitme üksikasja kohta: 12-al pidavat välja jagatama toidu tagavarad kolme päeva jaoks; seljakottides kantavat varustust olevat juba varem kergendatud.

14. juulil kell 21 366. rügemendi ühe kompanii poolt läbiviidud luureretk annab vastuse viimasele, seni veel tundmata küsimusele: rünnaku puhkemise täpsa kuupäeva ja kellaja kohta.

Sellel retkel võetud vangid, nagu eelmisedki, on teadete andmises väga ettevaatlikud ja tagasihoidlikud. Kuid prantslased siiski panevad tähele, et need vangid enam kui kunagi varem teised näivad olevat üpris õnnelikud sellest, et nad langenud vangi. Ainult üks 27 võetud vangist on selles mõttes erand. Rahutu ja murelik ta igaltühelt, kellega kokku puutub, palub gaasitorbikut oma kaotatud torbiku asemele.

Temalt küsitakse, milleks siis nüüd veel vajadus selle torbiku järele, kuna temal enam sõdida ei tule. Seepeale vang on sunnitud ülestunnistama, et sakslaste suurtükitule ettevalmistus algab paari tunni pärast ja et seejuures kavatsetakse tarvitada rohkesti gaasimürske. Teised vangid, nähes, et saladus kord juba välja antud, ei leia enam vajaliku olevat vaikida ning niimoodi 14. juulil kella 2200 paiku prantslased teavad, et suurtükitule ettevalmistus algab 15. juulil kell 0010 ja kestab kella 0415-ni. Rünnak algab kell 0415 tulerulli toetusel.

Neil, veel viimasel hetkel vangidelt saadud teadeteil pidi olema otsustav tähtsus tervele 15. juuli kaitselahingule läbiviimisele.

Teisel teel saadud teated.

Juba juuli algusest peale õhuvaatluse abil oli suudetud teha kindlaks liikumise elavamaks-muutmist IV armee vastu asuva saksa rinde taga. Liikumine oli eriti elav rinde sügavamas seljataguses. 5. juulil võidi panna tähele sõiduautode harul-

dast rohkust ja liikumise intensiivsust. Seda liikumist võis seada ühendusse värs-kete üksuste juhtide poolt toimetatud positsiooni luurega, millest IV armee sai andmeid vangidelt juba järgmisel päeval. Raudteel aga mingit liikumise intensiivsuse tõusu märgata ei olnud. Küll aga olid jaamad öösiti enam valgustatud kui harilikult.

Need teated, nii tähelepanuväärivad kui nad ka ei olnud, siiski ei võimaldanud mingit kindlat järelduste tegemist. Kuna sakslased olid võtnud tarvitusele äärmised ettevaatuse abinõud oma kavatsuste varjamiseks, siis nii õhuluure kui maapealne vaatlus võisid teha kindlaks ainult katkendid tegelikult teostatavast liikumisest.

30. juuni ja 14. juuli vahel tehtud fotoülesvõtted omaltpoolt täiendasid vangidelt saadud andmeid. Juba 30. juunil fikseeritakse fotoplaadile esimesed laskemoona punktid. 11. juulil ilmuvad plaadile mitmed tunnused, milledest võib teha järeldusi pealetungi kohta: teede kordaseadmine suurtükiväe ümberpaigutamiseks, mis ulatab kuni esimeste kaevikute jooneni, kaevikute katmine sildadega suurtükiväe liikumise võimaldamiseks jne. Peale selle jaamades märgatakse vagunite arvu suurenemist — liikuva laskemoona laod.

Kaks asjaolu aga raskendasid eriti siin loetletud teadete saamist: esiteks see, et Champagne'i rinne juba märtsikuust saadik oli valmistatud ette suureks ja kiireks pealetungiks, seega tema ilme muutmine enne juulikuu pealetungi pruukis olla õige minimaalne. Teiseks — sakslaste eeskujulik moondamine.

7. juulist alates suurtükiväe laskmised tervel IV armee vastu asuval rindel kutsusid esile laskemoonaladude hulgalisi plahvatusi. Suured plahvatused leidsid aset 7. ja 8. juulil. 9. juulil nende arv IV armee rindel tõusis 23-le. See näitas selgesti, et terve Champagne'i rinne oli rikkalikult varustatud laskemoonaga.

Tähelepanu äratas ka sakslaste haruldane passiivsus juba 15. juunist — ei ühtki luure-retke (et mitte jätta vastase kätte vange), suurtükiväe täieline vaikumine, välja arvatud õhukaitse suurtükivägi, lennukiväe täieline passiivsus. Raadio tegevus peaaegu null esijoonel, seevastu väga intensiivne sügavamas seljataguses. — Need äärmised ettevaatuse abinõud aga pidid saama sakslastele endile saatustlikuks: nad olid täielikult teadmatud selles, mis sündis vastase poolel, missuguseid üllatusi see neile valmistas.

a) Taktikalised ettevalmistused 15. juuli lahinguks.

Samal ajal kui II osakond teravalt pidas silmas sündmuste arengut vastasel poolel, omal poolel hoogsasti tehti ettevalmistusi uute, vastase pealetungi viisidele kohandatud kaitseviiside tarvitusele võtmiseks.

Nagu eelpool toodud kaitseviiside evolutsiooni lühikesest ülevaatest nägime, prantslased kuni 1917. aasta lõpuni olid jäänud püsima põhimõttele, viia läbi lahing esimesel positsioonil. Tolligi kodumaa pinnast ei tohtud ära anda lahinguga, veel vähem lahinguta.

Kuid 1917. aasta lõpul neis vaadetes hakkas tulema pööre: kindral Pétain poolt 22. detsembril antud direktiiv Nr. 4 märgib järgmised põhimõtted kaitselahingu kohta:

1. Hoida esimene positsioon nii, et tema murda või vähemalt aeglustada ja segipaisata vastase esimene hoop.
2. Selle esimese positsiooni kaitseks siiski mitte kasutada enam jõude, kui just on vaja selleks, et olemasolevaid kaitseehitisi kõige mõjuvalt ära kasutada ja et tagada peajõudude lahingukorda asumist II positsioonil.
3. Igal juhul tagada II positsiooni püsiv kaitse.

22. detsembri direktiivi selgituseks ja täienduseks kindral Pétain kirjutab 10. jaanuaril 1918: „Meil ei ole küllalt diviise, et võtta vastu lahing I positsioonil; sellel meie viime vastase vaid eksiarmamisele, ühtlasi ettevalmistudes lahinguks II positsioonil. Põhimõtteliselt peaposition on II positsioon.“

IV armee, omades samad vaated kui ülemjuhatajagi kaitseviiside kohta, oli alustanud suure hooga oma II positsiooni kindlustamist juba 1917. aasta detsembri keskpaiku. Kuid sakslaste märtsi- ja aprillikuu pealetungid olid ülemjuhatajat sundinud võtma IV armeelt suurema osa tema varudest. See uus olukord sundis ka IV armee ülemat võtma tarvitusele uued, olukorrale vastavad abinõud. Korpuste ülematele adresseeritud isiklikud ja salajas direktiivis 3. aprillist armee juhataja kirjutab:

„Mitte enam omades suuri üksusi armee varus, et nendega okupeerida II positsiooni, on vaja pealetung seisma panna enne seda positsiooni selleks, et anda ülemjuhatajale aega varude kohale toimetamiseks ja nendega II positsiooni okupeerimiseks.“

Kuna peaaegu terve suurtükivägi asub II positsiooni ees, siis saab teda tagasi tõmmata ainult tingimusel, et jalavägi peab lahingut suurtükiväe positsioonide ees, neid kattes ja suurtükiväelt selleks tuletoetust saades.“

Edasi armee juhataja kirjutab ette, et esimene positsioon ei okupeeritaks mitte suuremate jõududega kui ühe pataljoniga rügemendi lõigus. Rügemendi teine pataljon peab olema vahepealsel positsioonil, kolmas pataljon — II positsiooni läheduses. Peale selle kästakse ettenäha üksikute väikeste esimesele positsioonile mahajäävatate vastupanu-pesade garnisonide taandumiskord ja vahepealsel positsioonil asuva pataljoni kõvendamine I positsioonilt taanduvate osadega kui ka II positsioonil olevate varudega.

Need tarvitusele võetud abinõud pidid tagama seda, et see positsioon, kuhu langeb vastase esimene ja tugevam tulelõök — I positsioon — oleks õigel ajal evakueeritud, vältides seega asjatuid kaotusi ja lastes vastase tulelõõki langeda tühjusse. Nad pidid tagama ka seda, et positsioonile, kus kavatseti lüüa otsustav lahing — vahepealsele positsioonile — otsustavaks momentiks oleks koondatud maksimum jõude. Nende kavatsuste kohaselt juba aprillis algas vahepealse positsiooni intensiivne organiseerimine.

Selleks positsiooniks oli, nagu varemalt tähendatud, prantslaste endine I positsioon, mille nad olid okupeerinud enne 1915. ja 1917. a. pealetunge selles raionis.

Positsiooni organiseerimistööd jäid sakslastele teadmatuks, sest tegutses ju nende õhuluure äärmiselt passiivselt, pealegi suunides oma peatähelepanu sügavamal rinde taga asuvate Ameerika diviiside liikumisele.

Terve IV armee kaitsemanööver oli rajatud ootamatusle.

Seepärast pidid hoitama suurimas saladuses nii terve kaitseplaani kui ka kõik ettevalmistused. Ootamata pidi olema vastasele ka kaitsja suurtükiväe tugevnemine enne pealetungi. Selleks uuesti juurdetuldud patareidid oli keelatud igasugune tulistamine. Peamine ootamatus aga pidi olema esimese positsiooni evakueerimine, mis pidi sündima viimastel tundidel enne pealetungi algust. See I positsiooni evakueerimise kord oli täpsalt ettenähtud igale esijärgus asuvale kompaniile ja pataljonile neile kätteantud pitseeritud ümbrikutes, mis pidid

avatama vaid viimastel minutitel ja sellekohasel käsul.

Ümbrikus asuvad käsud eranditult olid kirjutatud diviisi või diviisi jalaväeülema staabi ohvitseride poolt. Seega vähenes saladuse kaasteadjate arv.

Täpsalt väljaõõtatud käskude edasiandmise kord ja koodid pidid võimaldama käskude kiiret ja lihtsat üleandmist.

Nii koodis „François“ ettenähtud signaal 659, edasiantav telefoni kaudu, tähendas: R ü n n a k u o h t. Võtke häire kord, see tähendas, okupeerige vahepealne positsioon ja II positsioon, kuid ilma I positsiooni evakueerimata.

Signaal 570, edasiantav kõikide võimalikkude abinõudega tähendas: R ü n n a k p u h k e m a s. Asuge võitluskorda.

Sellel momendil I positsioonil asuvad kompaniid ja patülid pidid ka avama neile väljastatud pitseeritud ümbrikud, mis sisaldasid taandumiskäskusid. I positsiooni evakueerimisele pidi ees käima teatava arvu peidikute purustamine või mürgitamine yperiidiga.

Selleks, et paremini aru saada ülaltoodud signaalidega väljakutsutud tegevusest, võtame lähemale vaatlusele 132. diviisi kohta ettenähtud kaitseplaani.

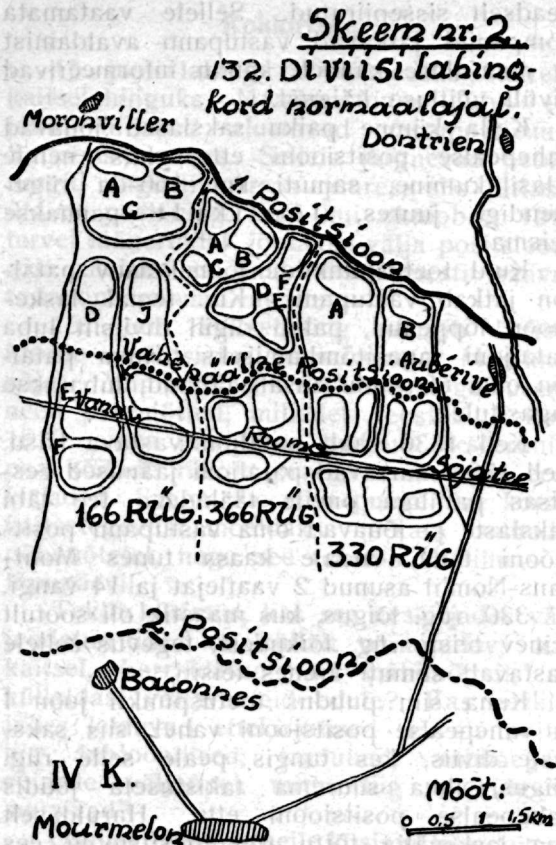
132. diviis kaitses Maronvillers'i massiivi idapoolset osa. Ükski tema kolmest rügemendi kaitseüksikudest ei olnud ühesuguse iseloomuga. 166. rügemendi lõigus I positsioon asus Têtou mäe lõunalängul, eraldatud võrdlemisi sügava oruga metsast, kus asuvad vahepealse positsiooni esimesed kaevikud umb. 3 km kaugusel I positsioonist.

366. rügement umbes analoogilistes tingimustes.

330. rügemendi lõik seevastu kujutab endast lagendikku. Siin vahepealne positsioon asub umbes 2 km kaugusel I positsioonist. Maa-ala nende kahe positsiooni vahel on tasane, piljardi-taoline lagendik, läbi lõigatud vaid üksikutelt ühenduskraavidelt.

Neis tingimustes loomulik kaitsemanööver terves diviisi lõigus ei võinud teostuda ühtemoodi: samal ajal kui 166. ja 366. rügemendi lõigus võis jätta teatava osa jõude I ja vahepealse positsiooni vahele, et võimaldada viimase okupeerimist, pidid 330. rügemendi lõigus kõik I positsioonil asuvad osad otsemaid taanduma vahepealsele positsioonile. Skeemid nr. 2. ja nr. 3. kõige ülevaatlukumalt selgitavad manööveri käiku.

Skeem nr. 2 kujutab diviisi lõiku normaal-ajal. Signaal „659“ peale II positi-

siooni okupeerib üksik armee varus olev varu-diviis. Viimane muuseas annab 2 pataljoni 132. diviisi käsutusse vahepealse positsiooni okupeerimiseks, kus peab asuma maksimum jõude.

Signaal „570“ peale I positsioonil asuvad kompaniid avavad ümbrikud. Seepeale kohe peab algama taandumine ja skeemil nr. 3 näidatud paigutus peab olema teostatud enne pealetungi algust.

Seega IV armee poolt kaitseks olid tehtud kõik mõeldavad ettevalmistused. Jäi veel kaitsjate moraalne ettevalmistus. Ka sellele mõtleb armee juhataja: 7. juulil ta läkitab „IV armee prantsuse ja ameerika sõduritele“ päevakäsu, kus selgitab eelseisva operatsiooni tähtsust, näitab, kui võrdpõhjalikult armee on ettevalmistatud eelseisvaks lahinguks ja nõuab igaltühelt vankumatut vastupanu.

B. Lahingu läbiviimine.

13/14. juuli öösel IV armee ülem andis käsu häirekorda asumiseks. 14. juuli õhtul 366. rügemendi poolt ettevõetud luureretk, millest jutt oli juba eelpool, annab teated pealetungi täpsa aja kohta. Saadud andmed jõuavad armee ülema kätte kella 22-ks.

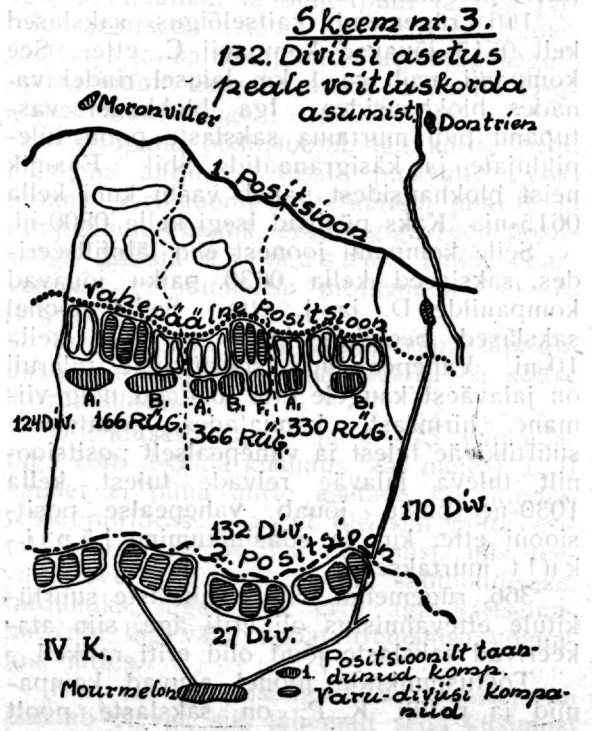
Signaal „570“ silmapilkselt informeerib tervet armeed, et pealetung on puhkemas, et tuleb alata ettenähtud taandumist, jättes esimesele positsioonile vaid üksikud vabatahtlikud, kes peavad taga asu vaid üksusi informeerima vastase jalaväe rünnaku algusest.

Oma des kindlad andmed vastase peadsest puhkeva rünnaku kohta, IV armee ülem kell 2300 annab käsu vastulöögi tullede avamiseks tervel armee rindel. Sellest tulest võtavad osa ka 200 seni sakslastele tundmata patareid.

15. juulil kell 0010 algab sakslaste suur-tükitle ettevalmistus. Pealetungiks koondatud suur-tükiväe arv ei ole mitte väikene: iga rinde km kohta tuleb keskmiselt 20 patareid. Tulemass on suunatud esimese positsiooni pihta, mis siis ka täielikult purustatakse. Vahepealsel positsioonil seevastu lasub õige vähe tuld. Küll aga on tugeva tule all tagala asutised, teed jne.

Juba see asjaolu näitab, et prantslastel tõesti läks korda saavutada täielikku ootamatust oma kaitsemanöövriga. Tegelikult sakslased said aru prantslaste kaitseplaanist ja tundsid ära, et nende esimene hoop oli antud tühjusesse, alles 15. juuli lõuna-paiku.

Need prantslaste patareid, mis kuni 15-ni olid vaikinud, jäid täitsa tuletada, teised seevastu kandsid suuri kaotusi. Samuti oli lugu nende staapidega, mille asukohad sakslased olid teinud kindlaks.

Kell 0415 algas tulerull, mis pidi liikuma 15-ne rünnakule asuva diviisi ees, mis olid toetatud 10-est teises järgus liikuvast diviisist. Tulerull pidi liikuma 200 m pikkuste hüppetena, peatudes normaalselt peale igat hüpet 6 min. Tähtsamatel märkidel (joontel) ta pidi lasuma kauem. Keskmise edasiliikumise kiirus seega pidi olema 1 km 40 kuni 50 min kestel. Ta pidi saatma jalaväge kuni prantslaste II positsioonini.

Kell 0230 algasid prantslaste segavtuled, kell 0415 tervel IV armee rindel puhkes I tuletõke. Neile järgnesid varsti II, III ja IV.

Lahing 132. diviisi rindel.

I positsioonile jäetud vaatlejate grupid suure ennastsalgavusega täitsid nendele pandud ülesande. Nende poolt lastud raketite peale puhkesidki tuletõked.

Montsans-Nom'i ettenihutatud vaatluspunktil asuvad 2 vaatlejat pea terve lahingu ajal on telefoniühenduses maaaluste kaablite kaudu diviisi jalaväe ülemaga ja täpsalt informeerivad viimast lahingu käigust. Huvitavamaid üksikasju pakub lahing I positsiooni ja vahepealse positsiooni vahel, toetuspunktide joonel.

Nagu teada, oli sellele joonele maha jäetud üksuste ülesandeks vastase pealetungi korra segiajamine, vastase edasiliikumise aeglustamine, sundides viimast oma tulerullist maha jääma.

166. rügemendi kaitselõigus sakslased kell 0515 jõuavad kompanii C. ette. See kompanii asub ca 1 km laiusel rindel vanades blokhausides. Iga blokhausi vastupanu pidi murtama sakslaste poolt tulepildujate ja käsigranaatide abil. Enamik neist blokhausidest paneb vastu kuni kella 0615-ni. Kaks püsivad isegi kella 0800-ni.

Selle kompanii joonest end läbifiltreerides, sakslased kella 0630 paiku jõuavad kompaniide D. ja J. ette. Sellel joonel sakslased peetakse kinni ca kuni kella 10-ni. Vahepeal aga suurtükiväe tulerull on jalaväest kaugele ette jõudnud ning viimane, hirmsasti kannatades prantslaste suurtükiväe tulest ja vahepealselt positsioonilt tuleva jalaväe relvade tulest, kella 1030-ne paiku jõuab vahepealse positsiooni ette, kus ta edasiliikumine lõplikult murtakse.

366. rügemendi lõigus sakslaste suurtükitele ettevalmistus oli eriti äge, siin atakeerivad sakslaste jõud olid eriti rohked.

Toetuspunktide joonel asuvad kompaniid ja patüli K. P. on sakslaste poolt

peadselt sissepiiratud. Sellele vaatamata kompaniid jätkavad vastupanu avaldamist ja maa-aluse kaabli kaudu informeerivad diviili võitluse käigust.

Kella kümne paiku sakslased jõuavad vahepealse positsiooni ette, kus nende edasiliikumine, samuti kui 166-da rügemendigi juures, lõplikult pannakse seisma.

Kuid toetuspunktide joonel asuv pataljon jätkab vastupanu. Kui temal laske moon lõppenud, palub rügul diviisilt luba pataljoni tagasitõmbamiseks. Kuna pataljon oma ülesande ausalt täitnud, lubatakse tagasitulek.

Kell 1530 saab pataljon vastava käsu. Kell 1725 murravad pataljoni jäänused eesotsas patüliga omale täakidega tee läbi sakslaste ja jõuavad oma vastupanu positsiooni taha, endale kaasa tuues Montsans-Nom'il asunud 2 vaatlejat ja 14 vangi.

330. rüg. lõigus, kus maastik oli sootult erinev teiste rüg. lõikudest, tegevus sellele vastavalt samuti arenes teisiti.

Kuna siin puudus toetuspunkti joon I ja vahepealse positsiooni vahel, siis sakslaste diviis, kes tungis peale selle rüg. lõigus, ilma suurema takistusega jõudis vahepealse positsiooni ette. Haruldaset hea laskevälja tõttu rüg. positsiooni ees aga see diviis kandis väga suuri kaotusi; samuti kui naaberrügementidegi lõikudes ka tema edasiliikumine murti vahepealse positsiooni ees.

Teistes IV armee alla kuuluvates diviisides võitlused arenesid analoogiliselt.

C. Järeldusi.

Operatsiooni üldseisukohast vaadatuna IV armee võidul oli otsustav tähtsus tervele operatsiooni käigule: tänu IV armeele, mis omal jõul, armeegrupi varusid kasutamata, suutis murda vastase pealetungi, oli võimalus suunida kõik armeegrupi varud läänepool Reimsi teostava sakslaste pealetungi murdmiseks. Siin sakslaste pealetung murtud, 18. juulil võis puhkeda üldine suur vastupealetung Soissons ja Fère-en-Tardenois suunas.

Kuivõrt võõras aga oli üldisele prantslaste mõtlemisviisile seesugune kaitsemanööver, mis nägi ette teatava maa-ala lahinguta äraandmist vastasele, nagu seda teostas IV armee, seda näitab asjaolu, et isegi peale IV armee hiilgavat võitu parlamendi komisjonis tõsteti üles küsimus, kas tõesti oli vajalik esimese positsiooni vabatahtlik mahajätmine.

Seevõrt olid prantslased kiindunud iga tolli maapinna kaitsmisest!

Kokkuvõte.

15. juuli lahing on viimaseks suureks kaitselahinguks Maailmasõjas. Juba 18. juulil liitlased alustavad vastupealetungi Soissons' suunas. Sellele järgnevad pealetungid augustis Arras' juures, siis liitlaste üldine pealetung, seni kui oktoobris 1918 tervel läänerindel jõutakse välja positsioonsõja ahelaist ja suudetakse uuesti saavutada operatiivne vabadus.

15. juuli kaitselahing märgib kaitseideede evolutsiooni viimast astet Maailmasõjas. Viimase ja värskema kogemusena need põhimõtted, millel teostati kaitset 1918. aasta juulis, on leidnud fikseerimist pea kõikide riikide praegu maksvates eeskirjades. Seega uue sõja puhkemise korral kaitsetegevust mõeldakse jätkata samadel põhimõtetel, nagu see teostus Maailmasõja lõpupäevil.

Tekib küsimus, kas see eeskirjades väljendatud idee on küllalt paikapidav, kas kaitset korraldatud neil põhimõtetel, on küllaldasi väljavaateid edule? Kas eeskirjades leiduvad ettekirjutused ei ole mitte liig šabloonilised, tardunud, rahuaegset sõjaväe väljaõpet mitte liig ühekülgsest suunivad?

Osalise vastuse neile küsimustele leiame juba, kui vaatleme Maailmasõja viimaseid operatsioone. Nii pärast juulikuu lahinguid meie näeme sakslasi võtma tarvitusele prantslaste poolt edukalt läbiviidud kaitselahingu läbiviimise põhimõtted, kuid seda ilma suurema eduta. Liitlased, väga hästi tundes seda kaitsetaktikat, teda ise eduga juba kord kasutanud, ei lase end sellega eksiteele viia ega üllatada. Nad kohandavad omad pealetungi-viisid uuele kaitseviisile: atakeerides esimese vastupanu joont (julgestuspositsiooni) vaid väikeste jõududega, suruvad nad julgestusosad tagasi ning asuvad siis kõikide jõududega vastupanu joone atakeerimist, tehes seda suure järjekindlusega. Ja nagu enne juulikuudki, nii ka nüüd õnnestub neil alati selle vastupanu joone läbimurdmine.

Seega see kaitseviis juba Maailmasõja lõpupäevil leidis tegelikult oma pankrotiktunnistamise. Kahtlemata tema ebaedu suurel määral oli mõjutatud sakslaste juures nende vägede moraalise väärtuse kiirest langemisest, kuid selle kaitseüsteemi ebaedu tingivaks peapõhjuseks jäi ikkagi asjaolu, et ta enam ei mõjunud üllatusena, ootamatult.

Niikaua, kui sakslaste 1918. aasta pealetungi viisid liitlastele olid üllatuseks, nad võisid arvestada edu, vähemalt taktikalist

edu. Niipea aga, kui oli suudetud kohandada neile pealetungi viisidele, näeme nende täielikku eitamist, nagu see oli 15. juulil.

Samuti see on hiljem kaitsega: 15. juulil veel üllatusena mõjunud kaitseviis juba septembris on üldtuntud ja oma eesmäärke ei saavuta.

Kui kaitse ka tulevikus edukalt tahab panna vastu pealetungile, siis peab ta otsima uusi võitlusviise, mis, kohandatud uutele võitlusvahenditele, suudaksid mõjuda uudsusena, ootamatusega. Praegustes eeskirjades figureerivad kaitseviisid aga uudsusena ei mõju. Seepärast neis leiduvad mõtted sõjaväe rahuaegsel väljaõpetamisel saavad olla küll teatavaks „drilli normiks“, kunagi aga nad ei tohi kujuneda kammitaks mõtete evolutsioneerimisele, uute võitlusviiside otsimisele ja kujunemisele.

Millisena kujutavad kaitset meie ametlikud eeskirjad, õieti meie seni üksi seda küsimust käsitanud J. E. II?

Võib öelda, ta üldjoontes kaitseüsteemi näeb samakujulisena, kui teistegi sõjavägede eeskirjad. Nagu needki, ta on rajatud Maailmasõja kogemustele. Enam kui paljud teised eeskirjad, ta rõhutab aktiivsuse momenti (§ 431) ja ootamatuse vajadust (§ 443). Viimast aga, ootamatust, ta otsib puht taktika piires „kaitsepositsiooni raamistikus“, „tuleüsteemi ja kaitseorganite moondamisega“, „positsioonil asuvate osade asukoha aegajalise muutmisega“.

Vastupanu positsioonil aga kaitse peab teostuma äärmiselt visalt, püsivalt: „vastupanu positsioonil asub kaitsejajalaväe ja tulejõudude enamik, eesmärgiga seda positsiooni kaitsta äärmuseni (minu harvendus) taandumisele mõtlemata.“ (J. E. II § 475).

Eeskirja peale seda annab väga täpsaid, üksikasjadesse tungivaid ettekirjutisi kaitse korraldamisest.

Ühenduses sellega ja § 475 väljendatuga võib tekkida küsimus, kas meie J. E. II kaitset ei püüa mitte asetada liig kindlatesse piiridesse, kas ei ole siin mitte esitatud liig kategoorilisi nõudmisi, mis teevad terve selle süsteemi liig šablooniliseks, tardunuks, algatusele, eriti aga kaitsemanöövrile liig vähe vabat arenemise võimalust jättes.

Kui see ka esialgsel vaatlemisel nii paistab olevat, siis lähemalt seda küsimust

uurides näeme, et meie J. E. II mitmeti sisaldab põhimõtteid, mis võimaldavad painduvust tegevuses. Tõsi küll, vastupanu positsiooni okupeerimise ja selle kaitsmise kohta eeskiri on väga kategooriline! ei mingit luba kõrvale kaldumiseks ega manöövriks, vaid püsimine paigal kuni viimseni. Kuid see nõue, kuigi esialgsel vaatlemisel oma konseptsiooni poolt veidi raskepärane, on täiesti õigustatud. Tuleb silmas pidada, et J. E. II on eeskiri väikestele jalaväe üksustele. Nende väikeste jalaväe üksuste seisukohast aga kaitsesmanöövrit ei eksisteeri. Neil üksustel ei ole ei „peaülesande“ täitmist, ei „kõrvalülesande“ täitmist ega raskuspunkti. Neil on vaid üks ülesanne: täita äärmuseni seda ülesannet, mida nad vanemalt juhilt on saanud.

Vaid vanema juhi ešelonis alles kerkib kaitsesmanöövri mõiste. Vanema juhi ülesandeks jääb saavutada operatiivset ootamatust. Kas saavutab ta seda uute võitlusvahendite tarvitusele võtmisega, kas kaitses läbiviimisega uute, seni tundmata võitlusviisidega või pidades kas äärmiselt visat kaitses, või tegutsedes äärmiselt aktiivselt varudega, või viies läbi kohati taandumismanöövri selleks, et teisel vastast tabada jõurikka ja kiire pealetungiga — see on tema asi. Vanema juhi õiguseks ja kohuseks on olla leidlik, ettenägija oma võitlusviiside valikul, neid alati kõige osavamalt kasutades olukorrale vastavalt. Kuna kõik need küsimused puutuvad vanema juhi tegevust, siis loomulikult nende käsitlemine ületab jalaväe eeskirja piirid. Sellele vaatamata aga meie juba J. E. II leiame väljendatud ühe mõtte, mis võimaldab kaitses laia konseptsiooni, kuid mis küll tohiks ületada jalaväe eeskirja piirid — see on eelpositsiooni mõiste.

Eelpositsiooni küsimus, käsitletud eeskirjas küll vaid üldjoontes, ilma kindlamate ettekirjutisteta selle positsiooni lähema valiku või temal peetava lahingu organiseerimise ja läbiviimise kohta, siiski, või võib olla just seepärast, võimaldab väga mitmekesisest, painduvast ja ootamatusele rajatud kaitsesüsteemi korraldamist.

Mis põhimõttel käsitada kaitsesüsteemi meie uues „Lahingueeskirjas“? Peab ta olema täpsustatud normide kogu, kindlasse raamistikku seatud praeguste kaitses kohta käivate põhimõtete peegeldaja, või peab ta olema vaid kaader, mille ümber võivad areneda ja lõpuks, kui see tarvis peaks olema, omada olukorrale vastava vormi meie kaitses kohta käivad põhimõtted.

Maailmasõja võitsid need, kes kiiremini mõistsid kohaneda muutuva olukorra tingimusele, kes vaimliselt olid painduvamad.

Kuigi viimane asjaolu ei olnud kaugeltki edu ainsaks ja peamiseks pandiks, esines ta siiski tähtsa tegurina. Ta omab suurima tähtsuse nõrgema poole võitluses ülekaalulise jõuga.

Meie juhtkond juhuks, kui seda olukord tingib, peab astuma tegevusse, vaimliselt painduvalt ettevalmistatult, võimas kiiresti ja osavalt kohanema alatasa muutuvaile sõja ja lahingolukorra tingimusele.

Kasvatada omi juhte vaimliselt painduvaiks, tahtejõuliselt tugevaiks, see olgu üks meierahuaja väljaõppegataotlevatest eesmärkidest, see meie doktriini põhialus.

Eeskirjadele jääb soodsate tingimuste loomine nende eesmärkide saavutamiseks.

H. Fr.—

Kasutatud allikad.

1. Capitaine Waendendries. La journée du 15. juillet 1918.
2. Reichsarchiv. Der letzte deutsche Angriff Reims 1918.
3. Capitaine Gauche. Recherche des renseignements avant la bataille du 15. juillet 1918. (Revue d'Infant. dec. 24.)
4. Lucas. Evolution des idées tactiques pendant la Grande Guerre.
5. Balck. Entwicklung der Taktik im Weltkrieg.
6. Isiklik lahinguväljaga tutvumine kohapeal.

Maaväe ohvitseride vormikandmise määrustest.

Lähemal ajal esitatakse Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks uued „Maaväe ohvitseride vormikandmise määrused“, mis maksma hakkaksid 1. maist s. a. arvates.

Seni olid vormikandmise reeglid laiali paisatud mitmetesse õigusnormidesse. See raskendas nende käsitlemist, nõudes ohvitserilt aega uurimisteks, et selgusele jõuda mida, millal ja kuidas kanda. Uued vormikandmise määrused likvideerivad need pahed ja on sellepärast ohvitserkonna poolt arvatavasti tervitatud.

Kinnitamisele esitatavate määruste järele kannavad ohvitserid ja kv.-ametnikud Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud vormi kutseliiki ja väeosa koosseisu kuuluvuse järele. Kutseliikidesse kuuluvad ohvitserid uue teenistuskäigu seadluse järele vastavalt koosseisudes ettenähtud ametalade liigitusele, s. o. juhtimise, staabiteenistuse, varustamise, tervishoiu jne. aladesse, resp. kutseliikidesse. Missugune on iga kutseliigi vorm, s. t. eraldusmärgid, määratakse kindlaks vormi kirjelduses. Nähtavasti kavatsetakse praegu maksvat vormi kirjeldust sellekohaselt muuta. Sarnasel korral oleks väga soovitatav, kui ka vormi kirjeldus avaldataks tervikuna ümbertöötatud kujul, aga mitte ainult üksikute muudatustena. Aja jooksul tehtud muudatused on praegu avaldatud mitmetes Kaitseministri käsukirjades, mis väga raskendab vormi kirjelduse käsitlemist.

1. maist maksma hakkavad uued vormikandmise määrused sisaldavad senistega võrreldes mitmesuguseid muudatusi ja lahendavad mõningaid küsimusi hulga üksikasjalikumalt.

Vorm nr. 1 ja nr. 2 kandmise juhuseid on uute määruste järele ette nähtud rohkem kui seni. Enne kanti ametlikkudel esinemistel: uuele ülemale, väeossa või asutusse määramisel ja sealt jäädavalt lahkumise puhul, aastme ülendamise, kanda lubatud aumärkide saamise ning ametikohale määramise puhul vormi nr. 3 — nüüd vormi nr. 1. Samuti kantakse vormi nr. 1 visiitidel ja vastuviisiitidel, vaatamata sellele, et määruste kohaselt vorm nr. 1 asendab seltskonnas liikumisel frakki ning visiitidel ja vastuviisiitidel seltskonnas keegi vist frakki ei kannu. Vormi nr. 2 lubatakse kanda ka töö juures kantseleides,

staapides ja muudes ametiasutistes, loengutel ja õppustel väljaspool rivi, matustel väljaspool rivi ning teenistusest vabal ajal kõigil juhtumistel, mil ei ole sunduslik vormide nr. 1 või nr. 3 kandmine või vormis käimine keelatud üldse. Vormis käimine oli arvates 1. maist 1928. a. keelatud kõigis restoranides. Uute määruste maksma hakkamisel kaotaks see keeld oma absoluutsuse, sest § 56. kohaselt määravad diviisiülemad kindlaks need restoranid ja hotellid, kuhu ohvitserid võib ka vormis ilmuda. Mõõdupuuks jääb siin muidugi diviisiülemale vaade asjale. Kui diviisiülemale ei meeldi ükski restoran ja hotell, võib mõnes diviisis restoranide külastamine vormiriietuses keelatuks jääda ka edaspidi.

Relvade ja rakmete kandmise alal on uudsuseks mõõga kandmise sunduslikkus vorm nr. 1 ja nr. 2 juures igal juhul, välja arvatud töö juures staapides, loengutel ja õppustel väljaspool rivi ja teenistusest vabal ajal. Samuti on mõõga kandmine sunduslik vorm nr. 3 juures paraadidel, aukompaniides, auvahtkondades, matustel ravis ja ka väljaspool rivi, paraadi pealtvaatamisel ning kõigil teenistuskohuste täitmisega seotud ilmumistel (mitte ainult esinemistel) ülemusele. Kuigi automaatselt tulirelvade, gaaside ja lennuväe ajajärgul mõõgal ei ole enam mingit otstarvet võitlusvahendina üheski väeliigis, välja arvatud mõnel juhul ratsavägi, on selle otstarbetu ja kandmise mõttes tülika külma relva võlu ikkagi veel nii suur, et raske on olnud temast loobuda kaitseväge kõrgematel juhtidel ja ilma jätta sellest „heat“ ka nooremaid juhte. Täielikult pääseb mõõga võlu maksvusele küll koos kannustega, kuid nendest on uute määruste järele nooremad ohvitserid, kes ei tegutse ravis ratsa, ilma jäetud mitte ainult vorm nr. 3 juures (nagu seni), vaid ka vorm nr. 1 ja nr. 2 juures.

Mõõkadega seni ohvitseri riigi poolt varustatud ei ole. Kui seda kavatsetakse teha, tuleks riigikassal kulutada valuutat otstarbetute relvade ostmiseks sel ajal, kui oleks vist tarvis mõnda tarvilikumatki osta. Ohvitseri seisukohalt on asi veel kurvem, kui ta peab selle relva väga tagasihoidlikkude palgatingimuste juures omal kulul muretsema.

Arvatavasti küsimus nii ka laheneb, kuid ikkagi Eesti rahvamajanduse kahjuks.

Väga üksikasjalikult on uutes vormikandmise määrustes lahendatud au- ja mälestusmärkide kandmise kord. Nende kandmist nõutakse väga imperatiivses toonis, mis väljendatud määrustes sõnaga „sunduslik“. Kanda tuleb ainult neid au- ja mälestusmärke, mis on annetatud või kanda lubatud Vabariigi Valitsuse poolt. End. Vene riigi poolt kuni 6. detsembrini 1917. a. sõjaliste teenete eest, s. t. sõjaväelasele nii rahu- kui sõjaajal annetatud aumärkide ja sõjast osavõtmise mälestusmärkide kandmine sünnib ilma Vabariigi Valitsuse eriloata. Samuti sünnib ka kaitseleidi ja Eesti Punase Risti poolt annetatud au- ja mälestusmärkide kandmine.

Kõigi au- ja mälestusmärkide kandmine on sunduslik: vorm nr. 1 juures enamal jaol juhtumistel ja vorm nr. 3 juures paraadidel, matustel ravis ja esinemistel Vabariigi aastapäeval, väeosa aastapäeval ning kõigil aktustel, vastuvõtmistel, koosviibimistel ja pidustustel, mis järgnevad kaitsevää paraadile ja algavad selle juures enne kella 1700.

Kõrgema Vabaduse Risti kandmine on sunduslik igal juhul ja iga vormi juures, välja arvatud riviõppuste ja manöövrite ajal, millal võib kanda risti asendavat linti. Igal ajal ja iga vormi juures on lubatud kanda ka end. Vene riigi poolt annetatud P. Georgi ja P. Vladimiri ordenite aumärke ja P. Georgi mõõka. Senini oli lubatud kanda vaid P. Georgi riste, kui kindla statuudi järele annetatud ordeneid vahvuse eest.

Peale end. Vene riigi poolt annetatud aumärkide on lubatud kanda ka sama riigi poolt annetatud eraldusmärke (hariduse-, kutse- ja muud märgid, mis ei kuulu au- ja mälestusmärkide hulka). Neid märke võib kanda kandja valikul korraga kuni 4 tükki „kuuel rinnatasku pealt järjekorras ülevalt alla kuni vööni“. Sellega saavad Vabariigi ohvitseri südame lähidale jälle end. Vene riigi riigikull, valitsuse kepp, tsaaride venselid ja muud kujutised, mis nendele märkidele asetatud. „Häid“ külgi võib sellel olla mitu: elustuvad koolide mälestused, selguvad järele jäänud veteraanid ühest kui teisest koolist, võib seltse asutada, kellel veel asutamata, tunneb kohe

ära kes „vilnolane“, kes „pavlovet“, „vladimirets“ jne. Ei puudu sellel siiski ka varjuküljed, mis kahjuks on jäänud arvele võtmata määruste eelnõu väljatöötamisel.

Mõnelgi Vabariigi ohvitseril võivad end. Vene riigi au- ja eraldusmärkidega tekkida piinlikud momendid ja valesti arusaamised nende naaberriikide ohvitseridega kokku puutumisel, kus end. Vene riigi vastu armastus kuigi suur ei olnud ega ole. Sisemise ühtluse ja arusaamise puudusel kokkuvarisenud riigi (end. Vene) ja tema lagunenud armee endise kõrge aukandja nägemine kõigis tema au- ja eraldusmärkides ei tekita respekti tunnet uuesti tõusnud riigi uute vägitegade ja kuulsusega kroonitud sõjaväe ohvitseri ja sõduri südames. See nägemus võib manada nende huultele hea tuju korral vaid tagasihoidliku ja kaastundliku naeratuse. Seda asjaolu arvestavad vist ka Eestis ja naaberriikides elavad emigrandid, kellest paljud on end. Vene riigi end. kõrged võimukandjad ja omavad selle riigi poolt annetatud aumärke vist suuremal arvul kui ükski meie kindral, kuid keegi nendest ei kanna omi aumärke.

Kõigi eelpooltähendatud asjaolude tõttu jäävad küll arusaamataks need motiivid, mispärast tahetakse teha Vabariigi ohvitseridele sunduslikuks end. Vene riigi aumärkide kandmine.

Muuseas puudutab vormikandmise määruste eelnõu ka kepi kandmise küsimust, kuigi kepp ei ole vormi atribuut, nagu piip ja prillidki. Kepi kandmine vabal ajal ja väljaspool rivi ning toimkondi, mis seni oli lubatud, keelatakse ära. Samal ajal lubatakse aga keppi kanda rännakutel ravis ning peale selle maal ja suvituskohtades. Sellega jääb kepi kandmine Pärnu, Haapsalu, Kuresaare, Narva-Jõesuu jne., kui suvituskohtades asuvate garnisonide ohvitseride eesõiguseks.

Teistes garnisonides tulevad kepid nurka panna ja nende omanikud-ohvitserid võivad vaielda selle üle, kas kepi kandmine on sobiv või mitte, kahjulik või kasulik. Vaidlejatele pooltele jääb mõlemale õigus, kui nad vaid väikese kavaluse appi võtavad ja kumbki pool kindlalt jääb vormikandmise määruste seisukohale. . .

T. Lo.

RKKA uued pensioni normid.

21. veebruaril s. a. kinnitas SSSR'i Kesktäitev Komitee ja Rahvakomissaride Nõukogu punaväe juhtide, üleajateenijate-sõdurite ja õhuväe koolide kursantide riiklise kindlustuse määruse, mis astus jõusse 1. jaanuarist s. a.

See määrus näeb ette pensioni ja toetusrahade maksmist. Pension määratakse invaliidsuse korral, punaväes väljateenitud aja eest ja perekonnatoitja surma puhul. Toetusrahasid antakse lapse sündimise puhul, matusteks, õhuväe kooli lõpetamisel ja perekonnatoitja surma puhul. Perekonnaliikmeteks, kellel on õigus saada pensioni või toetusraha, loetakse: lapsed kuni 18 a. vanaduseni, õed ja vennad (kui nad käivad koolis) kuni 18 a. vanaduseni, isa üle 60 a. vana, mees üle 60 a. vana, ema üle 55 a. vana ja naine üle 55 a. vana.

Pensioni määra väljaarvestamise aluseks on peale põhipalga ka lisatasud ametikoha järele ja üleajateenistuse eest. Kui isikul, kelle teenistuse eest pension määratakse, oli SSSR'i orden või revolutsiooniliste teenete eest aurelv, siis arvatakse pensionile juurde lisatasu, mida temale makseti ordeni või aurelva eest. Kui kellel on õigus saada pensioni niihästi invaliidsuse kui ka väljateenitud aja eest, siis võib ta ise valida kumba pensiooni ta tahab saada. Eriliste teenetega isikutele võib liidu sõjakomissar määrata n. n. personaalseid pensione. Personaalne pension võib olla suurem harilikkude pensionide normist.

Olenevalt pensionäri tervislikest seisukorrast invaliidsuse puhul määratav pension võib olla nelja järku. Esimesse kolme järku kuuluvatele maksetakse pensioni vaatamata sellele, millest on tingitud tervise kaotus või kui kaua isik on punaväes teeninud. Neljandasse järku kuuluvad saavad pensioni ainult siis, kui nad on: a) punaväes teeninud vähemalt 10 aastat; b) punaväes teeninud alla 10 a., kuid tervise kaotus on tingitud teenistusest või professionaalsest tööst. Invaliidsuse pensioni maksetakse tervise kaotuse puhul, mis avalikuks tuli tegelikus teenistuses olles või 2 aasta jooksul pärast pikaajalisele puhkusele või reservi arvamist.

Invaliidsuse pensioni normideks on:

a) kui tervise kaotus on tingitud teenistusest punaväes või professionaalsest tööst: I järgus — 100%, II järgus — 75%, III järgus — 50% ja IV järgus — 25% põhipalgast ja lisatasudest;

b) kui tervise kaotus ei olenenud teenistusest või professionaalsest tööst: I järgus — 70%, II järgus — 50%, III järgus — 35% ja IV järgus — 25% põhipalgast ja lisatasudest.

Kui isik, kellele määrati pension invaliidsuse puhul, on teeninud punaväes üle 10 aasta, siis temale määratud pensioni normid suurenevad: iga aasta eest, mis teenitud üle 10 aasta — 1% võrra, iga aasta eest, mis teenitud üle 15 aasta — 2% võrra, iga aasta eest, mis teenitud üle 20 aasta — 4% võrra ja iga aasta eest, mis teenitud üle 25 aasta — 6% võrra. Ent pensionisumma ei või sealjuures tõusta üle 100%. Kõige väiksem invaliidsuse eest määratud pension ei või olla vähem kui: I järgus — 40, II järgus — 30 ja III järgus — 20 rubla kuus.

Väljateenitud aja eest hakatakse pensioni maksma alates 21-sest pensioniaastast. Teenistust vene sõjaväes enne 7. novembrit 1917. aastat ei arvestata.

Aja väljaarvestamisel loetakse teenistust:

a) punakaardi üksustes ja salkades — 1 kuu 4 kuuks;

b) punaväes eesliinil, punaväes kontr-revolutsiooniliste väljaastumiste vastu võitlemisel, punastes partisanisalkades, Vetshekas kodusõja ajal — 1 kuu 3 kuuks;

c) punaväe eriti kaugetes osades, õhuväe lendavas koosseisus, piirivalve osades — kordonites ja eespool, gaasi osades — mürgiste ainete töötamisel, traaleritel, allveelaevadel ja tuukurina — 1 kuu 2 kuuks;

d) kõigis punaväe kaugemal asuvates osades ja piirivalve osades, kordonist tagapool — 1 kuu 1½ kuuks.

Isikutel, kellel on SSSR'i orden või aurelv, suureneb pensioni peale väljaarvestatud aeg $\frac{1}{3}$ võrra.

Pensioni normid väljateenitud aja (pensioniaastate) eest on järgmised:

20	aasta eest	— 50%	põhipalgast ja lisatasudest
21	„ „	— 54%	„ „ „
22	„ „	— 58%	„ „ „
23	„ „	— 62%	„ „ „
24	„ „	— 66%	„ „ „
25	„ „	— 70%	„ „ „
26	„ „	— 76%	„ „ „
27	„ „	— 82%	„ „ „
28	„ „	— 88%	„ „ „
29	„ „	— 94%	„ „ „
30	või rohkem aasta eest	— 100%	põhipalgast ja lisatasudest.

Perekonnatoitja kaotuse puhul maksetavad pensioni normid on uue määruse järelle väga mitmesugused, kuid üldiselt soodsad perekonnaliikmetele. Näiteks: Kui perekonnatoitja surm oli tingitud teenistusest või kui surma korral ta oli välja teeninud 25 pensioniaastat, maksetakse perekonnaliikmetele: 3-le isikule — 100%, 2-le isikule — 75% ja 1-le isikule — 50% põhipalgast ja lisatasudest.

Perekonnatoitja kaotusel maksetav pension ei või olla vähem kui: 3-le isikule — 40, 2-le isikule — 30 ja 1-le isikule — 20 rubla kuus.

Sama määruse põhjal maksetavad toetusrahad on võrdlemisi väiksed, piirdudes mõne kuu palgasummaga.

—er.

Õhu- ja gaasikaitse alalt.

GAASIKAITSE ORGANISEERIMINE LAHINGUS.

S. Leets.

1. Üldalused.

Kõikide seni tarvitatud SG. vastu on kaitseabinõud leitud ja sellepärast ei või ühtegi praegu tuntud SG. hädaohhtlikuks lugeda, tingimusel, kui vastuabinõud õigeaegselt tarvitusele võetakse.

Kui tulevikusõjas SG. ilmuvad, milliste vastu praegused gaasikaitse vahendid ja võtted võimetud, siis nii ehk teisiti satuvad nad kõige lähema aja jooksul keemia laboratooriumi, kus analüüsi abil nende omadused kindlaks tehakse ja vastavad kaitseabinõud leitakse.

Gaasikaitse eesmärk on:

- 1) paljastada vastase kavatsused ja ettevalmistused SG. tarvitamise kohta;
- 2) takistada gaasikallaletungi teostamist või sumbutada selle kohe ta algamisel;
- 3) luua olukord, mis SG. tarvitamisel vastase poolt ei oleks põhjuseks jalaväele loobuda talle antud ülesannete täitmisest;
- 4) kaitsta meeskonda, loomi, relvu, laske- ja toitmoona SG. otsese mõju eest;
- 5) hävitada kiiresti ja täielikult gaasitamise tagajärjed.

Selle eesmärgi saavutamiseks jalaväes on olemas vastavad tehnilised vahendid ja võtted:*)

*) Gaasikaitse tehnilised vahendid ja võtted on üksikasjaliselt käsitletud: „Juhendid gaasikaitse torbikute käsitamiseks“, Kindralstaabi VI osakonna väljaanne 1928. a.

„Sõjagaas“, D. Buxhoevden. Kindralstaabi VI osakonna kirjastus 1928. a.

„Kuidas kaitsen ennast sõjagaasi eest“, D. Buxhoevden. Kaitseliidu peastaabi väljaanne 1928. a.

- a) üksikkaitse vahendid isiklikeks kaitseks gaasikallaletungi momendil (torbikud, gaasikindlad ülikonnad, kindad ja saapad, salvid ja kloorlubja pulber);
- b) ühiskaitse vahendid meeskondade kaitseks gaasitamise ajal (gaasikindlad varjendid ja ruumid);
- d) vahendid maastiku, ruumide, riiete ja rakmete puhastamiseks peale gaasitamist (gaasihävitajad, kloorlubja puistajad, mitmesugused ained);
- e) abinõud ja võtted lahingvarustuse ja toitmoona kaitseks SG. kahjuliku mõju eest (õhukindel pakkimine ja katmine, määrded);
- f) abinõud kaitseväge loomade kaitseks (torbikud, „saapad“, gaasikindlad tallid);
- i) taktikalised võtted gaasimõju hävitamiseks enne ja pärast gaasitamist (gaasiluure, enda tegevusraiooni vaatlus, alarm, meteoroloogia teenistus, maastiku hinne gaasiohtlikkuse alal, gaasitatud raioonide mahajätmine või degaseerimine jne.).

Gaasikaitse organiseerimise alusena on maksvad järgmised põhimõtted:

- vastase gaasikallaletungil on edu, kui see tabab ootamata. Kavatsused SG. tarvitamise alal paljastatakse gaasiluure ja -vaatlusega;
- oma vägede hoiatamine varitsevast gaasihust annab positiivseid tagajärgi ainult siis, kui väeosad seda kasutavad plaanikindla gaasikaitse organiseerimiseks; korralgedus ja paanika toovad paratamatult suuri kaotusi;

- parimaks gaasikaitse vahendiks on hästi korrashoitud gaasitorbik, tingimusel, kui seda osatakse kiiresti ja õieti käsitada;
- torbikus töötamine nõuab treeningut.

„Jalaväe väljaõppega gaasikaitse alal peab jõudma nii kaugele, et jalaväelane torbikus võiks toimetada kõiki tarvilisi töid ja takistamatult täita oma ülesandeid võitlejana lahingus“. (J. E. II osa § 125);

- torbiku kurna tegevusaeg on piiratud (vahetpidamata töötamise kestvus normaalselt 8 tundi).

Need ülaltoodud põhimõtted tingivad järgmiseid nõudeid jalaväe organisatsioonis varustamise ja väljaõppe alal:

- Jalaväe alalise gaasikaitse valmisoleku eest hoolitsemine on vastutavaks ülesandeks kõikidele jalaväe juhtidele rügemendi ülemast kuni jaoülemani.

Selle ala vastutavaks juhiks rügemendis on gaasikaitse juhataja — eriliselt ettevalmistatud ohvitser, kes teotseb rügüli ja kõrgema riviüksuse gaasiala juhataja poolt antud käskude ja korralduste alusel. Kompaniides teotsevad allohvitserid-gaasiinstruktorid.

Nende ametisikute peale on pandud gaasiluure, gaasivaatluse, degaseerimise ja gaasikaitse korraldamise juhtimine. Gaasikaitsevarustuse alalhoidmise, kontrollimise ja parandamise alal nad teotsevad nagu relvurohvitserid ja kompaniide relvurid laskemoona alal.

- Rügement peab olema varustatud tagavara kurnadega vastavalt torbikute arvule (nad veetakse rügemendi lahinguvoores ja allüksuste varustamine teostatakse J. E. II osa § 712 kohaselt) ja kõigi tarvilikuga meteoroloogia- ja gaasivaatluse alal, et mitte ärarippuv olla diviisi juhatusest, kui tuleb iseseisva ülesandega teotseda sellest kaugel.

Igas kompaniis peavad olema kas või kõige lihtsamad vahendid gaasivaatluse toimetamiseks omaette, arvestades seda, et alati võib tekkida olukord, mil kompaniil tuleb teotseda iseseisvalt.

— Rügemendi koosseisus peab olema gaasikomando (rühm), mille ülesandeks on meteoroloogia teenistus, gaasiluure toimetamine rügemendi tegevuse raioonis, gaasivaat-

luspostide organiseerimine esijärgu pataljones ja degaseerimine.

- Jalaväe rügement peab olema varustatud degaseerimisvahenditega ja ainetega, arvestades seda, et gaasi hävitamisega tuleb tegemist teha nii lahingus kui ka liikumisel rinde tagalas. Samuti peab rügemendis olema komplekt gaasikindlaid riideid, mis tarvilikud püsivate SG. (yperiit) hävitamisel.

- Kõik jalaväe rügemendi koosseisus ettenähtud hobused peavad olema varustatud gaasitorbikutega. Kui torbikuid vähem, siis varustatakse nendega esijärjekorras: ratsahobused, laskur-, kuulipilduja- ja sidekompaniide voodid; rügemendi voo-rist: sanitar-, laskemoonavankrite ja kõõgihobused.

- Rügemendi sanitarpersonal peab olema lõpetanud erilised gaasikursused, milliste programm tõelikult kindlustaks SG. põhjalikku tundmist, SG. mõju organismile, kaitsevõtete tundmist nende vastu ja mürgitatute ravimist.

- Rügemendi kogu koosseis peab eranditult olema alati gaasikaitse valmis. Sija kuulub varustamine, väljaõpe ja treening torbikuis.

2. Luure.

Luure eesmärk on teadete kogumine vaenlasest ja maastikust. Jalaväe luureorganid on luuresalk ja luure-patrull piilurkondadega. Millal üht või teist luureorganit kasutada, oleneb olukorrast ja ülesandest. Luureosad tegutsevad iseseisvalt antud ülesande piires.

Võib kindel olla, et vaenlane luureosade vastu SG. tarvitama ei hakka, et mitte avalikuks teha selle võitlusvahendi olemasolu oma juures. Ta püüab luurest harilikude jalaväe relvadega jagu saada.

Juhul, kui vaenlane siiski meie luure vastu SG. kasutab, tuleb arvata, et see teostub mürksuitsulaengute, püssigranaatide või suitsu tarvitamise näol.

Enne väljaastumist luureorgani juht (patrulli ülem) kontrollib, kas meeskonnal on torbikud korras ja määrab kõlasignaalid: „g a s“, „t o r b i k u d m a h a“, „l i i k u d a m i n u j ä r e l e“ (meeskonna kogumiseks suitsus). Gaasialal määratavad signaalid peavad selgelt erinema üksteisest ja muist leppemärkest, mis antakse luurele minekul. Signaalid teatatakse kõigile luurajaile. Torbikud võetakse ooteasendisse.

Igale luureorganile antakse kaasa gaasiluurajad. Nende arv oleneb ülesandest ja olukorrast, milles tuleb teotseda. Gaasiluure peamiseks ülesandeks on mürgitatud alade leidmine. Selleks peab erilise hoolega läbi vaatama kõik kitsustikud, orud, nõgud, põõsastiku grupid, metsasalud ja metsad mis asuvad jalaväe liikumisteel. G-luurajail on kasulik elanikkelt järelepärida, kas nad näinud lennukeid madalalt lendamas, veoautosid, mehi eriliste aparatega askeldamas kuskil metsavahelisel teel, orus jne.

G-luuraja peab olema varustatud järgmistele abinõudega:

— mürgitatud kohtade kindlakstegemise alal: yperiidi ilmutajad, gaasikindlad riided, saapad ja kindad;

— maastiku omaduste luure alal: tuule suunanäitaja taskubussol, anemomeeter, stopper-uur, uuritava raiooni suuremõduline kaart ja kirjutusabinõud.

Luurel on olulise tähtsusega, et meeskond ei sattuks ootamatult mürgitatud kohile. Seepärast peab gaasiluuraja liikuma luureorgani ees. Arvestades seda, et g-luuraja vajab kaitset, on ta õige koht eelpiilkonna piilurite ja südamikute vahel.

On päris kindel, et g-luuraja ees liikuvad piilurid puutuvad yperiidiga kokku enne kui g-luuraja jõuab neid hoiatada. Seepärast oleks soovitatav ka neid piilureid varustada g-riiete komplektiga.

Mürgitatud ala või maastikupunkti leidmisel g-luuraja hoiatab luurajaid, teeb kindlaks ala suuruse, märgib ära selle piirid (lõikab kepikesed, torkab nad otsapiidi maasse, teise otsa ajab lõhki ja kinnitab sinna vahele sedeli pealdisega „g a a s“. Sedelid ei vaja pealdist, kui on selle kohta varem kokku lepitud), otsib lähemad ringteed ja kirjutab teadaande, mis peab sisaldama kõiki neid üksikasju. Teadaandele ta lisab juurde krokii, millel on märgitud mürgitatud ala täppis asukoht, leitud ringteed ja tuule suund. Teadaande ühes krokiiga g-luuraja toimetab luureorgani juhi kätte, kes saadab selle erakorralise teadaandena teda väljasaatnud ülemale. Viimane saadab selle rügemendi gaasikaitsejuhatajale. Teadaande ümbrik jäetakse lahtiseks ja käskjal on kohustatud seda lugeda andma vastutulevatele üksikute ja kolonnide juhtidele, kui nad seda talt nõuavad. Lugeja teeb ümbrikule vastava märkuse.

Kui luureosa võtab oma alla teatud ala või maastikupunkti ja on ette näha lahingut, siis gaasiluuraja (ta puudumisel luureor-

gani juht) toimetab maastikuluuret, mis gaasikaitse alal peab selgitama:

- 1) punktid maastikul, kust on soodus toimetada gaasivaatlust;
- 2) eriti ohtlikud alad mürksuitsu tarvitamisel luureorgani vastu;
- 3) maastiku voldid, mis soodustavad SG. kogunemist ja püsimist;
- 4) soodsad laskekohad kuulipildujatele naabrite toetamiseks tulega, juhul, kui vastane kataks neid suitsuga;
- 5) täppis suund taskubussoli järele taandumise puhuks suitsus;
- 6) luure asetusele paralleelselt jooksvad lohud, kitsustikud, nõgud, augud jne. g-püssigranaatide laskeulatusel, kuhu vastane võiks koguneda ja ennast peita.

Sellest peale gaasiluure muutub gaasivaatluseks. Gaasivaatlus algab kohe peale kontakti loomist vastasega.

Kokkupõrke alul, kui tuul puhub vastase poolt, peab erilist tähelepanu pöörama vastase gruppide ja üksikute meeste tegevusele. Kui on kaasas fosforpüssigranaadid, siis nad seatakse laskevalmis.

Tule või suitsu ilmudes antakse signaal „gaas“, mille järele kõik võtavad torbikud kaitseasendisse. Luurajad peavad igal juhul avama hävitava tule vastase suitsupesade pihta.

Kui vastane asub ligikaudu 300 m kaugusel, siis klp. sihturitel on soovitatav torbikutes olla, olgugi, et vaenlane veel SG. tarvitanud ei ole. See on tarvilik selleks, et vastane ei saaks ära kasutada tule vaheaga luurajaile lähenemiseks; vaheaeg aga tekib paratamatult, kui kõik üheaegselt torbikute näole asetamisele asuvad. Kuulipilduja puudumisel olgu osa laskureid torbikuis.

Gaasiluuraja teeb kindlaks suitsu omadused; kui suits ei ole hädaohtlik, annab signaali „torbik maha“.

Luurajad seavad käsigranaadid tarvitamise valmis vaenlase vastu, kes võib ilmuda suitsu sees või selle järel.

Suitsu tarvitamine vaenlase poolt ei pea olema põhjuseks luure taandumiseks. Luurajate taandumine üksikult võib põhjustada luureosa hääbumise ehk paremal juhul side kaotamise oma vahel. Suitsuga pimestatud luureosa taandub ainult juhi käsu või signaali järele. Signaali kuulmisel kogutakse oma juhi juurde ja taandutakse kõik ühes, kasutades taskubussolit.

Luureosa võib enda tegevusel suitsu kasutada taandumise kaitteks vastavalt peatükis „Suitsutekitajad“ toodud põhimõtetele. Luureorgani juht peab teda väljasaat-

nud ülemale teatama igast SG. tarvitamise juhusest vaenlase poolt.

3. Julgestus.

Julgestuse peamiseks eesmärgiks on tagada juhatusele vabadus tegutsemisel. Julgestusosad saadetakse välja nii lahingus, liikumisel kui puhkusel. Vastavalt olukorrale nad täidavad kas luure-, vahti- või kaitseülesandeid ühes vastase vaatlemisega, kusjuures nende tegevus on lahutamatu seotud väljasaadetud jalaväe osade tegevusega.

On vähe eeldusi selleks, et vastane hakkaks julgestuse vastu SG. tarvitama, sest julgestusosade harilikult nõrgad jõud annavad vastase tugevamatele eelkaitse osadele lootuse neid taandumisele sundida või neist läbi murda ilma SG. levitamishahvadeid kasutamata. Kui vastane neid tarvitama peaks, siis samal kujul kui luureosade vastu.

Üldiselt on kõik luureosade tegevuse kohta tähtsatu maksev ka julgestuse kohta.

(Järgneb.)

Taktika alalt.

TAKTIKALINE ÜLESANNE Nr. 3.

— LAHENDUS.

Patül II/1. rüg. sai rügülit suusõnalise käsu kaitsele asumiseks 15. mail kell 0600. See suusõnaline käsk oli küllalt üksikasjaline selleks, et patül võis asuda käsu andmisele alluvatele. Juhul, kui enne positsiooni luurele asumist rügül oli informeeritud pataljoni ülemaid olukorrast ja üldisest kaitsekorraldusest, siis patül II võis teha otsekohe korralduse kompaniilemate kogumiseks teatud punkti (näit. Engavere kõrg.) positsiooni luureks. Sarnane tegevus võimaldab aja kokkuhoidu positsiooni luurel.

Patül II toimetab temale määratud kaitseõigu üksikasjalikku luuret koos kompaniilematega, adjutantiga, siderühma ülemaga, pioneerrühma ülemaga ja patareiiülemaga (kui viimased olid kohal).

Vastavalt sellele, kus asus üksuste ülematele määratud kogumispunkt, patül võis teostada luuret alates kaitseõigu vasakult või paremalt tiival, peatudes pikemalt neil kohtadel maastikul, kus head vaatlusvõimalused.

Vastupanupositsiooni eelserva ja tõkestusjoone rügül määras kindlaks üldjoontes.*) Patülil jäi ülesandeks seda täpsamalt kätte näidata maastikul. On kindel, et antud juhul pataljoni löigu paremal tiival eelserv läheb Engavere metsa tagant üle lageda ja soise heinamaa, jättes küllaldase tuleala eelserva ja metsa vahele. Keskmiselt 500—600 m. Edasi Lõmbi talu juures oleva metsatuka ja Engave-

re küla edelaserval sarnaselt, et esimeste vastupanupesade paigutus ei oleks üleval kõrgendikul, mis raskendaks aut.-relvade tule otstarbekohast kasutamist. Vasakul tiival eelserva tuleb siduda üle Engavere kõrg. kagulängu 18. üksiku pataljoni parema tiivaga Ammejõe ääres. (Vaata skeem.)

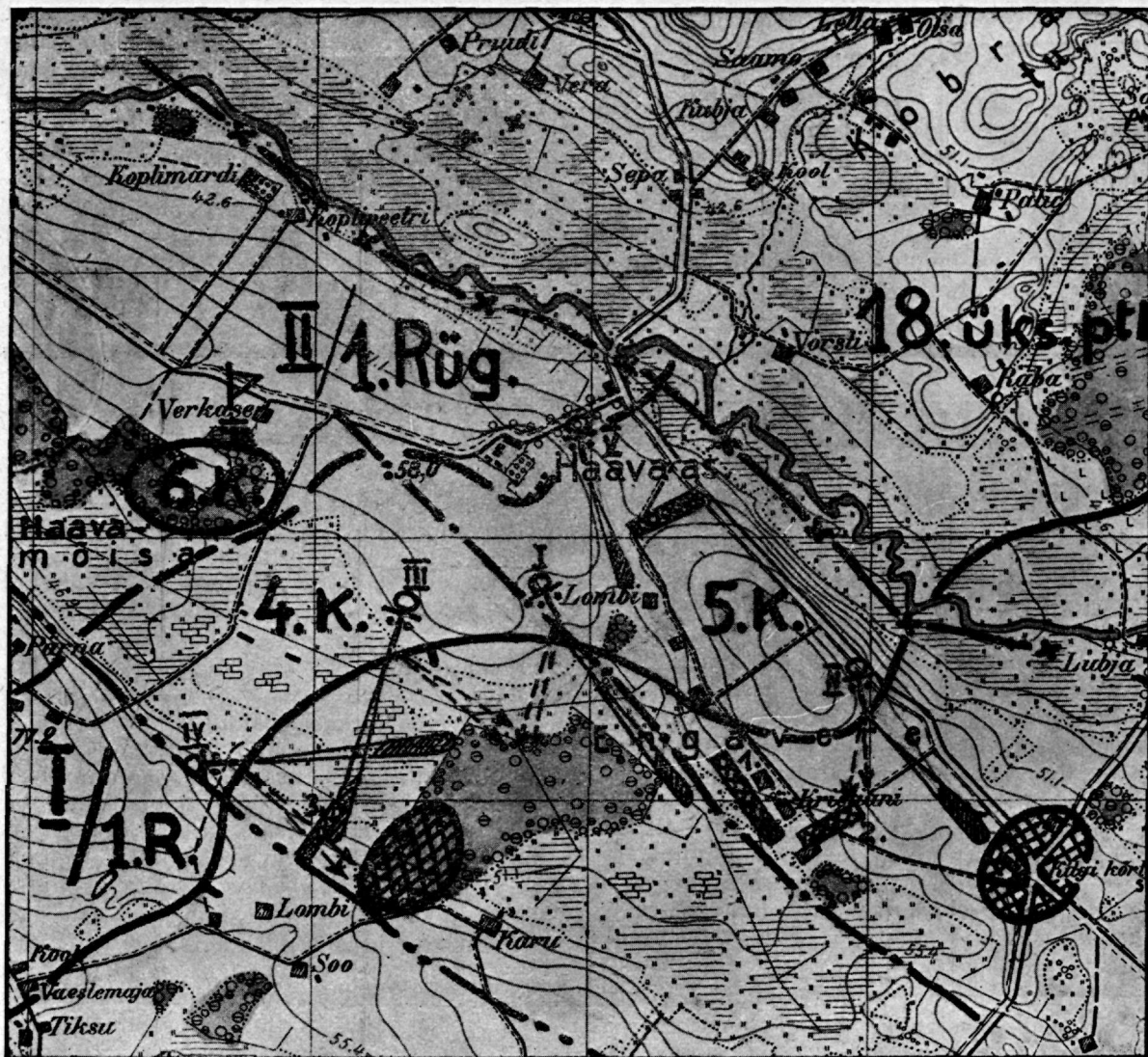
Eelserva sarnase valikuga

- oleme side loonud naabritega;
- pataljoni kaitseõigu parempoolses osas on meie vastupanupositsioon varjatud vastase vaatluse eest Lappika, kõrg. 86,1 raioonist; vastase väljajõudmisel Engavere metsa loodeservale jääb aga tema meie jalaväe tulede piirkonda;
- hoiame oma käes Engavere kõrg., mille vallutamine annaks vastasele hea vaatluse ja soodsa pealetungi võimaluse Haava as.

Tõkestusjoon tuleks organiseerida Pärna talu, Verkase metsa kagu serva ja Haava as. joonel (vaata skeem), et sulgeda vastase sissemurdel tema edasitung kõrg. 58,0 sihis ja takistada tema osade valgumist Verkase metsa.

Vastavalt maastikule ja vastase tegevusvõimalusile pataljoni kaitse raskuspunkt kujuneb vasakul tiival, kus erilise tähtsuse omab Engavere kõrgendiku oma käes hoidmine. Sellele on tähelepanu juhtinud ka rügül. Organiseerides Engavere kõrg. kaitset toetuspunktina, peab seal asuvate osade paigutus olema sarnane, et vastase kallaletung oleks takistatud vähemalt 3 suunas: rindel — Kilgi kõrtsi raioonist, paremalt — Engavere metsast ja Kristjani talude juurest, vasakult — Ammejõe orust. Sarnase kaitse korraldamiseks tuleb määrata ka vastavad jõud,

*) Käsus oli jäetud lahendada.

Skeem taktikalise ülesande nr. 3 lahenduse juurde.

s. o. üks kompanii. Jättes omale ka varru ühe kompanii, tuleb kaitseõigu parempoolne osa kaitsta samuti ühe kompaniiga.

Patül peab andma ülesanded r/k. tõketelede loomiseks. See ei tähenda aga r/k. rühmade täpsate asukohtade määramist. Need selguvad hiljem rühmade positsioonide asetamisel. Patüli kohus aga on ära näidata r/k. kompülile, kust raioonist, mitme rühmaga ja missuguses suunas tuleb luua tõketeled.

Arvesse võttes maastiku pataljoni kaitseõigus, selgub, et r/k. tuld on otstarbekasem ära kasutada lõigu parempoolses osas, kus soodsad tõketelede loomise võimalused loodepool Engavere metsa. Nende tulede arvel on võimalik kokku hoi-

da elavat jõudu ja määrata ka parempoolse kompaniile laiem kaitseõik. Palju raskem on aga r/k. tule kasutamine vasakul tiival Engavere kõrgendiku võrdlemisi järsu lüngude tõttu. Kõrgendikule kaitsele asuv kompanii on teatud määral talvana ette nihutatud, tema tegevus erineva kaitsekorralduse tõttu (toetuspunkt) võib kujuneda isoleerituks ja sellepärast võib esile kerkida küsimus ühe r/k. rühma kompüli käsutusse määramisest.

Patülil tuleb mõelda ka r/k. tõketelede vastupanupositsiooni sisemuses. Selleks tuleb küll hiljem väljakujunevas kaitsekavas ette näha positsioonid ja ülesanded r/k. rühmadele, kui nad vastase sisse murdel on sunnitud lahkuma senistelt positsioonidelt.

Kuid vajadus on ka tule varu järele ja sel-
leparast patül jätab kohe algul ühe r/k.
rühma Haava as. raiooni, ülesandega,
vastase sisse-murdel oma tulega sulgeda
Haava as. ja Engavere kõrgendiku
vaheline nõgu.

R/k. tuld tuleb täiendada suurtükiväe
tulega. Pataljonil on otseseks toetuseks
üks kerge kahurpatarei. Suurtükiväe tõk-
ketuld vastupanupositsiooni ette on kõige
enam vaja Engavere küla lõuna ossa,
kuhu jalaväe tuli raskendatud. Arvesse
võttes vastupanupositsiooni eelserva ase-
tust selles raionis ja patarei tule suuna,
on võimalik sinna flankeeriva tule andmi-
ne, mille tõttu tuletõke oma ulatuselt suu-
reneb. (Skeemil tõkketuli nr. 1.) Tõkke-
tuled nr. 2 ja 3 patarei valmistab ette eel-
mise täienduseks, kuid juhul, kui suurtüki
tõkketule väljakutseks on vaid ainsamaks
abinõuks rakettid (puudub vaatlus ja pole
sudet patareilemaga), siis avatakse ikkagi
tuli nr. 1. Ühe tõkketule patül näeb ette
ka positsiooni sisemuses ja nimelt kagu-
pool Haava as. olevas nõgus.

Oma varukompanii patül paigutab Ver-
kase metsa, et võimaldada varu tegevust
kaitsele mõlemale tiivale.

Vastavalt nende üldistele põhimõtetele,
võis patül II/1. positsiooni luurel suusõnal
antud käsk kaitsele asumiseks, kujuneda
järgmiseks:*)

1. Vastane tungib peale kagust. 15. mail
kell 0500 tema paajõud, umbes üks jalaväe
diviis, asusid puhkusel Võnnu raionis,
kuna tema ratsaosa olid samal ajal oma
alla võtnud Emajõe lõunakalda.**)

2. Meie vägedel on ülesandeks asuda
kaitsele Müta as., Vasula, Enga-
vere, Kobratu külade üldjoonel, mil-
leks 1. rügement organiseerib püsivkaitse
Haavamõisa, Haava as. raionis,
sulgedes vastase edasitungi loodesse. Kait-
sele asumist katavad meie kõvendatud
luureosad, kes täna kell 0430 oma alla
võtsid ülekaigud Emajõe l. Rügemendi
poolt on ette saadetud veel täiendav rat-
saluure. Kõrveküla, kõrg. 86,1 joonel
asuva eelpositsiooni võtab oma alla rattur-
kompanii ühes r/k. rühmaga.

3. Otsustasin kaitsele asuda 2. kom-
paniiga võitlusjärgus, pöörates erilist tähe-
lepanu Engavere kõrgendiku oma käes
hoidmisele.

*) Kohalikud esemed ja üksikasjad on maas-
tikul kätte näidatud.

**) Eeldus sarnane, et vahepeal pole saadud
uusid andmeid vastasest.

4. Vastupanupositsiooni eel-
serv: Haavamõisa kõrg. kaguläng,
soo peal olevad üksikud küünid, Lombi
talju juures olev metsatukk (1 km kagu
pool Haava as.), Engavere kõrgen-
diku edela- ja kagupoolne nõlvak.

Tõkestusjoon: Pärna talu.
Verkase metsa kaguserv, Haava as.
joonel.

Julgestuspositsioon: Karu
talju, Kristjani talust 300 m kagupooli
olev metsasalu, Kilgi kõrtsi joonel.

5. Võitlusjärku määravad 4. ja 5. kom-
panii. 4. kompanii paremal. Vahejoon võit-
lusjärgu kompaniide vahel: Verkase täi-
u, Engavere mets, Lapika lõuna-
poolsed majad (kõik p. p. s. a. 4. komp.).
5. kompaniil organiseerida Engavere
kõrgendikul toetuspunkt sarnaselt, et kom-
panii suudaks tõkestada kallaletungi kõr-
gendikule ka Engavere metsa ja Am-
me jõe suunades. Kompanii käsutuses 1
rühm r/k.

R/k. kompüülil luua tõkketuled vastu-
panupositsiooni eelserva ette järgmiselt:

- ühe rühmaga Lombi metsatuka
raionist Engavere metsa ja
Engavere küla vahele;
- ühe rühmaga kõrg. 58,0 raionist
üle heinamaa Engavere metsa
loodeserva suunas;
- ühe rühmaga pataljoni lõigu vasa-
kult tiivalt Engavere metsa põh-
jaserva suunas.

Saaterühm asetada positsioonile Haava
as. raiooni, ülesandega, vastase sisse-
murdel sulgeda oma tulega Engavere
kõrg. ja Haava as. vaheline nõgu.

6. Lahingeelpostideks võitlusjärgu kom-
paniidel saata välja kuni 2 jagu, ülesan-
dega, takistada vastase luure- ja eelosade
tegevust, toimetada vaatlust ja alarmeerida
vastupanupositsioon.

7. Suurtükivägi valmistab ette vastu-
löögi tulid Kilgi kõrtsi ja Engavere
metsa edelaserva raiooni.

Pataljoni otseseks toetuseks määratud
1. k. kahurpatarei valmistab ette tõkke-
tuled

- vastupanupositsiooni eelserva ette:
Engavere küla lõunaossa
(Nr. 1), Kristjani talu raiooni
(Nr. 2) ja Engavere metsa ede-
la nurga ette (Nr.3);
- vastupanupositsiooni sisemusse:
Haava as. 500 m kagus olevasse
nõgusse.

8. Pataljoni varu — 6. kompanii. Asub
Verkase metsa. Ülesanne:

- ettevalmistuda vastulöökide andmiseks Haava as. ja Pärna talu suunades;
- organiseerida tõkestusjoo esimeses järjekorras Haava as. ja Verka se metsa juures.

9. Pioneerrühmast annan iga kompanii käsutusse ühe jao. Ülejäänud jaol organiseerida minu V. P. kõrg. 58,0.

10. Liiteosaks I ja II pataljoni vahel üks jagu I ptl. ja 1 k/k. jagu 6. komp. ohvitseri juhatusel, asukohaga umbes 800 m kagupool Pärna talu. Ülesanne: sulgeda tulega Soo talu ja Engavere metsa vaheline ala.

11. Minu K. P. kell 0900 alates Verka se talu juures. Side rühmülil täna kell 1100 luua telefoniühendus kompül 4. Verka se metsa serval ja kompül 5. Engavere kõrgendikul. Samaks ajaks organiseerida helkside minu K. P. ja kompül 5. vahel.

Leppemärgid: lahingeelpostide taandumisel — valged raketid,
— suurtükiväe tõkettulede väljakutseks — punased raketid kompülide K. P.-dest,
— r/k. tõkettulede väljakutseks — rohelised raketid.

12. Pataljonil lahingvalmis olla täna kell 1500.

13. Varustamiseks ja evakueerimiseks annan täiendava korralduse.

Käsu andmisel alluvatele kõik tähtsamad punktid patüli juures olev adjutant märkis kohe ülesse kirjalikult, mis märksa kergendab hiljem täieliku kirjaliku käsu andmist.

R/k. kompanii tuleplaan koosneb normaalsest tuleskeemist ja tuletabelist. Tuleskeemil on märgitud relvade asukohad ja tulesuunad. Skeem tuleb valmistada sarnases mõotkavas, et ta oleks kergesti loetav. Patül oma tuleskeemi seab kokku vastavalt kompaniülemate poolt esitatud tuleskeemidele, täiendades neid suurtükiväe tuleskeemiga.

R/k. kompanii tuletabelis harilikult märgitakse ära tuleülesanded rühmadele, tulede väljakutse ja avamise kord ning vastavad leppemärgid. Olenevalt rühmadele antud ülesannetest (tulekoondised, tõkettuled), olemasolevatest sidevahenditest ja märgi nähtavusest erineb ka tuletabel igal üksikul juhul. Näitena on toodud 2. r/k. kompanii tuletabel vastavalt esialgul rühmadele antud ülesannetele.

1. jalaväe rügemendi 2. raske-kuulipilduja kompanii tuletabel. Kaitsel 15. mail aastal.

Rühma nr.	Ülem	Asukoht (Vaata skeem)	T U L E Ü L E S A N N E		Kes kutsub tule välja	Leppemärgid tule väljakutseks	Tulevältus õõsi ja udus
			Vastutav	Kõrval			
I	Ltn. R.	Lombi talust 400 m läänes	Tõkketuli Engavere metsa ja küla vahele põllukraavi suunas.	Tõkketuli Engavere metsa põhjaserva ette latvata männi suunas.	Vaatluse järele ltn. R. või 5. komp. rühmül I.	1) Helkparaadiga Engavere küla kivimaja juurest (2 punkti 1 kriips). 2) Rida rohelisi rakette samast.	1 lint
II	Ltn. T.	Kõrg. 58,0 lõunas	5-da kompanii	Tõkketuli Engavere metsa põhjaserva ette üksiku puu suunas.	Vaatluse järele n.-ltn. S. teiste juhtudel 4. komp. rühmül II.	Rida rohelisi rakette kaetuse küüni raioonist heinamaal.	1 lint
III	N.-ltn. S.	Lõunas	Tõkketuli 4-da kompanii ette Lombi talu (lõunapoolne) suunas.	Tõkketuli Lombi talu (lõunapoolne) suunas.	Ltn. K. vaatluse järele, teiste juhtudel 4. komp. rühmül I.	Rida rohelisi rakette Haava as. 500 m lõunapool.	1 lint
IV	Ltn. K.	Kõrg. 77,2 idas	Tõkketuli 4. komp. vasakpoolse lõigu ette Engavere metsa põhja serva suunas.	Tõkketuli Lombi talu (põhjapoolne) suunas vastase sissemurdel vastupanu postislooni.	R/k. kompül või kompül 5.	Rida rohelisi ja valgeid rakette vaheldamisi Engavere kõrgendikult.	—
V	Ltn. A.	Haava as.					

L. R/k. kompül 2.

Politiilisest ja strateegilisest juhtimisest Maailmasõjas.

Maailmasõtta asutusid Euroopa riigid ilma et nad oleksid olnud ettevalmistatud suureks, kestvaks ja koalitsiooni sõjaks. Ettevalmistamatus kõigil aladel avaldus kohe sõja lahtipuhkemisel — väljaõpetatud inimvarude, laskemootori ja igasuguse varustuse nappuse ja organisatsiooni puudulikkuse tõttu kuivasid kokku mõlemi võitleva poole jõud juba vaevalt kuu aega kestnud lahingute järele ning see takistas sõda viia otsustavate löökidega kiirele lõpule.

Tähtsamaks ja otsustavamaks takistuseks osutus aga suure sõja poliitilise ja strateegilise juhtimise ettevalmistamatus mõlemas vaenuleeris. Puudusid nõuetavat ettevalmistust omavad poliitilised ja strateegilised juhid; puudus nende kaht liiki juhtimise kooskõlastamine üksikutes riikides ja sellest olenevalt ka koaleerinud riikide sõjaliste jõudude ja politika üldised juhatused. 1866. ja 1871. aastate sõdade juhtimise korraldamise eeskujuna ja ideaal oli jäänud küllaldase tähelepanuta. Sõja lahti puhkedes algas otsimine. Võitjal poolel — liitlastel üksikutes riikides siiski juba algusest peale suundus juhtimine enam-vähem õigesse roopasse ja sõja lõppvõitlusteks lahendus ka koalitsiooni ulatuses. Kaotaja pool — kolmikliit ei jõudnudki õige lahendamiseni ja seda loetakse tema sõja kaotamise tragöödiat peapõhjuseks.

Parlamentaristlikel riikidel pidi olema raskem end kohandada Vilhelm I eeskujule, kergem aga keisririikidel ja kõige kergem Saksamaal, kes oli otsene päranduse osaline. Saksamaal võetaksegi Vilhelm I lahendus eeskujuks — keiser ülemjuhatajaks ja tema kõrval kindralstaabi ülem, kantsler ja merejõudude juhataja. Kuid sisse ei suudeta tungida ja arvestada muutunud olukorra elemente. Vilhelm I oskas omale valida silmapaistvad abilised — kantsler Bismarck, kindralstaabi ülem feldmarssal Moltke ja sõjaminister feldmarssal Roon. Vilhelm II olid kindralstaabi ülemateks Schlieffen sõja ettevalmistamisel ja sõja alul Moltke noorem, kantsleriks Bethmann Hollveg. 1870./71. aasta sõja juhtimine oli ettevalmistatud ja teostati Clausevitzi põhimõtetele — sõda on politika tööriist, sõja juhtimise strateegilised tõekspidamised peavad alluma poliitilistele; kindlaks määrata sõja eesmärged, — see on ja peab olema täielikult politika ülesanne. Selle seisukoha viis läbi Bismarck. Moltke seisukoht oli — strateegia ei lase sõjas ennast eraldada poliitikast ja peab olema sellest täielikult olenev; sõjaväe juht peab silmas ainult sõjalise edu saavutamist; mis poliitiline juht hiljem tema võidu või kaotusega peale hakkab, see on täielikult tema enese asi.

Maailmasõja ajal ja selle kestel saksa sõjalisel juhtimisel valitsevaid vaateid väljendab Vilhelm II oma ütelusega — „politika peab sõja kestel oma suu kuni strateegia temal jälle luba uuesti kõnelema.“ Sellele põhjendusele jäigi saksa poliitiline juhtimine Maailmasõja kestel sõjalise juhtimise kõrval täiesti varju. Poliitiline ja strateegiline sõja ettevalmistamine samusid kumbki ise rada. Strateegiline nägi ette sõda idas ja läänes ja rajas oma sõjaplaani pealõögile Prantsusmaa vastu läbi Belgia. Aga poliitilise juhi sõjaeelsete mõtete kokkuvõtte oli

— ei mingit sõda ja ei milgil tingimisel sõda Inglismaaga. Selle järeldus oli Saksa poolt täielik sõjale poliitiliselt ettevalmistamatus. Veel rohkem — kantsler nõudis, et saksa saadik Pariisis katsuks mõjutada Prantsusmaa esialgset erapooletuks jäämist ja selle tagatiseks lubada saksa sõjaväel okupeerida Prantsuse kindlused Touli ja Verduni sõja kestvuseks Venemaal. Venemaa oli Prantsuse liitlane, seega Bethmann Hollvegi ettepanek täiesti absurdne. Teiseks — see poliitiline suund nõudis kogu saksa sõjaplaani ümberkorraldamist, suunides viimasel silmapilgul pealõõgi itta. Ja kolmandaks — samade läbirääkimiste ajal algas saksa sõjavägi vastavalt oma sõjaplaanile sõjalist tegevust Belgia vastu, paisates seega poliitilise juhtimise kaardid kogu sõja kestvuseks segi. Sellest kõigest peegeldub täielik kooskõla puudumine saksa poliitilise ja strateegilise sõja juhtimise ettevalmistamises, kui ka sõja juhtimisel politika täielik kõrvale tõrjumine strateegilise juhtimise ees. Strateegiliselt polnud ühtlustatud maa- ja meriväe tegevus ühise juhi ja ühise sõjaplaaniga. Merijõud olid uueks teguriks, võrreldes 1870./71. aasta sõjaga, seepärast puudusid sel alal igasugused eeskujud.

Austria-Ungaris maksis väliselt sama olukord. Kuid keiser Franz Joseph oli liig vana. Tegelik sõja juhtimine ettevalmistamine jäi kindralstaabi ülema kindral Conrad ja välisminister krahv Bertholdi hoolde. Ka siin ei olnud rahuajal midagi tehtud ametkondade tegevuse kooskõlastamiseks sõja korras. Sõja kestel tõusis esikohale energilisem kindralstaabi ülem, surudes seega poliitilise juhtimise samuti tahaplaanile.

Läänes — liitriikide juhtivates ringkondades valitses otsustavas põhiküsimuses — politika ja strateegia vahekorras algusest peale selgus: politika on sõja juhtimises suurtes joontes mõduandev, strateegia allub temale. Neile põhimõtetele tuginevate tegelikkude juhtimisorganite ja ametkondade vahekordade välja kujunemiseks kulus muidugi ka siin aega. Kordaminekule mõjusid kaasa parlamentlase korra juures vastavalt ettevalmistatud inimeste olemasolu ja suurel määral ka sõjaline õnn.

Inglismaa välispoliitikat juhtis ennesõjaaegsete 8 aasta jooksul sir Edvard Grey, silmapaistev poliitik, kuid strateegilistes küsimustes vähik. Tema oli juba 1906. aastast saadik püsinud läbirääkimistes prantsuse ja inglise sõjaliste juhtidega vastastikuse sõjalise toetamise asjus Saksa pealetungi korral ja sellega end juba sidunud. Kuid kõige selle juures pole tema suutnud mõelda sellele, kuidas Inglismaa oma lubaduse täidab. Puudus sõjaplaan. Kiirelt moodustati suur sõjanõukogu (koosnev 20 ministrist ja 8 kindralist), mille töö- ja otsusvõime nõrk. Selles nõukogus kerkisid esikohale sõjaminister feldmarssal Kitchener ja lord Vinton Churchill, tänu kelle energiale ja oskusele suudeti ekspeditsiooni korpus õigel ajal viia mandrile ja laevastik suunida tegevusse. Samuti õnneks leiti sõjalises tegevuses vilunud kindral French korpuse juhiks.

Hoolimata sellest korraldamisest sõja alguks, pole Inglismaal märgata Saksamaale

sarnlevat peata olekut. Põhjusteks olid: Inglise poliitilised ja sõjalised juhid olid rahuaegses töös parlamentlase korra juures ühte-teist tundma õppinud; Inglise välispoliitika oli kaugelenägemine, mille üheks tõenduseks oli täiesti salajasena peetud kokkulepe sõjakorraldaks Jaapaniga; Belgia neutraliteedi rikkumine Saksa poolt oli Inglise poliitikeridele mõjuvaks trumbiks poliitiliste parteide ja avaliku arvamise võitmiseks sõja kasuks; Inglise võimetus end korraldada veel sõja käras võitluseks, mille tõenduseks on olukord Buurisõja ajal. Siiski juhtimise küsimus sõja kestvuseks jäi lahendamata alul.

Ainult Prantsusmaal oli sõja juhtimine korraldatud õigete alustel. Prantsusmaa oli 1870./71. aasta kaotusest saadik tiivustatud revanshi ihast ja kogu need aastad töötas uue sõja ettevalmistamiseks kirjeldamatu energiaga. Muude küsimuste hulgas asus tema ka sõja juhtimise korraldamisele. Asutati riigikaitse küsimuste arutamiseks kõrgem sõjanõukogu valitsuse liikmetest presidendi eesistumisel, kus ka kõrgemad sõjaväe juhid kaasa töötasid. Seal omandasid poliitilised juhid sõjalisi teadmisi ja sõjaväelased omakord poliitilisi teadmisi. Seega poliitilistel ja sõjaväelistel juhtidel oli kujunenud vastastiku üksteise ametalade tundmine, mis oli heaks eelduseks kooskõlastatud sõja juhtimise kujunemiseks.

Prantsusmaal oli juba rahuajal sõja korraldaks vajanev juhtimise aparaat rajatud Clausevitz'i põhimõtetele. President oli kõrgemaks riigikaitse juhiks. Tema kõrval töötasid peaminister välisministri ja sõjaministri. Et sõjaministriks eelistati erasikut, poliitilise juhina, siis tema juures oli nõuandjaks üks kõige lugupeetavam ja silmapaistvam kindral. Peale selle oli rahuajal juba väged juhataja, kes allus presidendile, kuid oma ettekanded tegi sõjaministri kaudu. Ja lõpuks kõrgem sõjanõukogu.

Prantsusmaal Maailmasõja ettevalmistajateks olid — president Poincaré, peaminister Viviani, sõjaminister Messimy (sõja algades Millerand) ja vägede juhataja kindral Joffre.

Tänu õigetele põhimõtetele rajatud sõjalise juhtimise organisatsioonile ja õieti valitud meestele, Prantsusmaa oli sõja alguks välis- ja sisepoliitiliselt ja sõjaliselt võrdlemisi teistest sõjaosalistest paremini ette valmistatud.

Maailmasõda algas loomulikult strateegiliste juhtide juhtimisel, kelleks olid — Joffre, French, Nikolai Nikolajevitsh, Moltke ja Conrad. Kui esimesed sõjakuud ei annud otsustavaid võite ja sõda pikenes ning laienes, siis vähehaaval tõusid nende kõrvale riigimehed, parlamendid, presse ja rahvad; rahandus-, majandus- ja tööstusjuhid. Peale riigimeeste olid teised seniste sõdadega võrreldes sootu uued tegurid ja nende osa kindlaksmääramine sõjapidamises ja kõigi nende tegurite kooskõlastamine ühiseks sõja juhtimiseks nõudis oskust ja aega, mis kuskil kohe alul korda ei läinud ja seega ka oma lahenemise tempole ja kujule vastavalt soodustavat või ebasoodustavat mõju avaldas sõja edule.

Laskun siin mõõduandvate, sõjast osavõtnud riikide strateegilise ja poliitilise juhtimise ja nende kahe kooskõlastamise kujunemise vaatlemisele.

Saksamaa.

Saksamaal oli vägede ülemjuhatajaks kogu sõja kestvusel, väljaarvatud 2 päeva enne vahe-rahua allakirjutamist, keiser Wilhelm II, riigikantsleriteks Bethmann, Hollveg 1. aug. 1914 — 13. juulini 1917. a., Michaelis kuni 30. okt. 1917, krahv Hertling kuni 30. sept. 1918. a., prints Max v. Baden kuni 9. nov. 1918 ja viimaks Ebert. Kindralstaabi ülemateks olid 1. aug. 1914 — 14. sept. 1914. a. Moltke, kuni 29. aug. 1916., Falkenhayn, kuni 26. okt. 1918. a. Hindenburg ja Ludendorff ja kuni 11. nov. 1918. a. Hindenburg üksinda.

Keiser Wilhelm II käis üle jõe saksa sõjaväe ja rahva juhtimine sõja kestel. Temal puudus õige arusaamine poliitikast ja strateegiast sõjas. Tema ei suutnud neid kumbagiti juhtida, ega valida nende juhtimiseks omale abilisi. Sõja kestel järkjärgult kaotas tema usu iseendasse ja langes viimaks lõpulikult varju, loobudes troonist. Seega puudus Saksamaal poliitilist ja strateegilist juhtimist kooskõlastav võim.

Kõigil Saksa neljal kantsleril puudusid riigimehele vajalikud teoreetilised teadmised ja praktilised omadused. Puudus teadmine, et riigimees peab otsustavalt kaasa kõnelema sõja eesmärgi määramisel ja sõja lõpetamisel, sõja strateegilise juhtimise suurtes joontes poliitiliste eesmärkide ja ressursidega kooskõlas hoidmises ja väejuhtide toetamises oma sise- ja välispoliitikaga rasketel silmapilkudel. Neil puudusid strateegilised arusaamised ja nad ei osanud neid ka omandada sõja kestel, või omale võtta sõjalisi nõuandjaid. Neil puudus sõja raskes olukorras riigimehele vajalik kindel käsi, auahnus, suurejoonelisus ja hoog. Ükski neist ei võitnud Saksa rahva usaldust sellel määral, mis on vajalik rahva juhtimiseks sarnasel rasketel ajal.

Sõjaväelised juhid. Moltke traagika tipuks oli Marne kaotus, mis otsustas sõja kaotuse Saksale. Falkenhayn saavutas suuri võite venelaste üle ja võitles visalt Verduni all, kuid sellega kulutas ainult Saksa jõudusid ja ei viinud sõda lõpule sugugi lähemale. Hindenburg ja Ludendorff. Neil oli sõjaväe ja rahva usaldus. Kuid nende võimed ei küünninud poliitilise juhtimise alale sõja eesmärgi ülesseadmiseks ja selle võiduni viimiseks. Sõja lõpul kasvas ka strateegiline juhtimine neil üle pea, millega sakslased ise seletavad lõpu katastroofi. Hindenburg vääril seista Maailmasõja parimate väejuhtide kõrval sõjaliselt, kuid temal puudus poliitiline toetus.

Üldiselt paistis silma kõrgema poliitilise sõjalise juhi puudumine ja poliitiliste juhtide ülesannetele mitte vastavus, mis oli tingitud suurel määral isevalitsuslisest riigi valitsemise korraldusest, mis ei loonud pinda rahva usaldusega varustatud suure sõja nõuetele vastavate poliitiliste juhtide võrsumiseks.

Üksikasjalikult poliitilise ja operatiivse juhtimise kujunemist ja selle osast sõja sündmuste arenemises ja sõja lõpetamises Saksamaal on kirjeldatud juba „Sõduris“. *)

(Järgneb.)

*) H. Brede: Sõja juhtimise probleem keskriikides. „Sõdur“ 1930. a. nr. nr. 14—18.

Kaukasuse grenaderi mälestusi 1914—1920.

Endine Kaukasuse 13. Leib- (Ihu-) grenaderi Erivani Tsaar Mihail Feodorovitshi nimelise rügemendi staabi-kapten K. Popov on emigrandina avaldanud oma mälestused Maailmasõjast ja seiklustest Vene kodusõjas.¹⁾ See osa K. Popovi mälestusest, mis käsitleb Maailmasõda Vene rindel, on kirjutatud südame verrega, on väärt dokument sõjast. Teose seda osa võiks auga võtta Jean Norton Cru sõja „ausate tunnistajate“ hulka.²⁾ Tundub autori igas mõttes ja mälestuses, et ta on kaasa teinud ja läbi elanud kõik noore ohvitseri mured ja rõõmud sõja mitmekesisistes oludes. Mälestuste osa, mis käsitleb Vene kodusõda 1918—1920 Lõuna-Venemaal on neile vähe huvitav ning arusaadav, kellel õnnetuseks ei ole olnud kaasa teha mälestustes kirjeldatud Vene vana armee naeruväärsete jäänuste naeruväärset mängu.

13. Ihu-grenaderi Erivani rügement oli vanemaid ja kuulsaid rügemente endises Vene armees. Tema traditsioonid olid suureks teguriks noore ohvitseri kui juhi kasvatamisel, nagu see ilmneb K. Popovi mälestustest, millistest toome allpool mõned iseloomustavad väljavõtted ja mõtted.³⁾

K. Popovi, kes oli komandeeritud rügemendist eemale piirivalve kohuste täitmisele Pärsia piiril, tabanud sõda ootamatult: „Mäletan hästi oma kõrgendatud meeoleu tollel päeval (Päeval mil sai teate sõja algusest. Ke.). Sõda ei paistnud siis koletisena, kujutelin sõda pigemini millegi

piduliku nähtena. Esiplaanil seisis rügement, varjates kõik muu, esimese mõttena, esimese soovina, oli põimida vanadesse loorber-pärgadesse uusi värskaid ja lõhnavaid lehti...“ Olles elukutseline sõjamees ta oli õppinud austama mehemeelt, kangelasvaimu, kõigis selle avaldusis. Sattudes kokku sõja tegelike nõuetega juba sõja esimestel päevadel, tundsid mitte üksi vanemad vaid ka kompaniide nooremad ohvitserid, et... „paljud sõjaks tähtsad alad olid rahuaja töös ettevalmistatud puudulikult“. Kohe tundunud — kuigi 13. Leib-grenaderi Erivani rügement olnud paremaid rügemente — et rahuajal kaldutakse sõja tegelikest nõuetest kõrvale, paberlikkus varjab realiteedi. Sideteenistus, mis rahuajal uudsusena „alati rippunud ninal“ („visevshaja vsjo vremja na nosu“) olevat lahingutes osutunud täiesti saamatuks, nii et tulnud kasutada „igivana sidet“ käskjalgade kaudu. Pioneer-ala, mis rahuajal samuti olnud moodsaks õppeaineks, osutunud lahingutes täielikku saamatust: „...Mainitud põhjustel tuli õppida tule all seda, mida rahuajale ei õpitud ja kõige eest kallilt tasuda verega...“

Mis puutub juhtkonda, siis K. Popov noorema ohvitserina leiab, et endistes Vene rügementides sõja esimestel päevadel kõige ebakohasemate juhtidena esinesid vanemad (patülid, rügulid...) ohvitserid, eriti need, kes rahuaja teenistuses olid „lõvid“. Kuid selle olukorra korrigeerinud põhjalikult esimesed sõjakuud: nimelt „lõvid“ kadunud kas seljataha, või sattunud sageli ise oma ebaõige lahingutegevuse ohvriks, ja neid asendatud meestega, kes suutsid olla vanemaks juhiks lahingus. See sündinud ka 13. L.-g. Erivani rügemendis. Eriti mainib selles suhtes autor III pataljoni ülemat kolonel-leitnant (alampolkovnik) R.-i, kes oli olnud rahuajal kuulus kui laskeasjanduse eriteadlane, kuid sõja esimestest päevadest oma saamatuse tõttu lahingus muutunud ohvitseride pilkemärkiks...⁴⁾

Rügemendi ohvitserkonna noorem põlv, olles kasvatatud oma rügemendi kuulsusrikka mineviku traditsioonides, kippunud lahingusse, kippunud tooma enesele ja rü-

1) K. Popov: Vospominanija Kavkazskago grenadera 1914—1920, Belgrad 1925.

2) Jean Norton Cru: Du témoignage. Kol. Feyler („Revue Militaire Suisse“ nov.—dets. 1930): Témoins. Vt. „Sõdur“ nr. 50/52 — 1930: Sõjakirjanduse ülevaatest Schweits. J. N. Cru arvates on väike protsent sõjaraamatuid lugemise väärt ja seda sageli seepärast, et autoritel puudub isiklik kogemus sõjast.

3) Muuseas olgu tähendatud, et Eesti vabadussõja ülemjuhataja kindral J. Laidoner on noore ohvitserina teeninud 13. Ihu-grenaderi Erivani rügemendis, nimelt 22. apr. 1905 kuni 30. sept. 1909 ja pärast Sõjaväe Akadeemia lõpetamist maist 1912 kuni sept. 1913.

Teine vanemapõlve eesti ohvitseri kol. G. Piilberg, kellele autor oma mälestustes pühendab suurima austuse, oli revolutsiooni aastail sama rügemendi ülemaks. (Vt. „Kindral Johan Unt. Jooni elust ja tegevusest“. Kaitseväge staabi kirjastus 1931. Pealadu „Sõdur“, Toomkooli 7, Tallinn).

4) Vospominanija Kavkazskago grenadera 1914—1920, lehek. 11.

gemendile loorberid: ... „erksamad kart-sid hilineda osavõtust otsustavast lahingust, sest rahuajal sõja-autoriteetidelt oli sisendatud, et meieaja sõda peab olema teotsemises välkkiire ja otsustav tagajärgedelt“...

K. Popovi lahingtegevuse kirjeldused nooremaohvitseri ja kompaniülema seisukohalt on tõetruud ja elavad: Maailmasõja Vene rinde tegevus ja olud tõusevad elavalt mälestusse Maailmasõjast osavõtnuis jalaväe nooremate juhtidena. Toome selleks mõned väljavõtted K. Popovi mälestustest: ... „Rännaku korraldus pahandas kõiki ohvitseri südame põhjani. Äratati harilikult kell neli, rügement rivistati. Möödus tund, teine, meie ikka seisame ja liguneme vihma käes... Alles kell kaheksa saime käsu liikumiseks. Kuhu meid saadetakse ei teadnud keegi, kompaniülema kaasa arvatud... Pimeduse saabudes meid peatati mõne asula läheduses ja jälle algas millegi ootamine... Oodati ja liguneti. Kella 7 või 8 paiku anti käsk asuda öökorterisse, hea kui sellesse külla — kuid kahel juhtumil saadeti sinna külla, millest rännakul kaks tundi tagasi olime möödunud“...

Väsinud sõdurid olid vastuvõtlikud tule mõjule. Neile näis seal olevat põrgu, kus tulistas vaid mõni saksa raskepatari: ei osatud kohe alguses säilitada võitlejate närve, tähtsamat võidulepüüu tegurit. Ka varustuse küsimuste ebaotsustarbne lahendus andnud end tunda kohe esimestes lahingutes: kroomsaapad ja voodrita sinel ei suutnud ohvitseri kaitsta sügisese külma ja niiskuse vastu. Lõdise ti — harva hirmust, kuid sageli külmast: lõdiseja juht aga on lahingus — ebasünnis juht.

Autor märgib väga huvitava analüüsi kaudu kuis temas ja ta kaaslastes haihtus lahingute realiteedis esialgne entusiasm, kuis sakslased esimeste löökidega suutsid lahinguväljal venelaste silmis end maksma panna: „Sakslased näitusid mulle võitmatuina, sõda lõputa“... (Ilehek. 25).

Autor kirjeldab mõned lahing-episoodid 1914. a. sept. Ida-Preisimaal ja novembris Varssavi piirkonnas. Ta on uskupapanevalt äramärkinud mõned pisiasjad võitlusest kompanii ešelonis kui noorte juhtide nii sõdurite suhtes. Ta näeb kuis järkjärgult transformeeruvad rahuajal maksnud ohvitseri ja sõduri väärtuse hinnangu normid sõjaaegseteks: kõikvõimsalt kerkib esile tegev isik, kes, mõistes olukorda, valitseb seda, olgu juhina või sõdurina.

Oma rügemendi kaaslaste kapten Sabeli kohta kirjutab:

„Enne sõda teda tunti vähe ja üldse ta oli kuidagi varjus... Sõjaväljal, kus iga inimese hing avaneb katmata tult, Sabel tõusis kättesaamatu kõrgusele... Ei olnud inimest, kes ei tunnustanud ta väljapaistvaid juhi omadusi ja ei austanud teda kui inimest“...

Lahingu faaside (järkude) kirjeldusi on toodud mitmed. Iseloomulik rünnaku kirjeldus (kompanii juhi seisukohalt) on 6. det. 1914 Bzura jõelt, Brohova piirkonnast, öise rünnaku kirjeldus: ... „Saksa kaevikuteni oli 1000—1200 sammu. Maastik, millel pidime ründama, oli tasane kui laud... Sakslased nagu aimaks meie kavatsusi: Üksikud kuulid sumisesid meie peade kohal. Siis kuuldus vaikne kuid selgesti kostev „Edasi!“ ja kompaniid tõusid. Samal hetkel sakslased valgustasid — kui intuiitiivsel kokkuleppel — meid raketiga. Nägin esimest korda sõjas raketti ja olin rabavalt üllatatud ta tegevusest: väli valgustus kui päeval ööle, vihmale ja udule vaatamata. Inimhulkade siluetid joonestusid selgesti ja näisid olevat miski lummutistena ööpimedusest... See kestis vaid hetki. Kõik korraga hakkas mulinal keema — sagedast püssituld kattis kuulipildujate põrin; jõe vastaskaldalt andis saksa suurtükivägi šrapnelli. Kõigele vaatamata inimeslaviin veeres metsikult edasi. Meie lenda sime sõna otseses mõttes, sest tahtsime kiiresti ületada meid vaenlastest eraldavat maa-ala... Vahetevahel vaatasin üle öla; nägin järgnevate sõdurite metsikuks moonunud ja „hurraa“ karjuvaid nägusid ning täakide seina. Surusin kramplikult oma käes „Nagan“i“. Saksa kaevikutele lähenedes muutus ikka harvemaks ja harvemaks muu ees rünnakule tormavate Borisoglebi rügemendi sõduritest ahelik; juba nägin kaudu ridade vahel tekkinud tühimeid tulistavate kuulipildujate tulikeeli ja saksa kaevikute kontureid, mida joonestasid katkestamata püssitule helgid. Suurtükiväe tuli ei toonud meile kaotusi: ülelennud. Šrapnelli rünnakud ei arvestanudki. Aga juba... kedagi omist ei ründa enam mu ees. Saksa kaevikuni veel mõni samm... Rakett. Näen minust vasemal jõuguke (inimest 50) borisogleblasi. Keegi neist hüüab hurraa ja tormavad... Sakslaste kuulipilduja tuli niidab nad kõik. Milline enesevalitsus sakslastel... Vaatan tagasi ja näen imestuseks, et mulle on järgnenud vaid üks inimene — vanem allohvitser Metanitze...

Kõik polnud langenud. Suurem osa olid heitnud maha hirmust, nagu see sageli juhtub õises rünnakus...“

Autor kirjeldades lahingepisoodi väga elavates värvides iseloomustab ühtlasi juhtimist, kirjeldab meeleolusid ja olukordi: Vene sõdur olevat alanud ootama rahu juba sõja esimestest kuudest. Edu — ka vene rinnetel — võetud sõdurkonnalt vastu pahameelega, sest see vaid pikendavat sõda. Vene sõdur ja osa ohvitserkonda ei mõistnud, ei teadnud, sõja eesmärke, neile polnud antud ühtki arusaadavat sõjaloo sündi. Seepärast mõeldud: rüsesime ja jätkub. Kui vene armee siiski vaikselt kandis koormat, siis seda jalaväe ohvitserkonna ja sõdurkonna murede ja rõõmude ühtivuse tõttu. See suurearvuline mass oli lahingu raskustes asetatud ühele pulgale, oli tugevasti seotud ühiste kannatustega. Kõik mis jalaväest kaugemale (tagalasse), suurtükiväest alates, oli Vene rinde oludes asetatud „härasmeele“ olukorda. Jalaväel katkes tagalaga vaimline side: suurtükiväelastest arvati mõne ebaõnnestunud laskejahu tõttu, et nad täpsalt tulistavad vaid omi kaevikuid... Vene lennuvägi oli võimetu: õhku valitsesid saksa „Albatrossid“, lennates Vene kaevikute kohal ja lastes mitmevärvilisi rakette. Vene jalaväele polnud õpetatud end nende vastu kaitsma kas vähemalt moondamise teel. Vene pioneeriosad teetsenud „ennastalgavalt“ seal, kus polnud tule ohtu, s. o. tagalas. Võitluse liinist hoiduti eemale. Ja polnud varem juhti, kes oleks tahtnud, või suutnud, igat asetada oma kohale, väljaarvatud jalavägi, mida oldi õpitud käsutama sajanäide kestel. Sellest tulidki korduvad sammud saksa traat-aedade läbimurruks inimeskehade ga.

K. Popov on pööranud palju tähelepanu juhtimise probleemile jalaväe madalamates ešelonides, pööranud palju tähelepanu juhi isikule. 13. Leib-grenaderi Erivani rügemendi ohvitserkonna enamus on lahingu ohvitseridena kujutatud sümpaatsetes värvides: neil on teadmisi ja oskusi omaaja mõõttudes, nad armastavad rügementi, austavad kõrgemat võimu, on head seltsimehed omavahel, püüvad isalikumais ja venalikumais suhetes alluvatega. Oma üht patüli iseloomustab järgmiselt: „Peale kõigi lahinguohvitseri ja ülemuse vooruste, kolonel-leitnant Timtshenko oli „sügavamõtteline“ naljahammas. Ta oskas

jutustada verd tarduma panevast lahinguepisoodest sellise huumoriga, et kuulajaskond haigestus naerust. Ja peale raskete lahingute rutati tema juure, et jagada muljeid Nikolai Vladimirovitshiga...“ (lk. 94).

Kaotanud lahingus käe, K. Popov satub Tsarskoje Selo õuelaatsaretti nr. 3. Sattudes rasketest lahinguoludest „keiserlikku olukorda“, on ta võlutud sellest hoolitsemisest ja tähelepanust mis talle osutatakse keisrilt ja ta perekonna liikmetelt. Keisri tütreid, täites halastajaõe kohuseid, olnud selles eeskujulikud.

Invaliidina 1916. a. lõpul, sattudes tagalasse tagavara pataljoni ohvitseriks, märgib ära „kirjakoostuse sõjanduses“, mis valitsenud nois pataljonides: Seal nagu ei arvestatudki sõda ja selle kaheaastasi kogemusi — seal andnud endiselt tooni vanad rahuaja „lõvid“ ja teetsenud kuivõrra osanud noored, koolidest väljalastud lipnikud. Seljataguses küpsetatud revolutsiooni...

Olles 1917. a. Kerenski „Junkrute löögipataljoni“ ülemaks, kirjeldab lugupidamisega junkrute (sõjakoolide ja lipnikkudekoolide õpilased) võitlustahet ja tegevuse hoogu. Kuna aga Kerenski andis võimu igasuguste „zemhusaaride“ kätte, (Seltskonnategelased ja protesheeritud tsiviilnoorhärрад, teenides zemstvo ja linnade liitudes, kandsid ohvitseridele sarnanevat vormi, paljud kannuseid. Neid põlati rinde lahing ešelonides ja sõimati „zemhusaarideks“). Neil löögipataljonide poliitilistel juhtidel sageli polnud aimugi ei sõjast ega sõduri meeleoludest ja seepärast sagedased konfliktid. Kasu asemel tõid pataljonid kahju: revolutsiooniline distsipliin nende abil ei jäänud ainult loomata, vaid endine purunes rohkemgi. Igasugused „revolutsiooni kindralid“ („generalõ ot revolutsii“) võeti armee lahingulise elemendi poolt vastu üleolekuga, sageli põlgatusega.

Vene vabatahtlikule armeele pühendatud mälestustes esineb autor väsinuna ja pettununa. Tema kirjeldusist tundub, nagu oleks siia koondunud Vana Vene armee kõik negatiivne, et siin lõhki minna suurena paisena. Ta märgib heameelega neid üksikuid heledaid täppe, mis sattunud saatuse mängu tõttu, siia segasesse atmosfääri. Üks sarnastest autorile heledatest täpetest on 13. Leib-grenaderi Erivani polgu viimane ülem eestlane kolonel Gustav Piilberg. Mehiselt ja selgepäiselt püüab see igati tõhus mees luua siin midagi, mis vääriks talle armsa rügemendi nime alalhoidu, kuid olud — saatulikud olud —

murravad üksiku. Kol. Gustav Piiberg sureb plekilisse tüüfusse 23. nov. 1919. 1920. aasta alul lahkub autor Venemaalt koos löödud „Vabatahtliku Armeed“ jäanustega.

*

K. Popovi Maailmasõja mälestused on rikkad mõtetest ja tunnetest, mis paljudelt neist tuntud ja mõeldud, kes võtsid osa Maailmasõjast. Paljudes sõjalise väljaõppe ja lahingulise kasvatuses küsimustes on K. Popov nii värske, et ta mõtted ja tundmused näivad olevat veel tänapäev ka meie oludes aktuaalsetena. Oleme võrsunud va-

nast Vene armeest. Sealt kaasa toodud tõekspidamised ja vaim ei ole meie noores armees täiesti haihtunud (Selleks läheb tarvis, nagu näitab meile võõraste armeede ajalugu, mitmeid aastakümneid — koguni sajandeid — ja uusi inimesi). Seepärast K. Popovi mälestustega tutvumine ei ole ainult vana meeldetuletamine, vaid hea abinõu end sundida mõtisklema — kuid meie oludes leida teed paremusele, kuid peletada saatusest kaasa antud tumedad mineviku varjud ja anda eluõigus kõigele heale, mida pakuvad mineviku kogemused.

Ke.

Juriidilised küsimused.

1. Küsimus: Kui kompanii on rügemendi toitlustaja kompanii, kas siis kompanii ülema abile rügemendi köögi korrapidaja ja kokad nii omast kui ka teistest kompaniidest alluvad — või ei allu?

Vastus: Alluvad — köögi korrapidaja ja kokad omast kompaniist, teistest kompaniidest — ei allu.

2. Küsimus: Kas ohvitseril ja üleajateenijal on õigus nõuda platskaardi tasumist, kui tema tarvitab platskaarti laagri sõidu puhul oma väeosa juure Narvast Tallinna ehk tagasi?

Vastus: Küsimus on ebaselge. Vastuse saamiseks on tarvis äranäidata konkreetseid asjaolusid, millel sõit sündis.

3. Küsimus: Kas köögi korrapidaja esineb ettekandega korrapidaja ohvitserile kööki ilmumise puhul, kui toitlustaja kompanii ülem on juba köögis toitu proovinud ja temale on juba esinenud ettekandega — ja vastupidiselt?

Vastus: Esineb ettekandega mõlemil juhul.

4. Küsimus: Ohvitser, kes viidi teenistuse huvides oma väeosa piires ühest linnast teise, jättis oma mööbli sel korral kaasa viimata, kas temal on õigus nõuda kraami veokulude tasumist, selle viimisel 9—10 kuud hiljem?

Vastus: On õigus nõuda riigiteenijate ametsõidu tasu seaduse (R.T. 113 -- 1921) § 6 põhjal. Seadus ei näe ette, et majapidamise asjade vedu peab ümberpaigutamisele otsekohe järgnema. Alati ei ole see ka võimalik, näit. korteri mitteleidmisel uues asukohas.

5. Küsimus: S. M. § 422 ütleb, et jao ülem valvab ja vastutab, et käsualused lühikesi juukseid kannaks, kuid S. M. § 106 viimane lõige ütleb, et juuksed peavad lühikeseks lõigatud olema, iseäranis tagant. Missuguse S. M. §§ järele tuleb talitada?

Vastus: Mõlema järgi kompanii ülema juhtnõõride kohaselt. Need §§ ei ole isekeskis vastolus.

6. Küsimus: Kas kaitseväge üleajateenijatekogude põhikirja § 33 (R.T. 112 — 1927) mõtte järele kogu tegevliige võib keelduda ennast juhatuse liikmeks või selle kandidaadiks valida laskmast peale ühe või kahe aastast ametis olemist kogu juhatuses?

Vastus: Üleajateenijatekogude põhikirja § 33 järele valitakse juhatuse liikmed ja nende kandidaadid ühe aasta peale. Ükski tegevliige ei või keelduda ennast juhatuse liikmeks või selle kandidaadiks valida laskmast, väljaarvatud valimine kaks aastat järgimööda. Selle § sõnastusest tuleb nii aru saada, et kogu tegevliige võib keelduda ennast valida laskmast juhul, kui tema eelmisel aastal juba oli juhatuse liikmeks või selle kandidaadiks ja uuesti valimise puhul tema juba järgimööda teist aastat ametisse jääks.

7. Küsimus: Kas üleajateenija all-ohvitser on õigustatud saama peale perekonna abiraha veel mingisugust lisatasu lapse sündimise korral tema perekonnas ja kui suurel määral?

Vastus: On õigustatud saama ajutiste kodukorra määruste haiguse korral

kindlustamise kohta (R.T. 26/27 — 1920) § 17 põhjal toetusraha $\frac{1}{4}$ osa kuu teenistuse suuruses.

8. Küsimus: Keda lugeda vanemaks kahest ohvitserist, kes teenivad võrdsel ametkohal ja kellel nii praeguse kui ka eelmise aastme vanus on ühesugune?

Vastus: Sisemäärustiku § 73 eelviimase lõigu järgi — ühes aastmes kaitseväljast loetakse vanemaks kõrgemal ametkohal seisev, võrdse ametkoha puhul see, kellel suurem aastme vanus, ühesuguse aastme vanuse korral see, kellel eelmise aastme vanus suurem. Samuti määrab Ohvitseride teenistuskäigu sead-

lus § 52, et ühesuguse vanusega ohvitseridest loetakse vanemaks see, kes vanem oli eelmises aastmes. Need määrused ei vii tagasi rohkem, kui mõlemi ohvitseri eelmise aastme juure, kuid nende mõttest tuleb järeldada, et kui ka eelmise aastme vanus on ühesugune, siis tuleb võrrelda veel sellele eelkäivat aastme vanust j.n.e., kuni jõutakse mõlemi ohvitseri teenistuskäigus selle momendini, kus üks neist aastme või selle vanuse poolest vaidlemata teisest vanem oli. See määraks ka nende ohvitseride praeguse vahekorra vanuse mõttes kindlaks.

—a—

Kaitseväe elu.

Vabariigi Ohvitseride Keskkogu korraline üldkoosolek.

25. aprillil s. a. pidas Vabariigi Ohvitseride Keskkogu oma korralist üldkoosolekut, Ohvitseride Keskkogu ruumides. Esindatud oli 38 ohvitserikogu (üldarvust 40) 67 esindajaga. Koosoleku juhatajaks valiti ühel häälel kolonel Jervan ja protokollkirjutajaks kapten Kerberg.

Keskkogu traditsioonide kohaselt luges Keskkogu Juhatuse esimees kindral-majoor Tõnisson enne päevakorra arutamisele asumist ette nende surma läbi lahkunud kaitseväe juhtide nimed, kellel kodumaale erilised suured teened. Senini on Keskkogu vastavasse raamatusse sisse kantud nende mälestuse jäädvustamiseks järgmiste kaitseväe juhtide nimed:

1. Leitnant J. Kuperjanov.
2. Kapten A. Irv.
3. Leitnant R. Sabolotny.
4. Mereväe-kapten J. Herm.
5. Kolonel J. Rink.
6. Kolonel-leitnant J. Poopuu.
7. Kindral-majoor J. Unt.
8. Kolonel-leitnant J. Schmidt.

Möödunud aasta tegevusaruanne kinnitati koosoleku poolt ühel häälel, samuti kiideti heaks ja võeti vastu juhatuse poolt esitatud kujul Keskkogu 1931. a. eelarve.

Keskkogu uude juhatusse valiti:

- 1) esimeheks kindral-majoor A. Tõnisson (järgimööda 5-dat korda),
- 2) abiesimeheks kindr.-majoor G. Jonson.

Juhatuse liikmeteks:

- 1) kolonel-leitnant M. Tuisk,

- 2) kolonel H. Kurvits ja
- 3) mereväe-kapten R. Borgmann.

Tagavaraliikmeteks kolonel J. Kruus ja kolonel R. Tomberg.

Revisjonikomisjoni valiti:

- 1) kindral-majoor E. Pödder,
- 2) kolonel A. Pulk,
- 3) kolonel M. Jervan,
- 4) kolonel K. Trakmann ja
- 5) majoor F. Tõnso.

Tagavaraliikmeteks — kolonel E. Kursk ja kolonel E. Rüütel. —dt.

7. jal. rügemendi ohvitseride täiendusõppusist.

Löögiosade lahinguvõime tõstmise vajadus. Väeosa õppetöös palju paberlikkust.

Rügemendis tehakse viimasel ajal palju tööd väeosa väljaõppe alal. Ohvitseride täiendusõppusil pannakse erilist rõhku väeosas õppetöö teostamisele ja selle organiseerimisele, otsides moodust, kuidas väikesema jõupingutusega saavutada suuremaid tagajärgi. Õppetöö on väeosas palju keerukam, kui ehk õppeasutistes. Väeosa oma igapäevase elu askeldusis ei ole nii painduv ega vastuvõtlik selles suhtes. Eriti takistavalt mõjub sellele see, et kaader väeosas kõige parema tahtmise ja suurema nõudlikkuse juures ei saa olla pidevalt õppetöö juures. See paistab küll eemalolejale võib-olla isegi uskumatuna, kuid tegelikult on see nii. Võin julgelt tähendada, et väe-

osa oleks väga õnnelik, kui iga päev 50%-gi kaadrist oleks õppetöös korruga. See on üks tõsisemaid takistusi, mille kohta oleme küll kõik teadlikud, kuid parandust ei leita.

Ülalpool juba tähendasin, et ohvitseride täiendusõppuste peamiseks eesmärgiks on teede otsimine, kuidas kõige tagajärjekamalt teostada v ä e o s a s õppetööd. Selleks on ohvitserid andnud rea praktilisi õppetunde nii puht teoreetilisi ruumis kui ka lahingväljaõppe alal maastikul, ja iga kursuse lõpetaja (patulide või kompülide kursuste) esineb informatsioon-loenguga kursustel saadud uudiste üle. Peale selle on püütud ohvitseride täiendusõppusiga, vaatamata neile raskusile, mis on nii oma- sed väeosale, selgitada, uurida ja analüüsida ka neid tjureid ja elemente, millised mõjutavad teatud määral õppetööd rügemendis.

Sellel alal vääriksid tähelepanu kaks iseseisvat loengut, millised kanti ette vanemaillt kompülidelt kaptenitelt Uderilt ja Saidlolt.

Mõlemad loengud olid asjalikud ning päevaküsimuse iseloomuga, mis leidsid arutusel rohket sõnavõttu niihästi oponentidelt kui ka teisilt kuulajailt.

Tahaksin paari sõnaga puudutada kummaski loengus esiletoodud mõtteid, millised kui tegelikkude õppuste juhtide ja teostajate omad, vääriksid tähelepanu. Mõned neist on küll kaunis julgelt üldistatud, baseerudes oma piiratud vaatlemise alalt saadud andmeile. Kuid teisest küljest valgustavad need ka neid olukordi, millises tuleb teostada tegelikult õppetööd.

I.

Kapten U d e r'i iseseisev ettekanne: „Eesti sõdur, tema iseloomujooned ja nendest tingitud kasvatuslikud võtted“.

Kapten Uder, vaadeldes eestlast-sõdurit ajalooliselt, lejab teda sõjamehena suurel määral positiivsete omadusiga, kriipsutades alla suurt visadust, julgust ja meelekindlust, ausust ja ustavust, vahvust ja kavalust, sealjuures ka kättemaksuiga ja usulist tunnet.

Praeguse aja eestlase-sõduri analüüsis toodi esile mõningaid negatiivseid jooni ja mõjureid, mis vähendavad tema sõjamehe väärtusi.

Nii autor näeb praeguse aja sõduri-eestlase kohusetunde nõrgalt arenevust. Sellele veendumusele on viinud autori see

asjaolu, et temal, kauaaegsel laskurkompaniülemaal, on alaliselt kokkupuudet vaid niisuguse sõdurkonna-eestlastega, kes praeguse komplekteerimise viisi juures jõuavad laskurkompaniisse kui ülejäänud nõrgem element pärast mitmekordset filtreerimist. Sõelumine algab juba kaitsevääringkondade ülemate asutisid noorte vastuvõtmisel ja lõpeb katteväeosas paremate valimisega õppeallüksusis ja erialadele.

Sellest näeme, et meie löögiosad, mis teotsevad tihti iseseisvalt vahetu juhita raskeis taktikalisis olukordis, koosnevad küsitava väärtusega sõdurkonnast. Selle vastu on püüe komplekteerida abiväelike täies ulatuses rohkem kvalifitseeritud elementidega, vaatamata, et neist kaunis tunduv osa täidab ülesandeid, millised ei nõua erilisi lahingu-mehe füüsilisi ja vaimseid omadusi. Meil tuleks vist võtta revideerimisele praegune komplekteerimise viis ja panna rohkem rõhku löögiosade kontingendi headuse vajadusele. Seda eriti hinnati enne Maailmasõda Saksamaa kaitseväes, kus jalavägi — peaväeliik, niihästi juhtkond kui ka sõdurid, koosnes paremast elementidest, millel oli eriti arenenud välja isamaalsuse tunne. Selle tõttu seisiski saksa jalavägi Maailmasõjas kõrgeväärtuslisena.

Autor hindab praegu meie sõdurit-venelast kohusetundelikumana, kui eestlast ja kindlasti seetõttu, et esimeste seast ei teostata nii suurel määral valikut mujale.

Autor leiab, et ka rahvustunne võiks märksa intensiivsemalt väljenduda niihästi meie rahva kui ka kaitsevääre juures. See väide leidis vastukaja ka kuulajaskonnas. Toodi ette näiteid, kus mõned kaitseväälaste abikaasad ebasüüdsalt esinevad võõrkeelselt, samuti meie seltskond suhtub täiesti passiivselt niisugustel kordadel, kui osa meie muulasi demonstreerivalt kõnelevad ka neile endile võõraskeeles.

Üldiselt autor on analüüsinud eestlase-sõduri iseloomu oma töös küllalt tähelepanelikult ning esitanud rea huvitavaid mõtteid selle kohta. Kuulaja võis saada tervikulise mulje rügemendis teeniva praegusa aja sõduri iseloomust ja omadusist.

Seda kaunis rikkalikkude andmetega baasi autor kahjuks ei kasutanud täiel määral töö ülesehitava osa — „nendest tingitud kasvatuslikud võtted“ — püstitamiseks. Meeleldi oleks soovinud näha tegelikkude kasvatuslikkude küsimuste käsitlemist rohkem üksikasjalikult. Seda enam, et selle alaga tuleb just vahetuil sõdurite kasvatajail ja õpetajail kokku puutuda kõige rohkem.

II.

Kapten Saidlo iseseisva ettekande „Töökavad ja õppetöö teostamine kaitseväes“ sisu kokkuvõte.

Kapten Saidlo oma ettekande esimeses osas katsub jõuda selgusele, mida nõuavad meie määrustikud, eeskirjad ja üldine õppekava õppetöö ettevalmistamise alal õpetajailt. Autor selgitab, et maksvais ametlikes nõudeis valitseb rida vastolusid, mille tõttu töötajad ei jõua kaugeltki selgusele, mida temalt õieti nõutakse töökavade koostamise ja õppetöö ettevalmistamise alal.

Reljeefse näitena toob nõude, et töökava ei tohi olla šablooniline, kuid samas nõue, et ta peab lahendama kõik küsimused, mida juhendid nõuavad, peab ta olema juba sisult šablooniline.

Analüüsidest põhjendusi, miks töökavu tarvis, leiab autor, et seda meie ametlikud eeskirjad ja juhendid ei väljenda küllalt selgelt. Ainult kaudselt võib selgusele jõuda, nagu nõuaks seda töömeetodi tarvitamine õppetöös ja õpetaja ettevalmistamise kontrolli vajadus. Võrreldes töömeetodi alusel töötavate üldhariduslike koolide töökavu kaitseväe omadega, rõhutatakse, et esimesed kergendavad õppetööd, andes kavades ülesandeid õpilastele iseseisvaks tööks, kuna viimased on kirjutatud ainult õpetajaile.

Töös on puudutatud ka töökavade küsimuse käsitlemist sõjakirjanduses. Siin on märgitud teatud tõusu kavale esitatud nõude suhtes alates 1922. a. kuni 1930. a., pärast seda algab tagasitõmbumine. Autor leiab selle õigusega põhjendatud olevat, sest ei saavat pidada normaalseks nähtuseks, kui igapäevane õppetöö tegelikult 4 tötunni tarvis peaks koostama töökavu, mille pikkus 10 lehekülge tihedat trükki ajakirja „Sõduri“ kaustas, nagu see on esitatud ajak. „Sõduris“ nr. 21/22 — 1930. a. kol.-leitn. Siirilt laskeasjanduse all. Koostamine võtaks aega mitu ja mitu tervet tööpäeva ja teiseks on niisugused kavad väga keerukad käsitlemisel.

Töö teisel poolel vaadeldakse tegeliku töökavade valmimist ja nende käsitlemist jooksvaks õppetööks. Jõutakse tegeleku töökäiku analüüsidest otsusele, et kavad osutuvad paberlikkudeks. Neid kõiki ei suudeta viia kooskõlasse töökäigu eriti kattevæeosades, ametlikud ettekirjutused nõuavad aga seda kategooriliselt. Terve kavade süsteem valmib aeglaselt ja

on liig paendumatu elavaks õppetööks; nõuab määratud ajakulu õpetajailt, kisub neid õppetöölt eemale või väsitab üleliigselt. Tuuakse tabel aja andmeiga, mis kulub õppetööks ja selle ettevalmistamiseks. Peab ütleva, et aja arvestus on tehtud tõesti tagasihoidlikult ning tööd peaks tehtama suure kiiruse ja vilumusega, kui esitatud nõudeid tahetakse tegelikult täita.

Aja kulu mainitud ülesandeks oleks nädalas kompüülil 24, rühmüülil 31,25 tötundi peale hariliku õppeaja, peale selle on kasutatud ära ettevalmistustöökdeks veel õppeajast kompüül poolt 14 tundi ja rühmüül poolt 8 tundi nädalas. Need andmed peaksid meid tõsiselt mõtlema panema ülesseatud nõuete elulikkuse juures.

Autor väidab oma töö lõpuosas, et töökavade nõue sarnasel kujul ja ulatuses on liialdatud. See ongi üheks peamiseks põhjuseks, miks seda pole suudetud viia tegelikult 8 aasta jooksul täiel määral ellu.

Autor arvab, et oleks küllalt õppetöö reguleerimiseks Ü. O. 12 ja kompüül nädala tunnikavade, kui ka rüügüül ja patüül kirjalikest või sõnalisist juhtnööridest. Rühmüül ja teiste õpetajate kavade koostamisest õppetöö kõrval praegu võetaval kujul tuleks loobuda. Kaadri ettevalmistus peaks sündima suusõnal, kus ainult tarbekorral olulisem osa märgitakse üles kirjalikult („spargalka“). Tunniandja on ikkagi õpetaja, selleks saanud vastava ettevalmistusega isik, aga mitte mõni seminari praktikant oma keerukate kavade. Sarnaseid kavu ei nõuta ka üldhariduslikes koolides.

Töökavad ehk tööjuhatused tuleks koostada iga õppeaine kohta vastavalt käsitlusele kuuluvaile tundidele. Need tööjuhatused koosneksid terveist seriaist õppeülesandest õpilastele mitmesuguses ulatuses. Õpetaja ülesanne oleks siis igaks tunniks valida välja trükitud ülesannete kogust tööjuhatused ja näidata ette tegevusi ning anda juhatusi töö juures. Töökavade (tööjuhatusete) koostamine peaks sündima keskkohas, kuna tegelikud õpetajad oma jooksva töö juures ei suuda seda teha.

Autor oli oma ettekande tähtsamaks ülesandeks seadnud: tõsta huvi selle tähtsa küsimuse vastu ja valgustada seda praktilise õppetöö teostaja seisukohalt. Lõpuliikult selle küsimuse lahendamiseks arvas autor olevat tarvis väga põhjalikke uurimisi. Üks olevat aga selge, et praegune süsteem ei ole eluline.

Kapten Saidlo töö positiivseks küljeks loeti seda, et ta viis läbi oma mõtte kogu

töö ulatuses sirgjooneliselt ja temalt üles seatud eesmärgi kohaselt, kuigi kõigi väitega ei olnud päris päri.

Kokkuvõttest näeme, et ka väeosas otsitakse ja uuritakse neid teid, kuidas jõuda väljaõppes kõrgemale järjele väiksema jõu kulutusega ning tõsta löögiosade lahingvõimet.

Võrus, 18. 04. 31. A. La—

Sõjaväe Majandusühisuse järjekorraline peakoosolek.

Peakooosolek peeti 26. apr. s. a. Vabariigi Ohvitseride Keskkogu kasiino ruumes Tallinnas. Koosoleku avas Sv. Majandusühisuse juhatuses esimees kindral A. Lossmann. Koosoleku juhatajaks valiti san. kol.-lt. Laane; sekretäriks kapten Keerberg. Välisrevisjoni protokollil luges ette ja andis seletusi selles päevakorra punktis juhatuses liige kol.-lt. K. Laurits. Välisrevisjoni revident on ühisuse möödunud aasta asjaajamise leidnud olevat täiesti korras.

1930. aasta aruande kannab ette ja annab üksikasjalikke seletusi juhatuses liige kolonel G. Viard. 1930. aasta tulude ja kulude arve oli tasakaalus Kr. 43.582.23; Sv. M. Ü. äriseis 31. dets. 1930 oli tasakaalus Kr. 112.623.15. Sv. Majandusühisus rasketele majanduslistele aegadele vaatamata on möödunud aastal üldiselt teotse nud väga rahuldavalt, mille parimaks tõenduseks see, et ühisus maksab oma liikmetele osamaksudelt 8% ja ostupreemiat 5%. Aruanne kinnitatakse.

Sõjaväe Majandusühisuse 1931. aasta eelarve on tasakaalustatud Kr. 39.000. Eelarve võetakse koosolekult vastu. Juhatus on eelarve koostanud roosiliste tuleviku lootusteta, enim teatud tagasihoidlikkusega. On väga tõsiselt arvestatud meie majanduselu realiteeti. Juhatuses tagasihoidlikkus, täielik negatsioon igasuguse laiutamise katse

vastu, tuli ilmsiks mõttevahetuses juhatuses ja N. garnisoni esindajate vahel, kui viimased soovisid uue osakonna avamist N. garnisoni linnakesse. Sõjaväe Majandusühisuse juhatus on juhtinud ja juhib **möödu tunne, terve mõistus** — ja sellest on olnud edu tegevuses ja kindel väljavaade tulevikku.

Juhatus koosseisus: kindral A. Lossmann, kol. G. Viard, kol.-lt. K. Laurits — jätkab ühisuse juhtimist ka tuleval aastal. Revisjoni komisjoni valiti kol.-lt. A. Balder, kol.-lt. M. Kattai, kol.-lt. A. Schvartz, kv. am. Leht, major A. Laats (Võru osak.), kand. kv. am. Niklus, kv. am. Kupits (Tartu osak.), kand. kapt. Sobolev.

Läbirääkimistel kol.-lt. A. Schvartz tõstis üles ühisuse juures hoiukassa avamise küsimuse umbes alustel, nagu see edukalt funktsioneerivat raudteelaste ühingu. Sv. M. Ü. põhikiri lubab seda. Otsustati küsimust kaaluda. Sv. M.-ühisusest kaupasid võlguvõtjad ei saavat ostupreemiat ühel alustel nendega, kes maksavad sularahas. Esindajad soovisid preemiade suhtes õiguste ühtlustamist. Juhatus lubas kaaluda ja kõigiti vastu tulla. Asjalik koosolek lõppes kell 1320 juhatuses sooviavaldusega, et kaitseväe kaader koguks Sv. M. Ü. ümber, et tuleks juure uusi liikmeid. Liikmete kasv ei aitaks üksi Sv. M. Ü. kui äri edu kindlustamist, ta oleks ühtlasi moraalseks rahulduseks kõigile neile, kes on töötanud ja töötavad Sv. M.-ühisuses, mis omal ajal kutsuti ellu ikkagi ainult selleks, et teenida kaitseväe kaadri huvisid.

Loodame, et nüüd, kus päevaselge ühisuse kindel põhi ja seljataga 10 aastat edukat tegevust, kaitseväe kaader haarab julgusti kinni võimalusest astuda Sv. M. Ü. liikmeks. (Liikme osamaksu tasumist otustas juhatus kõigiti soodustada).

Sv. M. Ü. 10. juubeliaasta puhul peakooosolekust osavõtjad pühitsesid Sv. M. Ü. juhatuses kutsel juubelit einega ühisuse ruumes. E.—

Sõjakirjandust.

BELGIA.

Bulletin Belge des Sciences Militaires. Aprill 1931. a.

1. Kol.-lt. Lesaffre ja kapt. Fraeys. Jala väe rügemendi ettevalmistustööd kaitsele asumisel. Konkreetse taktikalise ülesande üksikasjalikult läbitöötatud lahen-

dus. Artiklis esile toodud väiteid autorid põhjendavad vastavate lahingeeskirjade paragrahvidega. („Instruction sur l'organisation du terrain“, „Emploi tactique des Grandes unités“ ja „Règlement de l'Infanterie au combat“.)

2. Kol. Michem. Lingvistika ja militaarseaduste mõju sõjaväe organisatsioonile II. Artiklil on järg.

3. Kapt. Verweyen. Saksa sõjaväe võitlusviisid II. Kaitse liikuvõjades. „Hinhaltendes Gefecht.“ Autor käsitleb küsimust vastavate lahingeeskirjade ja saksa sõjakirjanduses küsimuse kohta leiduvate andmete põhjal.

4. Kapt. Flahaut. Teadete moondamine ja nende kinnipüüdmine kuulamisega. Teadete kinnipüüdmine kuulamisega 1914.—1918. a. sõjas. Kuulamine tulevikus. Ettevalmistus rahuajal. Oma teadete moondamine nende edasiandmisel. Moondamise tehnilised võtted. Salakeel ja salakiri. Neid küsimusi autor käsitleb lühidalt ning ainult üldjoontes.

5. Kapt.-major Lambinon. Märkmeid Belgia suurtükiväest 1830. a. kuni meie päevini. Artiklil on järg.

6. Kindr.-major Grade. Suurtükiväe tulistamine ühekülgse vaatlusega. Hulga jooniste ja tabelitega varustatud kirjutis.

7. Kapt.-major Dugardin. Ratsavägi ja ratsasõidu õpetamine. Artikkel jaguneb sisult kaheks osaks, milledest esimeses käsitletakse ratsasõidu õpetamise aluseid ja teises võetakse vaatluse alla ratsasõidu õpetamise viise Belgia sõjaväes 1844., 1849., 1879., 1909., 1922. ja 1930. a.a. ilmunud sellekohaste eeskirjade järgi.

8. Sõjabibliograafiline ülevaade. V. K—ts.

ITAALIA.

Rivista Militaire Italiana. Märts 1931. a.

1. Kol. E. Bobbio. Piemonti vallutamispüüded naabritelt XVIII sajandil prantsuse sõjakirjanduse valgustusel. Huvitav analüüs, mille aluseks autor on võtnud Bourcet sõjalisi memuaare („Memoirs militaires“), marssal vürst de Conti, Maillebois'i, Bellisle'i ja Napoleoni sõjaplaane.

2. Div. kindr. A. Bollati. Uus austria lahingeeskiri. Autor võtab sellest eeskirjast vaatluse alla peatüki, mis käsitleb lahingut („Gefecht“) ja võrdleb seal toodud mõtteid vastavate Itaalia lahingeeskirjade („Norme generali per l'impiego delle grandi unita“ ja „Norme per l'impiego della Divisione“) samasisuliste paragrahvidega.

3. Major A. Tosti. Itaalia sõjakirjandus 1930. a. Teinud lühikese ülevaate küsimusest leiab autor, et möödunud aasta vältusel Itaalia sõjakirjanduses on peamiselt käsitletud sõjaajaloolisi küsimusi, kusjuures on siiski märgata kõvenevat tendentsi ka teiste sõjaasjanduslike küsimuste uurimiseks.

4. Major E. Giannini. Suurtükiväe masseerimine ja laskemoona kulud maailmasõjas. Huvitav kogu statistilisi andmeid küsimuse kohta 1914.—1915., 1916., 1917. ja 1918. a.a. Artikkel järgneb.

5. Retsensioonid: seadused, eeskirjad ja juhendid; raamatud; ajakirjad. V. K—ts.

Esercito e Nazione. Märts 1931. a.

1. C. Rinaudo. Savoia soostvalitsejad Louise'ist kuni Viktor Emmanuelini. Tükike Itaalia ajalugu XVI sajandi algust kuni XVIII sajandi lõpuni.

2. L. Tea. Aktuaalsed mereväe küsimused. Lahingulaevastik. Lahingulaevade vastu võitlemisabinõude vaatlus. Autori arvamise järgi on kogemused ning katsed näidanud, et suurtükid on siiski võimsaimaks la-

hingulaevade vastu võitlemise abinõuks kui lennukid ja veelalused laevad. Eriti hädaohtlikud on laevadele gaasimürsud; tungides laevaruumidesse võib mürggaas sünnitada suuri kaotusi, sest kitsaste ruumide tõttu pole meeskonnal võimalik otsida pääsmist gaasitatud alast väljalükkimisega, nagu see võib sündida tegutsemisel kuival maal.

3. E. Maltese. Gaasisõda II. Gaasikallaletung ja selle ettevalmistamine. Sõjakeemiliste vahendite loetelu. Aktuaalne seisukord ja uute mürggaaside otsimine. Mürggaaside otsimise organiseerimine. Keemilise kallaletungi vahendid ning taktika. Käsitlenud neid küsimusi tuleb autor arvamusele, et gaasisõda lennu- ja mereväes on alles lapsekingades ning sel alal pole siimaani saavutatud niemetamisväärt kogemusi. Rohkem on saavutatud mürggaaside kasutamise alal maa peal, kuid ka siin on veel lahendamata paljud küsimused, mis pärast tulevikusõjas võib esile tulla üllatusi nende rahvaste poolt, kes küsimust on rahuajal võtnud tõsiselt ning mürggaasidele kui võimsale võitlusvahendile pühendanud küllaldasel määral tähelepanu.

4. I. Guida. Esimeses järgustegutseva pataljoni asumine kaitsele. Konkreetne, detailselt läbitöötatud ja joonistega varustatud taktikaline ülesanne ning selle lahendus.

5. T. Bernardi. Jala- ja suurtükiväe omavaheline koostöötamine. Autor arvab, et keskmistel kaugustel ja tasasel maastikul tulistatava märgi ja jalaväe eelosade vahel peab olema vähemalt: 75/27 suurtüki — 50 m, 100/17 haubitsa — 70 m, 75/13 haubitsa — 50 m, 105/28 suurtüki — 60 m ja 149/12 haubitsa — 60 m. Vastasel korral, s. o. kui need distantsid on vähemad toodud arvudest, võib suurtükivägi vastase asemel tulistada oma vägesid. Nimetatu arvusi tõestab autor teoreetilise arutlusega.

6. D. Deambrosis. Euroopa sõjalised piirid VI. Inglismaa sõjalised piirid. Huvitav, suure hulga jooniste ja statistiliste andmetega varustatud uurimus. Vaadeldes Inglismaa kui mereriigi piirina Balti merd, leiab autor, et sellel pole suurt tähtsust Inglismaale tema piiride kaitsele. Balti meri moodustab endast ühe suure merekitsuse, mida Inglismaa saab oma laevastikuga hõlpsasti sulgeda, seda enam, et ta talvel kaunis kauaks ning kaugele rannajoonest kinni külub. Baltimere ääres asuvad riike: Rootsit, Daanit, Soomet, Eestit, Lätit ja Leedut vaatleb autor kui puhverriike Inglismaa ja Venemaa vahel. Nende Baltiriikide sõjaline jõud kogusummas leiab siiski autorilt väärilist hindamist ja moodustavat endast sõjapolitilise teguri, mida mõlemad suurriigid peavad tõsiselt arvestama.

7. V. Gorresio. Itaalia keskajal III. Sõjapolitika ja relvad. Hulga piltidega illustreeritud tagasisivaade Itaalia ajalukku keskajal.

8. Jõu faktorid. Breda sõjatööstus. Huvitav, piltidega illustreeritud ülevaade „Società Anonima Italiana Ernesto Beda“ produktioonist.

9. Reservohvitseride elu. Ühest kuust teise. Mitmesugust. Välisriikide sõjavägedest. Kirjavaetus lugejaskonnaga. Bibliograafilised märkused. V. K—ts.

SAKSAMAA.

Deutsche Wehr nr. 14.—10. apr. 1931.

Tolliunioon on desarmeerimise edu kindlustusi. Kaitstakse Saksa-Austria kokkulepet.

Prantsusmaa ja Saksa riigikaitse võimete tõus relvastuses.

Kindral v. Taysen: Suurtükitle asendamine tulistamisega õhust.

Tulevikuks ei maksvat enam marssal Pétain'i lööklause: „Sõda on patarei asukohtade vallutamine“. Tuleviku kohta tuleks seda lööklauset muuta: „Tulevikusõda seisab püüdes valitseda õhku“.

Raskest laevastiku suurtükiväest varematal aegadel ja meiepäevil.

Mõtteid jalaväe siderühmast moodsas sõjas.

Suurtükiväe sidesalgast. Õhulaevad relvastuse artiklina. Kas on Zeppelin-tüüpi õhulaevadel sõjalist tulevikku? „R 101“ hukkumine olevat langetanud Inglismaal ajutiselt selles küsimuses meeoleu. Nüüd kasvavat jälle poolehoid. K.

Militär-Wochenblatt nr. 38 — 11. IV 1931.

Kindral Fleck: Franktiröör sõjast Belgias. Franktiröör sõja all mõistetakse tsiviilelanikkude osavõttu sõjast. (Nimetus tuleb prantsuskeelsest sõnast franc-tireur — vabakütt, vabalaskur). Et franktiröörid võiks enesele leida sõdijapoolse sõduriga väärset õiguslist suhtumist, peaks nad Haagi 1907. a. lepingu põhjal omama: 1) juhi, 2) välised vormitunnused, 3) kandma relvi avalikult ja 4) kinni pidama partisaansõja seadustest ja traditsioonidest.

Versailles'i rahulepingu mõtte kohaselt on Saksamaa süüdi sõjas. Samuti süüdistatakse Saksamaad metsikustes Belgias. Need motiivid oleval toodud lepingus õigustamiseks Saksamaalt reparatsioonide maksude nõudmiseks. Kindral Fleck nõuab, et asutataks erapooletu uurimiskomisjon sakslaste okupatsiooniaegse te-

gevuse selgitamiseks Belgias: sakslased võivad tõendada, et nad seadusevastaselt pole käitunud ühtki kodanikku. Belgias pole üldse franktirööride liikumist olnud ja seepärast polnud ka juhtumeid, et neid oleks karmilt koheldud Saksa okupatsiooni võimudele.

Kindral-leitn. Fischer: Kas on veel olemas kohtamislahingu võimalusi? Autori arvates suurte väekoondiste tegevuses ei ole enam, kuid väikestes üksustes — „võitlustes metsatukkade pärast“ — võib kohtamislahing esile kerkida, nagu muistegi (luure priimtiivsuse ajajärkudel) kõiges omas suuruses.

Ratsasõidu-eeskirjadest väe- osadele.

Itaalia ratturosadest.

Õhusõidu-ringvaade.

Saksamaal märgitakse eduna Dox suurt startimise-lasti, nimelt jaan. s. a. sooritatud Lissaboni reisel võtnud Dox peale 52—55 tonni koormat, startinud sellega 112 sekundi jooksul, saavutanud kiiruse maksimumina 30 km/tund ja reisi keskmise kiiruse 220 km/t.

Inglismaal arendatakse sõjalennuki tüüpe ja lennuväe relvatüüpe.

Prantsusmaal oleval olnud sõja õhuasjanduse arengus tähtsaks sammuks marssal Pétain'i nimetamine riigi õhukaitse inspektoriks. Prantslased arendavad pommitajate lennukite tüüpe.

Inglismaa riigikaitse eelarve 1931. a. Inglismaa riigikaitse eelarve on vähenenud.

1931. aasta maaväe eelarve on vähem 1930. aasta eelarvest (Eesti raha peale ümber arvestatud) ca 10,4 milj. krooni. Üldine kulu riigikaitsele maaväe alal 1931. a. oleks ca 720,0 miljoni krooni.

Ka mereväe eelarve on vähenenud ca 6,0 milj. kr. võrra ning võrdub 1931. a. ca üks miljard kroonile.

Reichsheeri elust: katsetatakse seljaskantava varustuse kogukaalu vähendamise võimalusi; otsitakse kiivri ja labida uusi tüüpe.

Sõjakirjandust. Sõjaväelisi teateid. Mitmesugust. K.

Bibliograafia.

Général Targe.

„La garde de nos frontières“

(Meie piiride kate). Charles-Lavauzelle kirjastus Pariisis 1930. aastal. 132 lhk. Hind 12 fr.

Piirikatte küsimus, selle otstarbekohane lahendus on viimasel ajal eriti teravalt esile kerkinud prantsuse sõjaväes. Seda eeskätt pärast 1-aastase sõjaväeteenistusele üleminekut. Kindral Targe loeb Prantsusmaa praeguse piirikaitse küsimuse lahenduse puudulikuks ja esitab omas raamatus täitsa erineva lahendusviisi konkreetse ettepanekuna.

Autori arvates praegune prantsuse sõjavägi, pärast 1-aastast teenistuse läbiviimist, on palju halvemas seisukorras sõja korral kui saksa elukutseline sõjavägi: mobilisatsiooni läbiviimine aeglase, väljaõpe nõrgem, liituvus väiksem, piirikatte puudulikum. On juba õige lähedale

astatud miilitsa süsteemile. Sarnane miilitsa sõjavägi oma 1-aastase teenistusega võib olla vaid väljaõppe teostajaks, ja piirikatte küsimus peaks leidma eraldi, iseseisva lahenduse.

Edasi autor valgustab neid tegevusvõimalusi, mis avanevad saksa sõjaväele sõjapäevil: kasutades rahuajal hästi väljaõpetatud ja kokkuliitunud sõjaväge, ootamata ning jõulise löögiga sisse tungida vastase piiridesse, et segada viimase mobilisatsiooni ja vägede koondamist. Sarnaseid tegevusvõimalusi tuleb arvestada piirikatte-probleemi lahendamisel.

Tuleviku piirikaitse süsteem peaks autori arvates kujunema üldjoontes järgmiseks. Sõja puhul tuleks esimeses järjekorras piirikatteks ära kasutada kõik piiriäärsetel maa-aladel asuvad sõjateenistuse kohustuseealised mehed (noored ja vanad), kes oma alla võtavad juba rahuajal vastavalt ettevalmistatud positsioonid ja kindlustused. Vastavalt organiseerituna ja juhituna elukutseliste sõjaväelaste poolt, sarnased piirikaitse (garde frontière) osad suudavad ta-

gasi lüüa vastase esimese pealetungi. Neil on puht kaitseülesanne, püsida seni, kuni kohale jõuavad esimesed mobiliseeritud üksused, mida soodustavad rohkearvulised piirikindlustused.*)

Vähe on sarnaste piirikaitse osade arvulisest suurusest. Neid tuleb organiseerida, kokku liita, välja õpetada, relvastada ja varustada.

Organiseerida tuleks vastavalt sellele, kui suurt garnisoni — kaitsemeeskonda — vajab üks või teine kindlustus. Igal ühel neist on oma kindel ülesanne, kindel relv, mida ta peab käsitama. Iga kindlustuse meeskonnas tuleb ette näha vastav arv elukutselisi sõjaväelasi (ohvitserid, allohvitserid), olenevalt kindlustuse iseloomust. Üldiselt umbes 1/3. Osa neist elab juba rahua ajal neis kindlustustes (korrashoid), kuhu nad jäävad piirikattel, osa lähemates garnisonides.

Kogu piiriäärne riba tuleb ära jagada osadesse vastavalt kindlustuste arvule, sarnaselt, et kindlustuse meeskonna moodustaksid kõige lähemal asuvad elanikud. Radiaalne kaugus 12 kuni 15 km võimaldab piirikatte osade kokkulekut isegi jalgsi 3—4 tunni jooksul. Kokkukutteks alarm. Igas kindlustuses kokkukutsutud leiavad eest kõik vajalikud relvad ja varustuse sarnaselt, nagu nad ise olid selle asetanud pärast viimast õppust.

Sarnased piirikatte osad teevad läbi sundusliku kordamisõppuse iga aasta 12 päeva kuni sõjaväe teenistuskohustuse lõpuni. (Pärast sundaja teenimist.) Õppused ei kestaks mitte korraga 12 päeva, vaid aasta jooksul üldse (1—2 päeva korraga). Oma kohustuste eest, mis piiriäärsetel elanikkudel täita enam, võrreldes sise-maa elanikkudega, tuleks neile määrata vastav tasu.

Ülafotoodud põhimõtete kohaselt korraldatud piirikattel on see pahe, et kogu organisatsioon on teada juba rahua ajal kõigile, kuid autori arvates seda ei saa lugeda puuduseks, sest permanentsete kindlustuste olemasolu ei saa kuidagi varjata. Selle vastu aga piirikatte osad on kõigiti hästi välja õpetatud, omavad usu oma tegevusse, on hästi liitunud üksused ja kiirelt vajalikul arvul kohal. —i.

*) Vaata „Sõdur“ nr. 13/14 s. a. „Prantsuse uusimad piirikindlustused“.

Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6.

Toome täna ühe miniatuurpartii, mängitud Malmbergetis, Rootsisis 1930. a.

Valged: C. J. Ahs. Mustad: M. Mathiessen.

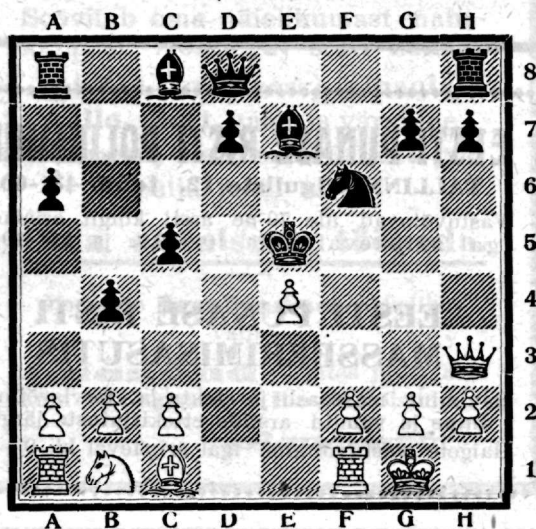
Hispaania avang.

1. e2—e4, e7—e5; 2. Rg1—f3, Rb8—c6; 3. Of1—b5, a7—a6; 4. Ob5—a4, Rg8—f6; 5.

O—O, b7—b5; 6. Oa4—b3, Of8—e7; 7. d2—d4, Rc6 : d4? (Viga, mis maksab etturi. 7...., d6 peaks aset leidma.) 8. Ob3 : f7+! (Muidugi mitte 8. R : d4, ed; 9. L : d4? odamehe kaotuse pärast, nimelt 9., c7—c5 ja 10., c5—c4.) Ke8 : f7; 9. Rf3 : e5+, Kf7—e6? (Mustad on kangekaelsed. Selle asemel, et tehtud veast aru saada, nad tahavad kuningaga ratsameest võita. Niisugused jalakäigud kuningaga harilikult ei vii mitte heale lõpule.) 10. Ld1 : d4, c7—c5; 11. Ld4—c3, b5—b4. (Sihi-kindel samm, mis aga hukatust toob.) 12. Lc3—h3+! Ke6 : e5.

Seis peale 12. mustade sammu:

Mustad

Valged.

13. Oc1—f4+!, Ke5 : f4. (Teiste käikudele järgneks otsekohene matt). 14. Vf1—e1!, Ke4 : f4; 15. Lh3—g3+, Kf4—f5; 16. Ve1—e5 annab matt.

Supi proovil.

— „Korrapidaja, siin ujub ju sees surnud kärbes!“

— „Ei või võimalik olla hra kindral, sest surnu ei saa ju ujuda.“

SISUSTIK: O. Sternbeck. Kui võsa varjab metsa. — Jacobsen. Ülevaade Poolast ja ta ohvitserkonnast. — H. Fr. Kaitseprobleem vaadatuna Maailmasõja lahingute kogemustel. — T. Lo. Maaväe ohvitseride vormikandmise määrustest. — er. RKKA uued pensioni normid. — Ohuja gaasikaitse alalt: S. Leets. Gaasikaitse organiseerimine lahingus. — Taktika alalt: Taktikaline ülesanne nr. 3. lahendus. — M. T. Poliitilisest ja strateegilisest juhtimisest Maailmasõjas. — Ke. Kaukasuse grenaderi mälestusi 1914—1920. a. — Juriidilised küsimused. — Kaitseväe elu. — Sõjakirjandust. — Bibliograafia. — Male.

Vastutav toimetaja kolonel A. TRAKSMANN. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Toompeal, Toomkooli tän. 7.

O.-ü. Tallinna Külmetushoone

võtab hoiule kõiksugu kiiresti rikkimine-
vaid kaupasad suurel ja väiksel arvul.

Tallinn, U. Sadama nr. 2.

EESTI PUNASE RISTI POLIKLIINIK

TALLINN, Niguliste 12, telef. 431-60.

Vastuvõtavad üle 70-ne arsti kõigil erialadel
igal äripäeval kella 10-16^{1/2} ja 17-19^{1/2}.

EESTI PUNASE RISTI MASSEERIMISASUTIS

Ravimine massaashi ja elektriga, tervisvõimle-
mine ja vannid arstide ettekirjutuste järgi
Haigete vastuvõtmine igal äripäeval kl. 9-17.

EESTI NOORTE PUNASE RISTI NAHATÖÖKODA

TALLINN, Niguliste 12, telef. 432-73.

Valmistatakse eestilaadilisi kunstipäraseid
nahatöid: aadresskaasi, albumeid, kirjamappe,
käekotte, rahataskuid, karpe, blokke, raamatute
iluköiteid j. n. e.

Igasugused tellimised kingitusteks jne.
täidetakse kiirelt ja korralikult.

M. Kõiva

rohu- ja värvikauplus.

VILJANDIS, Lossi tänaval.

Telefon 197.

Omatööstuses saadaval:

Nahamääre „**Polli**“,
saapakreem „**Virve**“.

Tint. Rihma-, mööbli-, põranda-
ja puujatkamisevaha.

On saadud mitmed uhinnad.

Joh. Linde

PÄRNU — TALLINN

WOOD EXPORTER
SHIP OWNER
SHIP BROKER

Telegrams: LINDE

Establ. 1903.

Hõiki sorti
hõoveldatud ja hõoveldamata
ehitusmaterjali

soovitab
 saeveski
 ja
 ehitusmaterjalide

ladu

Karl Simon

(end. Konst. Jürgens)

Rannavärava puistee 19

Telef (20)1-53.

Osaühisus

**„Naha, hobuseriistade,
 raud ja saapakauplus“**

Tallinn, Estonia puistee 15.

Telefon (2)12-55.

Soovitab oma täielikumast naha-
 kaupade laost igat sorti nahku:

pastla (koore park), **pinsoli**,
talla, platt, valge ja värviline
kroom, ševro, ševrett ja
 palju muid sorte.

Oma sadulsepa töökoda.

Hooajaks **kalosse** rikkalikus
 valikus.

Jalanõud — alates jahtnahast
 kuni lakk-kingani. — Hinnad võistlusest.

„**Raudnakk**“.

Ilmusid trükist

Kaitsevägede staabi VI osakonna väljaandel:

Kindral Johan Unt.

Jooni elust ja tegevusest.

Hind 1 kr. 25 s.

Sisemäärustik —

muudatustega, mis kinnitatud Vabariigi Valitsuse
 otsusega 6. märtsist 1931. a.

Hind 1 kroon.

Jalgväe eeskiri II osa.

Jalavägi lahingus. Teine trükk. Hind 1 kroon.

A/S VILJANDI LINAVALIK

Viljandis, Lossi t. 41. Tel. 18.

Valmistab talurahvale nende linadest ja takkudest mitmesuguses jämeduses lõnga ja riidet soodsate hindadega.

Müügiks vabrikulaos alati saadaval:

Veekindlaid presendiriideid

imprägneeritud ja imprägneerimata vihmakuubedeks, koorma ning masinate katteks.

Valmisprente,
viljakotte,

vastupidavaid
riidest masinarihma,
puuvillast vokinööri
j. n. e.

Igasugused pesuriided. Laudlinad, käsirätid, päevatekid, põrandariided j. n. e.

Austusega

A.-S. Viljandi Linavabrik.**O.-Ü. „ALKO“**

soovitab uute alandatud hindadega

tuntud headuses väljaspool
võistlust kõiki liike veine, eriti

DESSERT- ja LAUAVEINE:**magusad:** Muskät, Malaga, Samosvein jne.**hapusid:** Parsak, Tokaier, Cherry, Rheinvein jne.**magushapud ja tahedad:** Old Red Port, Portvein, Madeira, Tikerberi, Old Cider, Mustsõstar jne.**LIKÖÖRE ja NAPSE:**

Konjakit — 6 liiki eht Prantsuse cognaci lisandusega — 75% nimetustega „Estinjak“ ja „brandy“.

Pealadu ja tehased:

Viljandis, Lossi 34, oma majas, tel. 23.

Esindus ja ladu:

Tallinn, A.-S. „K-m. Estika“ S.-Karja 20, tel. (2) 12-67.

Riidevärvimise vabrik & Keemiline pesemiskoda**R. NATUS, Viljandis**

Sartu tän. 24, tel. 59.

KODUKOETUD KANGASTE vanutamine, värvimine, pressimine ja pügamine. **KANTUD RIETE** värvimine tervelt ehk lahtiharutatult. Riide keemiline puhastamine ja pressimine.

Vastuvõtmise kohad:

TALLINNAS, Narva mnt. 26, Harju tän. 29,
S. Pärnu mnt. 33. TARTUS, Raatuse t. 16
ja Riia tän. 2. Niisama mitmes teiste
linnades ja alevites.

Töö korralik,**hinnad mõõdukad****ja tarvitusel ainult****paremad ained.**

„**Eesti Spordileht**“ on ainuke puht sportline ajaleht, temas kajastuvad kõik sise kuid ka välis sportlised sündmused.

„**Eesti Spordilehe**“ veergudel leiate teaduslikke küsimusi käsitavaid artikleid, kodumaa ja välis kroonikat, treeningu kavu ja meetode, novelle ja kõiki, mis on seotud spordiliikumisega.

„**Eesti Spordileht**“ on rikkalikult varustatud piltidega nii sise kui välis sportl.sündmustest.

„**Eesti Spordilehe**“ kaastööliste võrk on laialdane, igas välisriigis kui ka väiksemas kodumaa alevikus on oma kirjasaatja.

„**Eesti Spordileht**“ ilmub ükskord nädalas, igal reedel, hind 15 senti nummer.

Sportlased, sporditegelased, sportorganisatsioonid ja spordist huvitatud tellige

„**Eesti Spordilehte**“.

Hind aastas **Fr. 6.-**, ^{1/2} aastat **Fr. 3.-**

^{1/4} aastat **Fr. 1.60**. 1 kuu peale **Fr. 0.60**.

Tellimisi võtavad vastu kõik kodumaa postiagentuurid. Tellida võib ka otsekohe lisades juurde tellimise ulatuses postmarke.

Iga aastatelliija saab kaasandena Kehakultuuri aastaraamatu Nr. 5, mis ilmub mai kuus.

Toimetus ja talitus: Uus tän. nr. 24. Telefon 9-28. Postkast 70.

„**Eesti Spordileht**“.

Pärnu-

Eesti kauneim KUURORT

Päikeseküllaline, kaitstud liivarand.
Idealseim kosutuskohd lastele.

Eeskujulikum supelasutis Balti riihes.

AVATUD 15. MAIST • KUNI • 15. SEPTEMBRINI.

Kõigi tervisevannide hinnad on tunduvalt alandatud • Laialised võimalused sportimiseks, staadion, tennisväljad jne.

Lähemalt aadressil: Pärnu supelinspektor.

EESTI KIVI-ÕLI

Aktsia-Ühisus.

Raudteejaam: KIVIÕLI. Postiagentuur: KIVIÕLI.
Telegrammide-aadr.: Steinöl-Lüganuse; telefon Lüganuse 19.

Bõlevkivi kaevandus.

Õlivabrik ja õlide raffineerimine.

Tööstuse eriala:

Kinnitatud kaubamärk.

I. Kütte-õli, jõu-õli, immutus-õli ja selle-sarnased saadused.

II. Kodumaa bensiinid parimas hääduses:

„ESTOLIN“ (kinnitatud kaubamärk) — lennukite, sõidu- ja veoautode jaoks vastavates häädustes.

„ESTOL“ (kinnitatud kaubamärk) — piirituse denatureerimiseks.

Aktsia-Selts

VENNAD KIMBERG

Tallinnas.

KONTOR: Rüütli 4, tel. (2) 18-07. **VABRIK:** Katusepapi 35, tel. 304-34.

Soovitab:

Omasi vabrikust:

Ehitus ja eriotstarbe naelu. Haljast, põletatud ja vasetatud traati.

Omasi kaubalaost:

Rootsi ja inglise katuseplekki. Musta raudplekki. Kõiksugu ehitustarbeid ja tööriistu. Aknaklaasi, maalrivärve jne. jne.